

ANDRES MUSTONEN

Hortus Musicus 30

Meie kuulmine
on ohus

Klaverikunsti
vikerkaar

Suur eklektik
Tõnis Mägi

Jõulujazz loob meeoleolu!

5.-18.detsember

Tallinnas, Tartus, Pärnus, Haapsalus ja Elvas

JÕULUJAZZ 2002 KAVA:

5. detsember kell 19.00
Tallinna Linnahall

TAKE 6 (USA)

6. detsember kell 18.00 Haapsalu Toomkirik
7. detsember kell 18.00 Tallinn, Niguliste kirik
8. detsember kell 18.00 Tartu Sadamateater
9. detsember kell 19.00 Pärnu Uue Kunsti Muuseum

Maailma Tuuled

WINDUO - Yasuhito Mori & Anders Hagberg (Jaapan-Rootsi)

8. detsember kell 19.00

Elva Kultuurikeskus Sinilind

Küünlavalguse bossa

Sergio Bastos (Brasiilia) & Raivo Tafenau kvintett

9. detsember kell 19.00

Rootsi Mihkli kirik

Talvine teekond

Henn Rebane & Robert Jürjendal

10. detsember kell 18.00

Tallinna Raekoda

Kuldseid viisid

Siiiri Sisask trio (Eesti-Saksa)

11. detsember kell 21.00

Von Krahli Baar

Eclectic Electric

Tõnu Naissoo & DJ Estrada

12. detsember kell 19.00

Teater Vanalinnastuudio

Kristalsed helid

Christopher Delli vibrafonitrio (Saksamaa)

13. detsember kell 19.00
Estonia Kontserdisaal

O Grande Amor

Suur bossanovakontsert

Sergio Bastos (Brasiilia),

Helin-Mari Arder,

Aleksei Saks & Raivo Tafenau

ansambel

13. detsember

kell 22.00-05.00

Tallinna Kinomaja

Jõulujazz afterparty:

JAZZ IT UP!

15. detsember kell 16.00

Pärnu Teater Endla

Küünlavalguse bossa

Sergio Bastos (Brasiilia) &

Raivo Tafenau ansambel

17. detsember kell 19.00 Kaarli kirik

18. detsember kell 18.00 Tartu Ülikooli aula

Eesti Raadio ja Jazzkaare heategevuskontsert

"Aita alustada elu"

Tore Johansen Quartet feat. Karin Krog (Norra)

& Tallinna Muusikakeskkooli Kammerkoor

NB! Korraldajatel on õigus teha kavas muudatusi!

PILETID müügil kinos Sõprus ja

Piletipunkti müügikohtades.

TAKE 6 piletid müügil ka Linnahalli kassas.

Info ja broneerimine 6 11 44 05 ja

piletid@jazzkaar.ee.

WWW.JAZZKAAR.EE

Eesti Päevaleht

KAVA

SOOLO

2 Kadri Hunt. Retk aednike juurde:
ansambel Hortus Musicus 30

BAGATELLID

10 Mailis Põld. Uudiseid maailmast

IMPRESSIOON

12 Raho Langsepp. Meistrite meelevallas: VII Rahvusvaheline Tartu Vana-
muusika Festival

13 Ants Soots. Rahvusvaheline koori-
juhtide konkurss – võit Eestile

14 Virve Normet. Viis päeva Göteborgis

16 Elena Lass. Mitu sammu ilusa
mõtlemise suunas: EMA sügisfestivali
esiettekannetest

18 Lilian Semper. Klaverikunsti
vikerkaar: festival "Klaver 2002"

20 Berk Vaher. Oktoobrilume suur
eklektika: Tõnis Mägi kontsert
"PÜHENDUS"

22 Anneli Remme. Paganiniga looma-
aias ja tšelloga leinamas: NYJD
Ensemble'i kontsert

BAGATELLID

23 Uudiseid Eestist

JUBILATE

26 Toomas Velmet. Andemõistuse ja
käte-jalgadega: Arbo Valdma esimene
meistrikursus kodumaal

MEDITATSIOON

28 "Andke mulle õige heli ja ma kergi-
tan maailma paigast": intervjuu Keith
Jarrettiga

KONTRAPUNKT

30 Vaike Sarv. Helimaastiku mõistest

KADENTS

34 Saale Kareda. Vabade olendite
kooskõla: Georg Friedrich Haas

MELOMAAN

36 Heliplaatide tutvustused

COLLAGE

39 Valik detsembri muusikasündmusi

INTRO 9/2002

* Energiasüst, mille sain kolmkümmend aastat tagasi kitsukeses Kiek in de Köki tornis Hortus Musicuse esimesel kontserdil istudes, oli nii võimas, et see on eredalt mees tänini. Kui kirjeldada paari sõnaga Hortuse fenomeni, mis on kandnud teda läbi muutuste ja aidanud hoida oma nägu, siis võiks nendeks olla ehk "mõtlemine, mis teeb vaimu vabaks, ning õnne ja loomingu tunnetus".

* Meedikute andmetel täheldati möödunud aastal peaaegu viieteistkümmel protsendil Eesti elanikkonnast suuremat või väiksemat kuulmispuuet. Eriti murettekitav on tõsiasi, et viimasel ajal on kuulmise langust tuvastatud noorte hulgas märksa sagedamini kui varem. Tohtu olmemüra mõjutab meid kõiki ja selle tagajärjeks pole ainult kuulmisfunktsiooni nõrgenemine, vaid kogu organismi häired. Vaike Sarv analüüsib helimaastikku, milles peame elama, ja juhib tähelepanu võimalustele, kuidas saame end kaitsta tänapäeva lärmakas maailmas.

* Kas kõlaga eksperimenteerimise teel on võimalik veel edasi minna? Vaatamata aeg-ajalt väljendatud kahtlustele ilmub ikka ja jälle nähtavale mõni tugev isiksus, kes tõestab vastupidist. Austerlane Georg Friedrich Haas on saanud hüüdnime "mikrotonaalne helilooja", kuna tema on oma tee leidnud helide ülipeentesse nüanssidesse süüvides.

Reet Marttila

Peatoimetaja **Reet Marttila** reet@ema.edu.ee
Toimetaja **Anneli Remme** anneli@ema.edu.ee
Toimetaja **Kristina Kõrver** kristina@ema.edu.ee
Kujundaja **Tõnu Kaalep** tonu@ekspress.ee
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**
Raamatupidaja **Tambet Kuresoo**

Rahastaja **EV Kultuuriministeerium**
Väljaandja **Eesti Muusikanõukogu** Suur-Karja 23, 10148 Tallinn

Toimetuse Räväla pst 16, 10143 Tallinn, II korrus, B 214
Toimetuse telefon **(0) 6675 788**
kodulehekülg: **muusika.kul.ee**
Reprotööd **KO Repro**
Trükikoda **K&O Offset**
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine OÜ Kirilind

tel **(0) 640 85 97**, **(0) 640 85 99**

faks **(0) 640 85 98**

e-post: **kirilind@estpak.ee**

kodulehekülg: **www.kirilind.ee**

Tellimisindeks **00679**

Otsekorraldus **21** krooni number

3 numbrit **63** krooni

6 numbrit **126** krooni

Aastatellimus (11 numbrit) **230** krooni.

Välismaale tellimisel lisandub postikulu.

Esikaanel:
Andres Mustonen
FOTO HARRI ROSPU

muusika

SOOLO

Retk aednike juurde. Hortus

KADRI HUNT

Hortus Musicuse
vennaskond
novembris 2002.
FOTO HARRI ROSPU

Proloog

1986. aasta hilissügisel ilmus Hortus Musicuse värava taba nooruke muusikaüliõpilane, reisipaunas tema jaoks hingemattev avastus, et barokieelset muusikat ei saa esitada samamoodi nagu romantilist või nõukogudeaegset, ehkki seda koolis pidevalt nii tehti. Ta leidis eest lahked inimesed, kes andsid teoreetilist nõu ja praktilist abi tee leidmisel vanamuusika imelisse maailma. Nüüd, aastaid hiljem, olles oma südame ammu vanamuusikale kinkinud, on too endine üliõpilane vanas väravas tagasi. Aja kulgemisest annab märku diktofon kunagise pliatsi-paberi asemel ja väravgi asub nüüd teises kohas. Inimesed on aga jäänud sama lahkeks ja innukaks, ainult jutu teema on sedakorda teine – omaaegsete teejuhtide ühine otsinguaeg on kestnud juba kolmkümmend aastat. Hetkel tegutseb Hortuse vennaskond sellises koosseisus: ANDRES MUSTONEN – viioliin, viiul, plokkflöödid, krummhorn, kunstiline juhtimine; HELLE MUSTONEN – sopran; JAAN ARDER – tenor, löökpillid; RIHO RIDBECK – bass, löökpillid; JOOSEP VAHERMÄGI – tenor; NEEME PUNDER – flöödid, plokkflöödid, krummhorn, rauschpfeiff; PEETER KLAAS – gamba; OLEV AINOMÄE – pommer, šalmei, plokkflöödid, krummhorn; VALTER JÜRGENSON – tromboonid; TÕNIS KUURME – dulciana, pommer, plokkflöödid, krummhorn; IMRE EENMA – violone, gamba; IVO SILLAMAA – klavessiin, orel.

Mis teeb Hortusest Hortuse?

Peeter Klaas: Eks kindlasti Mustoneni karismaatiline isiksus ja see, et ta on kogu aeg kas alateadlikult või teadlikult pööranud tähelepanu asja energeetilisele küljele. Ta ei ole minu meelest võimeline tegema midagi, milles ei oleks tunda ega näha mitte mingisugust energiat. Inimene saalis on umbes samasugune nagu Rooma amfiteatris gladiatorite tapamängude ajal, ta tahab energeetilist verd, tahab sündmust. See ei pea tingimata surm olema, aga veri on vajalik. Kuulaja võtab vastu solaarpleksusega, see ei eksi. Suhtumist, et kogu aeg olgu gaas põhjas ja rohkemgi veel, ka siis kui on *piano* või aeglane muusika, on Mustoneni õnnestunud hoida, see on muidugi ka tema loomuses.

Imre Eenmaa: Vahel juhtub, et kipub

Musicus 30

isegi kurvist välja lendama, kui Andrese energiasööst liiga ägedaks läheb.

PK: Ja kui kontserdil tulebki vahel ette, et ühel või teisel pole emotsionaalselt parajasti kõrghetk, siis Mustonen tajub seda kohe ja reageerib.

Tõnis Kuurme: Andresel on inimsuhete koha pealt erakordselt hea tunnetus. Ikka tekib pingeid, ta on ka üsna autoritaarne kuju, aga ta oskab pingeid ka maandada, õigel hetkel järele anda. Ja tema vaistud on hämmastavad.

Andres Mustonen: Inimestega on siia maani nii, et ma hoian kõiki, kes on, nii palju kui võimalik. Olen igasuguste konkursside ja paremusjärjestuse vastane. Tajun eeskätt vaimse sobivuse, mitte akadeemilise taseme järgi, kes võib sellesse kooslusse kuuluda. Kõik, kes siit on läbi käinud, on olnud väga vajalikud ning palju andnud. Loodan, et nad kõik on ka midagi saanud.

PK: Seegi on fenomenaalne, kuidas ansambli algusaastatel, kui eranditult iga päev pikki proove tehti, et panna see karukari koos tantsima, õnnestus Mustonenil proovi teha nii, et see polnud lihtsalt "nuiamine", vaid väga emotsionaalne töö.

AM: Proovi õhkkond peab olema positiivne, siis see ei väsita. Algusaegadel tampisime kindlasti rohkem, vaja oli kiiresti mingit tulemust, praegu on oluline miski muu ja selleks ei piisa enam harjutamisest, vaid inimhinge andumusest ja pühendumusest – need on kvaliteetidid, millest praegu tulemus sõltub. Mingis mõttes "oskab" professionaalne muusikamaailm palju rohkem, kui tegelikult välja tuleb, tihtipeale toetatakse valele põhjale, arvates, et mingite kindlate asjade "ära tegemisega" õnnestub. Ei õnnestu.

Ajavahemiku määramist alustatakse ikka alghetkest. Hortus Musicuse esimene kontsert toimus 1. oktoobril 1972 Kiek in de Kökis.

AM: Juba muusikakeskkooli ajal tahtsin teha ansambli, mis järgiks teistsuguseid arusaamu kui seni, mitte akadeemilist, nagu õpiti, vaid midagi hoopis teise kandi pealt.

Olev Ainomäe: Mäletan, et esimeses proovis Suvorovi puiestel 29. klassis nägin esmakordselt väga huvitavat pilli – plokkflööti. Mingi Machaut' lugu pandi ette, ma ei saanud sest tuhkagi aru.

Mustoneni karismaatiline isiksus ja see, et talle on oluline ka asja energiatiline külg, võib kuulajale anda gladiaatorite võitluse jälgimisega võrreldava elamuse. Kui Andrese energiasööst vahel väga ägedaks läheb, tekib tunne, et võid kurvist välja lennata.

Vaatasin, et liiga lihtne, seal ei ole midagi mängida.

Riho Ridbeck: Algus oli raske, ohverdada tuli tohutult palju, aga see kaalus muu üles. Tunne, mida sa sellise muusikaga tegeldes saad, on tohutult jõuline võrreldes kõige ümbritseva.

AM: Inimesed pole oma sisemuses üldsegi rumalad, kõigis on olemas tõe, puhuse tunnetus. Me võisime mängida ka mõnd ilmalikku pala, aga kuulaja tundis ära, et tegelikult on see pöördumine kuskile "mujale", ja meile öeldi, et kirikumuusikat ei tohi teha. Tähtis on, millise vaimu valguses sa tegutsed. Ja kui see on helge või valge või, ütleme, inglite maailm, siis ükskõik, mis sinu tegevus ka pole, tegelikult on see religioosne. Ja vastupidi, religioosseid oratooriume võib kanda ette süvamaterialistlikult – see on parimal juhul informatsioon, aga mitte vaimulik muusika.

Ideoloogia on see, millega tekib konflikt. Nõukogude ideoloogiaga oli konflikt väliselt, kuna ta sekkus rohkem inimese ellu. Praegune ühiskond on tunduvalt materialistlikum, konflikt on tegelikult palju suurem, sisulisem. Praegu me arvame, et ühiskondlik kord on vaba, soosiv, tegelikult aga takistab ta vaimu arengut tunduvalt rohkem kui kinnine. Praeguses ühiskonnas puudub pingestatus, see, mis on kõigis kunstiteostes vajalik. Väliselt oleks kõik nagu plussis, aga väga olulised nähtused on sügavas miinuses. Vabaduse deklareerimisega on inimesed tegelikult palju vähem vabad.

Väga tugevad materialismi seinad on ees – Saatan tegutseb tohutu jõuga. Tuleb otsustada, millega sa kaasa ei lähe. Raha meie ümber on olemas, aga tähtis on see, kuhu sinu teravik on suunatud. Kahjuks ei lastagi inimesel pahatilti valida, tema vaimu töödeldakse, ja kuna pole vastuhoiakut, siis on ta sellega meelsasti nõus. Areng on juba kängunud, paarikümne aasta pärast ootavad meid nürid, mõtlemisvõimetud keskealsed inimesed. Kui enne oli meil poliitiline okupatsioon, siis praegu on vaimne.

Mida seab sellele vastu vanamuusikaga kaasnev mõttelaad?

Armastuse, see on primaarne; ilu, puhuse, rõõmu, rahu, aga mitte loiduse. Samas suure põlemise, sisemiselt puhta energiatika, vaimuse ja kultuuri seotuse religioonidega.

Milline on olnud Hortus Musicuse areng kolmekümne aasta jooksul?

Nii sisemine kui ka väline jõud, veendumus ning kindlus on pidevalt suurenenud.

Kakskümmend viis – kolmkümmend aastat tagasi piisas piskust: intervallidest, vihjetest; selles oli nii palju kaunidust ja värskust. Vanad pillid ja kostüümid – juba see oli tohutu vaimutoidu allikas. Aga ma ei ole kunagi arvanud, et ainult eksootika peal saab liugu lasta. Teine äärmus on halvas mõttes akademiseerumine.

Peeter Klaas: Sellest, mida Hollandis õpetatakse, on kahjuks kujunenud välja nn *new academism*. Muusikasse suhtumine, millega Brügger, Kuijken ja Leonhardt alustasid, oli suunatud akademismi vastu, aga nüüd on mõõgatera pöördunud nende endi poole. Uued tulijad kopeerivad alustajate maneere, aga miks nii mängida, seda on kätte saanud vähesed.

AM: See tähendab, et sa reprodutseerid pidevalt üht ja sama, vanamuusika aga seda ei kannata. Muusika, millest me siin räägime, ei ole ju kontsertideks mõeldud, tal on alati mingi konkreetne vaimne tähendus. Ka ilmalikel lauludel on alati väga tugev rituaalne või ideoloogiline taust, sümbolika. See kunst ei kannata akadeemilist kordamist.

Neeme Punder: Mõelgem kahele kõrvuti töötavale mehele, kellest üks ütleb, et tassib kive, teine aga, et ehitab katedraali.

PK: Seda praegust Hortuse värki nimetaksin ma intuiitivseks arhailiseks

Telesinimine kortsus marmorpörandal. Tõenäoliselt aastal 1978.

FOTO TÖNIS KUURME ERAKOGUST

koolkonnaks, lähtume rohkem tunnetusest ja kogunenud pagasist. Kahtlemata on see ebaobjektiivne, keegi ei saa öelda, et vaat just nii tuleb mingit teost esitada, aga selline käsitlus on sellepärast õigustatud, et inimene ei tegutse mitte ainult raamatutarkuse järgi. Eks me tasakesi püüa oma kogemust ikka ka raamatutega kokku viia, alati on võimalik leida kompromisse, lahendusi on tegelikult tuhandeid.

NP: Kunagi üritasime asjale läheneda võimalikult autentselt, nüüd on see aeg ammu möödas, võiks öelda, et kõik lood, mida mängime, on praegusaja looming. Nii nagu omal ajal oli esitaja alati kaas-, tihti ka pärisautor. Praegu on Hortus selles mõttes väga erksas loomeprotsessis, mis on tõeliselt põnev.

AM: Ainult raamatutarkuse järgi tehakse vanamuusikat tihti kohutavalt kurvalt ja see on tõeline tragöödia. Autentsus on teadus, tulemuse annab mõttemaailm, viis, kuidas sa üldse asjadest aru saad.

"Riho Ridbeck, laulja, trummilööja," on pilditegija Kalju Suur aastal 1980 selle foto taha kirjutanud.

FOTO KALJU SUUR

... ja kunagi alguses oli ta selline...

FOTO KALJU SUUR

Ansambel ratastel. Seekord Kuhmo festivalil 1982.

FOTO JAAN ARDERI ERAKOGUST

Algusaastate dissidendiseisuse minetamine tõi kindlasti kaasa mitmesuguseid muutusi. Mida tähendas filharmoonia kollektiiviks saamine?

PK: See on mitme otsaga asi. Lülitusime automaatselt riiklikku süsteemi ja olgugi et teinekord oli mööda Venemaad käimine väga anekdootlik ja aeg-ajalt lihtsalt tüütu (kõige pikem reis kestis nelikümmend päeva), on medali helgem pool ikkagi see, et koos üle elatud vintsutused ja väntsutused liitsid kokku, nukad läksid maha ja välja kujunes raudne tuumik, kelle peale võib kindel olla. Tekkis nagu mingi uus instrument, uute võimaluste ja teatud stabiilsusega, mis oli vanamuusikaansambli puhul tollal tohutult haruldane.

Maailmakuulsatest ansamblitest säilib sageli ainult nimi, inimesed vahetuvad. Hortuses on väga oluline osa inimeste kooseksisteerimisel. Kooslus täiendab üksteist, selles pole ühtegi maailma mõttes "suurt" kunstnikku, aga nad on suured siin.

Arvo ja Andres. Pärdi koostöö Hortusega on muutnud eesti muusika värvi, rütmi ja mõtlemist.

FOTO KALJU SUUR

OA: Hortus Musicus on andnud väga suure kammermuusiku praktika, musitseerimise pagasi, millest hakkab ehk alles nüüd, õpetamise juures õieti aru saama.
RR: Kontserdiorganisatsioon oli huvitatud sellest, et me tooksime inimesed saali, ja ka "investeeris" ansambli tegevusse. Meil olid mingil perioodil regulaarsed liikumistunnid nii lauljatele kui ka instrumentalistidele, mitmesugused keeletunnid.

Olite tol ajal pidevalt ka avalikkuse luubi all?

AM: Kui me alustasime, oli see ühe uue lehekülje keeramine, huvi oli juba puht-informatiivne. Nüüd, kolmkümmend aastat hiljem ei pruugi sinu taotlused ja mõtted olla enam nii paljudele sedavõrd tähtsad.

RR: Omal ajal tehti meist väga palju telesaateid ja nende kaudu oli Hortus ka ehk rohkem tuntud.

AM: Mind see PRi probleem üldse ei vaeva. Kui kultuuriajaloo oleks mõeldud ainult selle tegemisele, mis rahvale meeldiks, siis poleks meil minevikust mitte midagi kasutada.

Ja siis lõpuks see oma maja...

PK: Mugavustega kaasneb muidugi alati laiskuse oht. Kui tekivad paremad materiaalsed tingimused, töömaht jääb samaks ja mingit perspektiivide avardumist ei tule, vaat siis on midagi kahtlast. Kitsas fanaatikute ring, kes lähevad oma asja eest läbi halli kivi, võib tõesti teha tööd põlve otsas ja öösel kusagil põõningukambris, aga kui üritus läheb juba suuremaks, siis on tingimuste loomine lihtsalt vajalik, vastasel juhul ei lähe asi edasi, vaid jääb vinduma. Oma majas hakkas nootide ja pillide otsimise peale kuluma tunduvalt vähem aega, järsult tõusis individuaalne tase – sai harjutada, proovi käigus oli võimalik jaguneda, saime teha rohkem programme.

RR: Väravatorni näol lisandus ka meile väga sobiv kontserdikoht.

AM: Seoses uue majaga tekkis võimalus koosseisu laiendada. Mingil hetkel nägin ideaalis kooslust, kuhu kuuluksid ka barokkorkester ja motetikoor. Mõni aeg hiljem siiski loobusin neist "laiendustest" – mulle ei piisanud nende sisemisest kvaliteedist. Sai küll palju huvitavat muusikat läbi "katsuda", aga see jäi rohkem informatiivsele tasandile. Praegu teeme aeg-ajalt koostööprojekte üksikute

Muusika aed

Hortus Musicust kuulates

X

Sest määramatult rikas on see paik vaid nendele, kel justkui pillikeeled on pinguli ja õiges hääles meeled – nii, et teeb haiget võltsi tooni kaik,

kuid täpne noot saab kahekordse jõu ning tabab vabalt, kus on keemistäpp sus. On loomusi, kus tarkus, tõrksus, täpsus ja veidrus moodustavad loojatõu...

Neil, tundmatuil, on sinu pillikeel käevalduses. Sa oodata ei malda, mil võngud, vajud võõra meele valda. Siis tajud. Hajud. Kardad. Veel! Kas veel?...

Ühtäkki vaikus. Valge laik. Ent igatihe suus on ise maik.

XIV

Mis meelele on õige, hell ja valus, sel puudub ajapiir – saab aastast viiv ning läbi aja mängib vana positiiv: on hää ja hääletus nii hääs kui valus

ja heli kroonib iga võitu, kaotust ning mured muusikat vaid lihvivad. On elamise suur magnifikaat ju igas allesjäänud laulus, lautos.

On veider öelda: muusika on vana – kas öeldaks: vana ilu, vana rõõm või vana pühadus või lembeloom? Ons vana see, mis kordub elusana?

Käest imeb elusoojust iga pill ju... Ses aias kasvab kummalisi vilju!

LEELO TUNGAL 1975/76

muusikute või kollektiividega, aga peatee on ikka puhas, "lisanditeta" Hortus.

Mille järgi valid ansambli koostöö-partnereid?

Südame järgi. Väga meeldiv on olnud koostöö mõttekaaslastega Venemaalt – Ljubimovi, Grindenkoda, Gutmaniga; Monighetti, Kagani, Inglise ja Hollandi tantsutruppidega. Sidemed on meil aga enamiku maailma tuntumate vana-muusikutega, see võrk on väga suur.

Eestis oleme ühisprojekte teinud poiste-kooride ja Ellerheinaga.

Kas oled saanud Hortusega realiseerida seda, mille eesmärgiks võtsid? Kui tagasi vaadata, kust alustasid ja kuhu oled jõudnud?

AM: Ma ei ole mitte kuhugi jõudnud, ma olen teel. Önne ja loomingu tunnetus peab olema pidev igas päevas, igas tegevuses. Ja ongi.

Viimastel aegadel muutuvad sõnad "eesmärk" ja "saavutamine" mulle üha vähem tähtsaks. Võib jääda mulje, et kas ta ei tahagi enam midagi? Pürgimised ja pressingud on siiski ainult teatud ajal mingi asja, eriti just välise arendamiseks vajalikud. Arvan, et see, kuidas sulle antakse, tuleb Jumalalt. Kui antakse, et teed nii ja nii vähe, mitte nii ja nii palju, siis selle vähese eest pead olema tänulik ja siis võib-olla antakse rohkem hoopis mingis muus kontekstis. Muidugi ei maksa lihtsalt oodata, et keegi sulle kõik kätte mängib, kogu aeg on vaja töötada. Me ei ole pidanud tegema ühtki vastumeelset liigutust, et midagi saada. Ainus konkreetne surveavaldus meile oli see, kui hakati ütleva, et ei tohi teha ainult "vana", on vaja tegeleda ka uue eesti muusikaga. Siis pöördusin oma sõbra Raimo Kangro poole, kes kirjutas meile "Leelolaulud". Sellest ajast on jäänud valikuline huvi uudisloomingu vastu. Edasi hakkas juba Pärt meile kirjutama, üksikuid teoseid on loonud ka Sumera, Tüür, Vähi, Rannap, Grigorjeva, Kantšeli, Knaifel. Nii et kui seda korraldust poleks tulnud, kes teab...?

Saavutused on teises sfääris. Hortus on kasvanud tohutult homogeenseks – me oleme kõik nii erinevad, aga samas paljuski väga sarnased. Nooremata istusime loomulikult rohkem koos, arutasime lõputult.

PK: Eriti palju pidi Pärdi muusika juures mõtlema, kuidas seda üldse talutavalt ära mängida. Me leiutasime näiteks, et nooti ei tule mitte ainult alustada, vaid ka lõpetada, muidu järgmine noot ei alga, ja arutasime, mis seal kahe noodi vahel on. Probleem heli päritolu ja tema mõtte kohta oli väga aktuaalne.

AM: Mida aeg edasi, seda vähem on vaja sõnu, nagu heas abielus.

Aga musitseerimispinge kontserdil, on see kolmekümne aasta jooksul säilinud, on teil veel üksteisele laval midagi öelda?

PK: Ikka, teadlik hoiak on jätkuvalt erk. Ka improvisatsioon ja väike naljatlemine käib asja juurde.

TK: Praegu oleme selles suhtes professionaalsemad, et tuli "süttib" kergemini. Iga õnnestunud kontsert parandab ka igapäevase energieetikat, kanalid lähevad lahti.

OA: See, et me saame kohutavalt hästi läbi, hakkab laval toimima ja siis ei ole üks pluss üks mitte kaks või kolm, vaid pigem neli.

RR: Kahju ainult, et lugusid enam pähe ei õpita, omal ajal andis see meie esinimestele palju juurde.

AM: Me pole kunagi varem ennast laval nii hästi tundnud kui praegu, see on vaba ja teadlik tegevus, organism hingab koos. Maailma praktikas säilib tuntud ansamblistest tavaliselt ainult nimi, inimesed vahetuvad, neil pole eraldi võttes peaaegu mingit tähtsust. Meil on inimestel ja nende kooseksisteerimisel väga oluline osa. See kooslus täiendab üksteist, selles pole ühtki maailma mõttes "suurt" kunstnikku, aga nad on suured siin, sest see, mis on minul puudu, on minu naabril olemas. Selle seltskonnaga tahaksin tähistada Hortus Musicuse 50. aasta juubelit.

PK: Hortuses mängimine pole nagu orkestris mängimine, samas ka mitte nagu solistik olemine, vaid veel hullem – kui on väike soololõik, pead mängima nagu solist, aga muidu nagu ansamblist. Samas ei saa ka anonüümse häälega midagi teha, siis ei kõla asi kokku. Vajalik on selline vahepealne hoiak, mis eeldab mõlemat.

AM: Tegelikult on see keskaegne mõtlemine, et peab olema tugeva vaimuga indiviid, aga samas anonüümne. Kui üksik ego hakkab liiga kõrgele tõusma, tekib konflikt. Muidugi on inimestel ju ka oma ambitsioonid, leian, et ka sellega peab arvestama. Näiteks, et keegi võib esineda ka kusagil mujal, see on tema väljund, see on talle vajalik.

Lõpptulemusena, mida harmoonilisem on iga üksiku olek, seda tugevam on organism.

Seda väljakujunenud organismi pannakse teile ajuti pahakski...

Hortus on teadlikult natuke suletud. Ühe asja koondamisel, kontsentreerumisel tekib tulemus. Ehkki me oleme justkui "rüügi oma", kehtivad siin tegelikult ikka need seadused, mille järgi minu arust

Arvamusi meediast

"Mustonen ei allu vist kunagi päriselt mingitele konventsioonidele..." (Andres Siitan. Reede 18. 5. 1990.)

"Pahatihti tuleb ette, et kodus viibides ei leia Eesti tippkollektiivide kontsertide külastamiseks mahti või lihtsalt ettevõtmist... Publik tänas pakutud elamuse eest kiriku seinte vahel ehk harjumatu tegi ovatsioonidega – plaksumisele lisandus siirast vaimustust väljendav jalgade trampimine." (Mart Mikk Savonlinna ooperipäevadest. Eesti Päevaleht 8. 8. 2001.)

"Hortus ei annagi endale aru, mil määral nad juba oma olemasolu ja tegevusega üsna laiul hulki harivad." (Urve Lippus. Sirp ja Vasar 9. 10. 1987.)

"Publiku reageeringut silmas pidades võib arvata, et järgmisel korral on Moskvas Hortus Musicuse kontserdile veelgi raskem piletit saada. Esinejailt nõuti igatahes kolme lisalugu, mida ei tule siin kuigi sageli ette, ja oleks veelgi nõutud, kuid Andres Mustonen lõpetas esinemise sõnadega *otšen spasibo*." (Triin Parts ansambli kontserdist Moskva konservatooriumi Rahmaninovi-nimelises saalis festivalil "Nord-West". Postimees 28. 10. 1997.)

"Vitaalsus ja jõud. Rikkalik ja kirev. Säravalt puhas ja virtuoosne." (Nürnbergi Zeitung)

"Lauljad ja instrumentalistid ei toonud kuuldavale mingit kuiva eruditsiooni, vaid musitseerisid mitteakadeemiliselt ja täie elurõõmuga." (Musikmarkt)

asjad toimivad. Kogu sissepoole suunatud tegevus koguneb ja pöörduv laval tohutu energiaga väljapoole.

Kui tähtis on side publikuga?

See on kõige tähtsam. Kui ma üldse mingil alal olen professionaal, siis selle tajumisel.

Kuhu adresseerite vaimuliku muusika, kas ülespoole, saali või mõlemale?

Ilmselt mõlemale, aga teatud programmid on ekstra suunatud ainult üles ja kuri hääle võib öelda, et see on igav, sest

pole teatraalsust. Meie nähtav menu on ikkagi *energetico*. Religioosne muusika on üks tohutu salastatud asi, kuidas seda kätte saada, on kõige raskem küsimus.

Kui palju on Hortust helikandjaile jäädvustatud?

Meie muusikat on umbes kolmekümnel plaadil. Vahepeal me eriti ei salvestanud, aga viimasel ajal on tulnud palju küsima, miks me uusi plaate pole teinud, ja nüüd on mõned asjad jälle plaanis – Grigorjeva, Pärt, keskaeg. Tegelikult peab muusikat kuulama siiski elavas esituses. Salvestus on surnud muusika, Püha Vaimu me plaadi peale panna ju ei saa.

Mis teid koos hoiab?

TK: Mustoneni isiksus ja väga hea muusika. Ei oskagi öelda, kumb on tähtsam, sest vaadake, kui palju on olnud maailmas häid vanamuusikaansambleid ja kui vähe neid on järele jäänud – ei piisa ainult heast muusikast, peab olema ka väga hea juht. Pluss siis Hortuse puhul tõesti ka väga hea seltskond.

IE: Elujõulisus. Kogu aeg midagi muutub ja toimub.

NP: Teatud stabiilsus, vaimulaad, mis lähtub vanast muusikast.

OA: Minu jaoks on asi olnud läbi aastakümnete kogu aeg huvitav.

RR: See kordumatu sündmus, mis laval toimub.

AM: Me ei anna mitte kunagi kontserte, pigem võib seda iseloomustada venekeelse sõnaga "deistviije" – tegevus, toiming. Selle tegevusega võib toimuda ime. Õnnehetki on üldiselt palju olnud.

RR: Ilma Hortuseta poleks ma see, kes ma olen.

Epiloog

On 2002. aasta 4. oktoober. Väravatorni hubases saalis on just nüüdsama lõppenud järjekordne "sündmus" – Hortus Musicuse kontsert. Elavate nägudega rõõmsad inimesed tulevad kontserdimuljeid jagades trepist alla ja panevad ajaloolistesse kostüümidesse rietatud elutute mannekeenide vahel mantleid selga (maja esimesel korrusel on väike Hortuse kostüümide näitus). Kuulen üht 96-aastast vanaprouat, tuntud Eesti kultuurinimest, kelle teekond torni oli üsna vaevaline, ütlemas oma saatjale: "Mul on nii kerge olla, ei taha kohe koju minna, jalu-tan veel lihtsalt natuke!"
Äsja laval olnud ansambel aga ei lahku

Audients Vatikanis paavst Johannes Paulus II juures 1989. aastal.

FOTO TÖNIS KUURME ERAKOGUST

veel. Nende esimesest kontserdist on möödunud 30 aastat ja 3 päeva. Nad joovad veini, mis on pärit Hispaaniast, maalt, mille muusikat nad nüüdsama esitasid, vaatavad tagasi aastatepikkusele koostööle ning on õnnelikud. Õnnelikud inimesed.

*

Ametlikult tähistatakse Hortus Musicuse

Kui vanamuusikat mängitakse ainult raamatutarkuse järgi, on tulemus tihti kohutavalt kurb.

juubelit 8. detsembril Estonia kontserdisaalis "Herodese mängu" etendusega, mis ansambli juhi väitel saab olema hortuslik käsitus keskaja maailmast, kõrtsist kloostriini. Tähtpäevaüritusi korraldavad ka Hortuse sõbrad väljaspool Eestit, tuleva aasta 26. jaanuaril on ansambel kutsutud sünnipäevakontserdile Moskva konservatooriumi suurde saali.

Londonis lööb kassarekordeid Queeni kuldrepertuaaril põhinev muusikal * Arvo Pärdi uus plaat "Orient & Occident" on itaalia kriitiku Pellicciotti arvates kõige nauditavam kuulamiselamus helilooja diskograafias

■ Juba pool aastat saab Londonis näha-kuulda muusikali "We will rock you" (Dominion Theatre; samas kohas on esilinastunud kõik Bondi-filmid), mis tugineb Queeni kuldrepertuaarile (kokku 31 lugu). "We will rock you" süžee autorid on ansambli kitarrist Brian May ja trummar Roger Taylor ning näitlejast kirjamees Ben Elton; produtsent näitleja Robert de Niro. Võiks arvata, et muusikal räägib Queenist ja meie aja kangelasest Freddie Mercuryst. Ei sugugi. Ligi kolmetunnise *show*' teravik on suunatud plaaditööstuse masinavärgi ja stuudio "täiuslikus" kliimas aretatud artistide-ühapäevaliblikate pihta. Jääkülma duši alla satub ka Inglismaa päevapoliitika liider Tony Blair, kes rahvast sellega solvanud, et ihub hammast Wembley staadioni, inglase pühapaiga peale. "We will rock you" vaimseks äratajaks võiks pidada ka Aldous Huxley ja George Orwelli loomingut. Lavastuse koreograafia pärineb Arlene Phillipsilt ja lavapildi paikapanija on Mark Fisher; Fisheri käsi on ikka märgus, kui laval vägevad ja pikaealised: U2, Tina Turner, Pink Floyd, Rolling Stones. Kohe 14. mai avaetenduse järel tegi kriitika lavastuse maatas. Millegipärast ei väsi aga rahvas seda vaatamast ning kõik kassarekordid on ammuilma löödud.

Mis puutub Queeni, siis 19. oktoobril jõudis ta tänapäeva artistide parnassile: Hollywood Boulevard'i "maaslamajate" seltskonda. Seni on Euroopa päritolu ansambleist pandud *Walk of Fame*'i tähetele lebama vaid biitlid.

■ Ülem-Baierimaal, Bad Tölzis, suri 14. oktoobril Norbert Schultze (Saksa Heliloojate Liidu juhatuse liige 1973–1991). Schultze on kirjutanud hulga laule, oopereid-muusikale ("Käpt'n Bay-Bay", "Schwarzer Peter", "Das kalte Herz" ...), filmimuusikat rohkem kui 50 linateesele – eeskätt jääb ta aga ajalukku "Lili Marleeni" autorina. "Lili Marleen" olevat sündinud ühel 1938. aasta detsembriõhtul, mil Schultze inimtühjas lokaalis niisama ajaviiteks klaverit klimberdas. Kuulsus ei saanud üleöö; laulukese võidukäik algas 1941. aastal.

"Lili Marleen" levis siis kõigil Teise maailmasõja rinnetel ja ka üle rindejoonte. Iga leer tuli lagedale omapoolse tõlgendusega: venelased kamandasid sakslasi kiiremas korras koju tagasi pöörduma, sest seal ootavat neid Lili Marleenid; inglased soovitasid Hitleri oksa tõmmata ja kasutada laternaposte, mille all Lili Marleenid reas... Ka Marlene Dietrichi igihaljas versioon sündis sõja ajal, liitlasvägede ees. Täna lauldakse "Lili Marleeni" 48 keeles – nukruse võlumanifest on leidnud koha nii megastaaride kui ka punkbändide repertuaaris.

■ Sellest saab kolm aastat, kui energiaingel Metatron (mitte segi ajada kaitseingliga!) külastas Carlos Santanat ja ennustas, et veel kord kerkib jumalast antud kätega mehhi klase täht. Ja Santana käiski seepeale välja oma "Supernaturali", arvult 27. plaadi, ülevoolava oodi rõõmule, mida tänaseks on müüdnud juba 25 miljonit eksemplari. Kui uskuda Santanat, siis kõrvu inglisa on "Supernaturali" üleplaanedilises edus naistelgi oma osa. Sest valdavalt on tänapäeval ju naised need, kes kuulavad muusikat, ostavad plaate, loevad raamatuid ning sunnivad mehi sedasama tegema.

Nüüd aga on tehisnime ja eksimatu ärivaistuga Metatron taas Santanat väisanud... Ning 18. oktoobril jõudis inglisi visiidi tulemusena müüki "Shaman". Kui superilugudes musitseerib Santana koos Eric Claptoni, Lauryn Hilli ja Dave Matthewsiga, siis šamaani-duettides löövad kaasa Placido Domingo, Seal, Dido, Macy Gray ja P.O.D. Santana sõnul peaks uus plaat leevendama inimeste aju ja hinge lõhestavaid käär-ideid, pehmenutama rahvuste vaenu, tasakaalustama looduse vastandjõude – ühesõnaga mõjuma teadvusele kui tervendav nõelravi.

"Shaman" sarnaneb mängutoosiga, mis tulvil turgutavaid, leevendavaid, karastavaid, kriipivaid, jaburaid duette. Kuid hoolimata sellest, et Santana kitarr heliseb valgust ja värve pildudes nagu aegade eest, võiks raviloitsuplaati vaadelda ka kitsi täiusliku pildialbumina.

■ Kuninganna Elizabeth II on andnud Placido Domingole tiitli, mis nüüdsest lubab 61-aastaselt tenoril kirjutada oma nime järele tähed KBE: *Knight Commander of the British Empire*; kuna Domingo pole Briti Kuningriigi alam, ei ole tal *sir*'i tiitlile õigust. 14. oktoobril Washingtonis Briti saatkonnas peetud tseremoonial toonitati Domingo hiigelpaunust kaasaja muusikakultuuri, tema repertuaari tohutut ulatust, milleni ei küüni ükski teine tenor (119 rolli haardega Mozartist Puccinini), plaadistusi ja plaadiauhindu ning toetust rahvusvahelistele heategevusfondidele. Ülevat hetke kommenteerinud ajakirjanikud meenutasid aga teatriloo üht meeletuimat õhtut: Rossini "Otello, Moro di Venezia" etendust Viinis aastal 1991, mil arust ära publik kutsus Placido Domingo lavale tagasi 101 korda ning aplaus ja lillesadu kestis 80 minutit – mõned kohalolnud aga kinnitavad, et ovatsioonid kestsid kauemgi.

■ Arvo Pärdi uut plaati "Orient & Occident" ei paigutatud Itaalias küll lausa viietärniliste hulka, kuid see leidis kohe tähelepanu ja vastukaja. 3. oktoobri "Repubblica" muusikalis analüüsis "müstilise eesti helilooja" ida-lääne omadusi Giacomo Pellicciotti. Pellicciotti arvates pakub Pärdi diskograafia kontekstis kõige nauditavamat ja vaheldusrikamat kuulamiselamust just äsja ilmunud album. Ühtlasi võimaldavat see vabamalt hingata neilgi, kes pole religioosse koorimuusika hardad kummardajad. Plaadi hinnalisim pärl on arvustaja meelest jäägitu helifluidumina voogav nimilugu. Lauskiitus Rootsi raadio sümfoonia-orkestri, koori ja Tõnu Kaljuste aadressil.

■ Milano Kvartetiühingu, Torino klaveriõhtute ja Perugia tänavuse kontserdihooja avas pianist Alfred Brendel; kava iga kord erinev. Pianistide "olümpiamängudel", tollal eksimatu löögivalmiduse areenil, mille järele osa publikust januneb, seitsmekümne piiri ületanud Brendel pjedestaalile ei mahuks, ent Haydn, Mozart, Beethoven, Schubert, Brahms

säravad sellegipoolest vääramatus ilus. Side täppisteaduse maailmaga on unustusse vajunud, ent seda kõrgemale kerkib Brendeli tõlgenduste spontaansuse lainehari.

Käsi käes kvartetiühingu kontserdiga esitleti Milanos Brendeli intervjuuramatut "Ausgerechnet ich"; lähitulevikus on ilmumas ka luulekogu "Un dito di troppo". Aga mis laadi vaim valitseb Alfred Brendeli – Martin Mayeri vestlustes? Leheküljel 117 üritab Mayer näiteks teada saada, millised ootused on Brendelil tuleviku suhtes. Ning Brendel vastab: "Ma pole mitte ainult skeptik, vaid lausa pessimist. Seetõttu ma midagi head ei ootagi – vanaks jään. Samas see, et olen pessimist, mind eriti ei kurvasta, sest nii jääb mulle meeldiv võimalus üllatuda. Senikaua annan takka, kuni sõrmed lubavad ja füüsis kannatab, kuni mälu funktsioneerib ja kõrvakuulmist jätkub; ma ei taha olla nende hulgas, kelle elutarkust kohustuse korras austatakse ja kes tegelikult kujutavad endast vaid hiilgavat mälestusmärki liigesepõletikule." Brendel lõbutseb ja pihub, lappab tõsielu seda- ja teistpidi, kaldub muusikasse, kunsti, kirjandusse. Tä seisukohtadele tahaks vahel vastu vaielda, vahel kahe käega alla kirjutada. Mis aga sümpaatsem: ei sõnagi puist kateedritarkust ja targutamist. Brendeli "Ausgerechnet ich" jõudis itaallasteni "Adelphi" vahendusel. Kirjastus "Adelphi" on varemgi avaldanud tekste (G. I. Gurdjieffi, Erik Satie', Glenn Gouldi sulest), mille puhul tahaks loota, et ehk pannakse need kunagi ka eesti keelde ümber.

■ Sama lootus säilib mul ka **Thomas Bernhardi** romaani "Der Untergeher" suhtes (ilmunud 1983, itaalia keeles taas "Adelphi" initsiatiivil), mille peategelane on Kanada pianist **Glenn Gould**. Õigemini on Bernhardi romaanis kolm tegelast: Gould, Wertheimer ning jutustaja. Natukese lugemise järel selgub, et nad on koos õppinud; Gould on surnud, Wertheimer äsja enesetapu sooritanud, jutustaja (Bernhard) aga vaid seetõttu pääsenud, et on klaverimängu katki jätanud. Ent edasi pole enam sugugi selge, kes elus, kes surnud, kes pääsenud, kes mitte. Kõik muutub defineerimatuks nagu ka Glenn Gould, kelle sünnist (25. septembril) möödus sel sügisel 70 ja surmast (4. oktoobril) 20 aastat. Gould, kes avalikest esinemistest loobus 32-aastaselt; kes

Stseen Amsterdami "Madama Butterfly": Kallen Esperian (Cio-Cio-San) ja Peter Blanchet (Goro).

FOTO NEDERLANDSE OPERA

Alfred Brendel.

studio tingimustes koges inspiratsiooni, mis interpreetide enamikul tärkab laval; kes "giljotineeris" hilise Mozarti ja määras Beethoveni "Appassionata" likvideerimisele; kes tundis muret oma kestma jäämise pärast – see Gould ei anna publikule endiselt rahu. Ent Gould, "suur loobuja", kelle isekas sõnavaras kõlas lakkamatult Miina – kuidas ta on kestma jäänud? Plaadistustega, mida on 70 CD mahus ja mis kaugeltki kõik pole geniaalsed; kirjutistega, mis Kanada Rahvusraamatukogus hoiul (ka sisseostude nimekirjad) ja mille hulgas ei saa võtta, vaid peab valima; mälestusühendustes, mis kord tegevust alustanud, kord lõpetanud: Glenn Gould Society, Glenn Gould Foundation (sellel on kaunis logo), Glenn Gould Prize (viimati anti auhind Pierre Boulezile), Friends of Glenn Gould... Sõprade ühendus hõlmab *piano*-liikmeklassi (aastamaks 50 \$), *mezzo*-klassi (250 \$), *forte*-klassi (üle 500 \$) ja *fortissimo*-klassi (üle 1000

\$). Ja mida saab selle raha eest liige? Kahe ajakirja tellimuse, pildiga särgi, prahti e-postkasti.

Mailis Põld

■ USA ühe tuntuima multitalendi **Robert Wilsoni** kolmandast tööst Amsterdami Nederlandse Operas, tema lavastatud ja kujundatud Giacomo Puccini "Madama Butterfly", kujunes Beneluxi maade sügishooaja sensatsioon. Wilsoni originaalne lavakontseptsioon oli varem etendunud Pariisis (Opera National de Paris/Opera Bastille), Amsterdamis juhatus maagiliselt tseremoniaalseks vormitud ja hüperesteetilisse stiliseeritud keskkonda paigutatud tragöödiat majesteetliku rahuga Edo de Waart. Vokaalselt sobisid Ameerika külalissolistid oma osadesse suurepäraselt. Nimiosas esines dramaatiline sopran **Kallen Esperian**, Pinkertoni rollis oli tenor **Martin Thompson**, Kate Pinkertonina metsosopran **Catharine Keen**.

Lavastuskontseptsioonis tekkis minu jaoks aga kummaline vastuolu: Puccini teeb selles ooperis sageli panuse banaalsele, kuid Wilsoni üliesteetiline maailm on kõike muud kui banaalne, ükski plekike ei määri seda. Lavastust mängitakse uuesti jaanuaris, siis laulab Cio-Cio-Sani Cheryl Parker.

Harry Liivrand

Meistrite meelevallas

RAHO LANGSEPP

Nii pealkirjastaksin erakordse india muusika kontserdi, mis toimus 25. septembril VII Rahvusvahelisel Tartu Vanamuusika Festivalil. Kontserdil, mis oli ühtlasi festivali avakontsert, esinesid kaks india muusika suurmeistrit: Vitthanage Hemapala Perera (Sri Lanka) bambusflöödil ja mandoliinil ning Pandit Anindo Chatterjee (India) *tablā*’l. Saatepilli *tamburā*’d mängis pimedas flöödimeisteri tütar Isuru Warna Perera. India klassikalise muusika peamise žanri *rāga* juhatab sisse pikk improvisatoorne sissejuhatus *ālāpa*. Öeldakse, et muusiku tõeline meisterlikkus ja hing avaldub kõige paremini just selles *rāga* osas. See on koht, kus muusik suhtleb publikuga hingest hinge, minnes improviseerides järjest peenematele tasanditele.

Hemapala Perera haaras publiku endaga juba kontserdi esimestest hetkedest. Tasapisi hakkas ajataju kaduma ja võis alata teekond *rāga*-maailma, kus nootidele helireas lähenetakse ükshaaval, valmistatakse need hoolikalt ette ning tutvustatakse sel moel kuulajale kõigepealt *rāga* helirida ja sellele iseloomulikke meloodilisi kombinatsioone, enne kui minnakse põhiteema juurde. Ülimalt tundlikult ning sügava mõtestatusega mängitud improvisatsioonid mõjusid lausa ebareaalset, ehitades silla peenemate vaimutasanditeni, kuhu meie mõtted igapäevasaginas just tihti ei eksi. Vabarütmilisele algusosale järgneb *ālāpa* teine, rütmiline osa, kus *jod-ālāpa* ehk üleminekufaasi kaudu jõuab improvisatsioon järjest kiiremate tempode kaudu oma kulminatsiooni, *jhālā*’ni. Selles osas avab muusik virtuossete kujunditega *rāga* kogu dramaatika. Meister Hemapala bambusflöödimäng demonstreeris ilmekalt, mis võib sündida, kui üht põhimõtteliselt väga lihtsa ehitusega pilli täiuslikult vallata. Arvan, et mängutehnikalt pole talle praeguses flöödimaaailmas võrdset. Aga, nagu juba eespool nimetatud, pole mitte kiire ja virtuosne mäng peamine, mille järgi meistrit hinnatakse...

Anindo Chatterjee ja Hemapala Perera.

FOTO MALEV TOOM

Siinkohal tahaksin rääkida pisut Hemapala stiilist. Selleks, et seda paremini teha, tooksin paar võrdlust. Kui me räägime bambusflöödist, siis tuleb esimesena tavaliselt kõigil, kellele teema vähegi tuttav, meelde Hariprasad Chaurasia nimi (india muusik, kes esines Eestis ka eelmise aasta festivalil Orient). Ta on kindlasti kõige rohkem bambusflöödi muusikat plaadistanud flöödimängija. Ta on teinud koostööd ka paljude Lääne muusikutega ning tema stiilis võib tihti tunda läänlase kõrvadele küllaltki harjunud stiililisi kujundeid ja ka tehnilisi võtteid. Selles ei tule näha aga mitte midagi halba, sest india muusika on elavale traditsioonile iseloomulikult olnud küllalt avatud uuendustele, võttes üle ka mitmeid lääne pille, nagu viiul, kitarr, mandoliin jne. Kuuldes esimest korda Hemapala Perera mängu, meenus mulle aga hoopis üks teine mees – vanameister Pt. Pannalal Ghosh –, kes tegelikult tõi madalakõlalise bambusflöödi Põhja-India klassikalisse muusikasse. Ta lahkus siit ilmast 1960. aastate alguses, aga õnneks on säilinud mitmeid tema lindistusi. Pannalal Ghoshi õhkõrnad kaunistused mõjuvad kerge õhuväreluse-na, mis on eurooplaste kõrvadele tihti üsna “püüdmatu”. Meister Hemapala

mäng on nagu kombinatsioon nende kahe suurkuju stiilidest. Nii iseloomustas teda ülitunnustavalt ka tema mängupartner Anindo Chatterjee. Hemapala Perera mängus on olemas kõik klassikalise muusika traditsioonid ja sügavus, samas kasutab ka tema ülikiiretes passaažides tihti meeeldi näiteks topeltkeeletehnikat, mida india flöödimängus võib pidada pigem mängutehniliseks uuenduseks.

Olemegi jõudnud *rāga* põhilise osani, kus kompositsiooni astub sisse ka tabla. Põhja-India klassikalises muusikas on üks olulisimaid omadusi rütmitsükli perioodiline kordumine. See, kuidas muusikud läbi paljude tsükli te jooksivate improvisatsioonide kaudu jõuavad tsükli esimese löögi *sama*’ni, on üks erutavamaid hetki nii muusikutele kui ka kuulajatele. Ja sel kontserdil oli, mida kuulata. Ülima kergusega mängiti keeruliste rütmitsükli te raames väga pikki ning vaimustavaid soolosisid, mis teenisid kordvalt kuulajate aplausi. Kontserdi esimeses pooles oli rütmitsükli aluseks 16 osast (*mātrā*’st) koosnev tsükkel *tritāla*. Ülimalt nauditavad olid kahe meistri vahelised dialoogid, mis liigutasid kuulajate meeli, ulatudes dünaamika ja tundlikkuse skaalal kergest ojavulinast tormise mere mühinani. Anindo Chatterjee ääretult

tundlik ja kaasmängijaga arvestav saade aitas õhtu-räga *bhāmpalash*'i vormida täiuslikuks tervikuks. Ajaliselt kestis see muusikateos umbes poolteist tundi.

Kontserdi teise poole algus oli Pandit Anindo Chatterjee päralt: kõlas tablasoolo (*laharā*), kus meloodiainstrument (siin saatis Hemapala Perera Chatterjeed mandoliinil) mängib pidevalt korduvat lühikest teemat, mille taustal tablamängija esitab oma kompositsiooni. Nii nagu kontserdi esimeses pooles, näitas Anindo Chatterjee ka nüüd ülimalt sügavmõtetelist ja meisterlikku mängu. Ka siin pole põhjust rääkida mitte sellest, kui virtuosne võib mäng olla – india traditsioonis harjutatakse lapsest saadik väga palju ja suurepärase tehnikaga mängijaid on kõikjal. Anindo Chatterjee targas ning mõtestatud mängus oli aga selgelt tuntuva see miski, milleni jõuavad vaid vähesed... Tahaksin tähelepanu juhtida trummide väga pehmele ja kaunile toonile, esituse kujundirikkusele ja leidlikkusele. Korduvalt kõditas Anindo Chatterjee publiku närve, jõudes tsükli esimese löögi *sama*'ni oodatust löögi võrra hiljem või varem.

Pandit Anindo Chatterjee on maailmas väga tuntud ning vaieldamatult üks tänapäeva suuremaid tabrameistreid. Ta on osalenud lugematutel plaadistustel ning mänginud koos peaaegu kõigi tänapäeval tuntud india muusikutega, samuti on ta andnud väga palju soolokontserte.

Tähelepanuväärne on ehk aga ka see, et kaks sellist muusikut kohtusid esmakordselt just Tartus! Kontserdi lõpuks mängis Hemapala Perera ühe kergklassikalise kompositsiooni (*dhuna*) mandoliiniga *rāga Jog* teemal, rütmiks *rāpaka* (7 *mātrā*'t). Peale flöödi ja mandoliini mängib Meister Hemapala virtuososselt veel ka kitarril, viiulil ja tablat.

Lõpetuseks sooviksin kangesti esitada ühe intrigeeriva küsimuse: "Mida oleks lääne muusikal Indiast õppida?" Isiklikult arvan, et vägagi palju. Eelkõige aga seda, kui metoodiliselt õpetatakse india muusikas mõtestama iga üksikut nooti, kuidas õpetatakse mõtlema ja tundma läbi muusika, ning ka seda, kuidas võib muusika olla vahend meie isiksuse vaimse arengu teel.

Rahvusvaheline koorijuhtide konkurss – võit Eestile

ANTS SOOTS

Kui instrumentalistide-vokalistide ja orkestridirigentide konkursid on oma järjepidevuse ja traditsioonidega rahvusvahelises muusikaelus kindla koha hõivanud, siis koorijuhtide võistlemine on selliseks alles kujunemas. Tõsi, kahel korral on toimunud rahvusvahelised kooridirigentide konkursid Riias; lisaks Balti riikide, Peterburi Konservatooriumi ja Sibeliuse Akadeemia üliõpilaste konkursid (kahjuks nüüd juba kümme aastat soikunud), aga ka Eesti noorte koorijuhtide jõukatsumised (1985, 1990, 1995). Kooriühingu algatatud järjekordse Eesti-sisese võistluse ettevalmistamisest kasvas välja idee kujundada konkurss rahvusvaheliseks, kaasates Euroopa Noortekoorige Föderatsiooni "Europa Cantat" (EC). EC on korraldanud palju üritusi koorijuhtide harimiseks ja tema initsiatiivil toimus 2001. aastal Budapestis esimene rahvusvaheline koorijuhtide konkurss. 2.–6. oktoobrini Tallinnas toimunu oli seega teine rahvusvaheline võistlus, korraldajateks peale EC veel Eesti Kooriühing ja Eesti Muusikaakadeemia.

Kolmekümne kuue kandidaadi registreerumine 16 riigist tõendab ettevõtmise vajalikkust ning koorimuusika kui žanri elujõudu ja kõlapinda. Lisaks Põhja- ja Baltimaadele huvitusid konkursist ka dirigendid Belgiast, Saksamaalt, Austriast, Šveitsist, Ungarist, Poolast, Prantsusmaalt, Venemaalt ja Gruusiast. Võistleva valiti varem saadetud videote põhjal 24 osavõtjat (kohale tuli 22). Konkursi mudel oli paljuski sarnane Budapestis toimunuga: osavõtjate vanus 18–30 aastat; kolm vooru, millest esimeses ja teises toimub töö kooriga, kolmandas kontsertettekanded.

Kaksteist teise vooru pääsenut selgitati välja töös Eesti Muusikaakadeemia naiskooriga (ülesandeks Mart Saare "Lindude laul", ettevalmistusaega viis minutit, st peatähelepanu dirigeerimistehnika loetavusel, väljenduslikkusel – hea mõte!) ning Tallinna Tehnikaülikooli

Kammerkoori või Estonia Seltsi Segakooriga (kavas vanamuusika – Schein, Schütz, Arcadelt, Purcell jt).

Finaali pääses kuus dirigenti, kes žürii arvates olid kõige tulemuslikumad ja sisukamad töös Eesti Rahvusmeeskooriga (kavas komplitseeritud meeskooriteosed – Liszt, Britten, Barber, Pizzetti, Poos, aga ka Tobias, Tubin, Tormis). Võitjad selgitati välja kontsertettekannete põhjal, kus RAM laulis eespool mainitud repertuaari ning Eesti Filharmoonia Kammerkoor äärmiselt nõudlikke partituure (Bach, Brahms, Rahmaninov, Reger, Rautavaara, Sandström).

Žüriisse kuulusid suurte kogemustega, koorimuusikaelus tuntud tegijad: Eva Kollar (Ungari tippkoorige dirigent), Hansruedi Kämpfen (Šveits, ECi kursuste aktiivne läbiviija), Vic Nees (Flaami raadio koori kauaaegne dirigent, helilooja), Erwin Ortner (kuulsa Arnold Schönbergi koori dirigent). Žürii tööd juhtis kogenuk (ei mingeid viljatuid arutelusid!) EMA emeritprofessor Venno Laul.

Tähelepanekuid, järeldusi ja muid mõtteid

Konkursi ettevalmistamisega mõnevõrra kursis olnuna võis märgata, et ka EC on omandanud eurobürokraatia tunnuseid: ülemäärane muretsimine osavõtjamaade geograafia pärast (liiga palju Ida-Euroopat, st umbes pool osavõtjatest); küsimus, kas ühesooline koor ikka on konkursil õige tööks kooriga; kas reglement saab selline, nagu „meie Euroopas“ oleme harjunud, jne.

Kaudselt mõjutab konkursi toimumiskoht kindlasti osavõtjate geograafiat, eriti kujunemisjärgus traditsiooni puhul. Võistlejate (ka kandideerijate) hulgas olid tagasihoidlikult või üldse mitte esindatud tugevate koorimuusika traditsioonidega linnad-maad: Peterburi, Moskva, Rootsi, Norra, Holland, Soome, Inglismaa.

Lugedes võistlejate biograafiaid, torkab silma noorte mitmekülgne muusikaline haridus, lai tegevuse spekter, sageli ka ehk killustatus erinevate žanrite ja tegevusvaldkondade vahel. Aga loetletud koolide, täiendamiste, meistrikursuste, praktiseerimiste ja muu sellise nimekiril on aukartustäratav, noorte töövoime ja aktiivsus väärib tunnustust. Sel taustal ei ole eesti noorte dirigentide püüdlused sugugi "lahjemad".

Põhjalik muusikaline haritus väljendub

Konkursi võitja Lilyan Kaiv võistluse lõppvoorus RAMi ees.

FOTO VAHUR LÕHMUS

Esikoht: Lilyan Kaiv (Eesti).
Teine-kolmas koht: Risto Joost (Eesti)
ja Ainars Rubikis (Läti).

Välja anti veel hulk eripreemiaid: uue muusika parima tõlgenduse preemia sai Lilyan Kaiv, "Europa Cantati" preemia parimale alla 25-aastasele dirigendile pälvisid Joost ja Rubikis, Schott Verlagi preemia vaimuliku teose parima tõlgenduse eest läks David Lundbladile Rootsist ning ilmaliku teose tõlgenduse preemia sai Anne Alt Eestist; kirjastus Talmar & Põhi andis oma auhinna parima eesti teose esituse eest Belgia dirigendile Jan Vuye'le, Eesti Filharmoonia Kammerkoori ja RAMi lemmikdirigent oli Ainars Rubikis, SP Muusika-projekti preemia kohustusliku teose parima tõlgenduse eest sai Aigars Merijs Meri Lätist, publiku lemmikdirigent oli taas Risto Joost.

töös kooriga: enamasti väga hea stiilitunne, eriti vanamuusika osas; selge vokaalne, strihhiline taotlus, ka eeskuju andev vokaal; fraseerimise täpsus ja üldse täpsus muusikas. Tulemus sõltub siiski kooriga töötamise kogemusest, suhtlemisviisist kooriga, aga ka muusika elavdamise võimest.

Eespool mainitud killustatuse üheks tundemärgiks on mõnedel juhtudel pinna-pealne dirigeerimistehnika oma informatsioonivaesuse ja sageli taotlustele vastutöötava väljendusviisiga, ka mitteleotavad žestid. Selles vallas on Eesti, Läti ja Rootsi

dirigeerimisõpetuse põhjalikkusel oma eelised. Kõige otsesemalt ilmnes dirigeerimistehnika valdamine just finaalis – tulemus sõltus ju ainult muusika juhtimise oskusest.

Parema tulemuseni jõudsid need, kes ei võtnud eesmärgiks piiratud ajaga koori "ümber kasvatada", vaid liikusid üldpildilt detailide suunas – nii tekkis koori ja dirigendi vahel usaldav, loov töövahekord ning dirigendi taotlused olid mõistetavamad. Ülim, pingutatud nõudlikkus kõiges tekitab kooris barjääri – nahunii ei sobi sellele dirigendile miski.

Lähemalt tasub uurida, mis toimub Lätis, nii õpetamises kui ka koorielus üldse. Sest kui võistleva pääsevad kõik kandideerinud viis noormeest, poolfinaali jõuab neist kaks ja auhinnatute hulka üks (ühele ka eripreemia Mart Saare "Lindude laulu" eest); kui riigis töötab nagu õlitatult kaks kõrgetasemelist kutselist koori, kes ei kurda lauljate defitsiidi pärast; kui sealses muusikaakadeemias õpib hulgaliselt noormehi, sest kultuuripoliitika on suutnud neile perspektiivitunde sisendada, siis oleks tark sellest õppida. See, et Eesti koorijuhid võistlesid seekord veelgi edukamalt, ei tee olematuks meil esinevaid ilmselgeid probleeme.

Järeldus Eesti jaoks. Kuigi võib tunda, et paljudes maades ei ole koorimuusikal sellist kõlapinda ja tähendust nagu meil, tegutsevad seal siiski tugevad, järjepidevad koolkonnad, kes on pühendunud *a cappella* koorimuusika esitamise arendamisele (meistrid Eric Ericson, Robert Sund, Kåre Hanken, Matti Hyökki, Imants Kokars, Kaspars Putniņš, Sigvards Klava, eespool loetletud žürii liikmed jt). Mõõngem, et suhtumises *a cappella* koorimuusikasse on maad võtnas tõrjuv mentaliteet – sellega tegelgu kas amatöörid amatööridega või äärmisel juhul olgu kohe kätte antud "valmis tehtud", professionaalsete oskustega koor! Siit tekib ahel: koorijuhil staatuse määramatus ehk tasustamatus, huvi puudumine õppida ja õpetada koorijuhtimist, tahtmatus kooris laulda ja koorimuusikat kuulata. Murettekita oli märgata paljude noorte muusikute osavõtmatust koju kätte toodud konkursisündmustest.

HEA koorikontsert on veenvam mis tahes arutelust, üleskutsetest või analüüsist. Ainult elamuslik kontsert paneb eespool toodud ahela liikuma positiivses suunas ja õiges järjekorras.

Viis päeva Göteborgis

VIRVE NORMET

Proloog

"Kas 20 aastat ühel kohal töötamiseks on vähe või palju?" küsib Neeme Järvi ühes e-kirjas. "Peaaegu kogu oma välismaal elatud aja olen olnud seotud Göteborgi sümfooniaorkestriga. Võib-olla pakub see juubel pisut huvi ka kodumaal?"

Ja nii olengi 11. septembril Göteborgi Konserthuseti, s.o kontserdimaja saalis, kus parajasti harjutatakse Eduard Tubina "Krati" süiti.

"Juubelikontsertide kavas on rootsi heliloojate muusika: Tubina "Krati" süit, Stenhammari kaks Sentimentaalset romanssi ja kohaliku helilooja Geforsi tuliuus oratoorium "Naudingud", kus tõeliselt auditavad on solistid Nina Stemme ja Karl-Magnus Fredriksson," muheleb Järvi. "Tubin on ju – jumal teab – kord eesti, kord rootsi helilooja."

"Aga Neeme Järvi?" küsin, "kas tema on eesti, rootsi või ameerika dirigent?"

"Siin on üks ja selge vastus – eesti ja ainult eesti! Ja minu pojad samuti!"

Esimene päev. Kaksikümend kaks aastat üheskoos

Juubelikontserdid toimuvad 13. ja 14. septembril, aga see on (kõigest!) tööjuubeli tipp, mitte algus ega lõpp. Tegelikult on seda tähistatud juba septembri algusest peale ja eeltöid tehtud päris kaua. Pidustuste ajaks on kaante vahele saanud ilus pildi- ja inforohke raamat "Man mäste älska det man gör", alapealkirjaga "Göteborgi sümfooniikud ja Neeme Järvi 20 aastat üheskoos". Selle tagakaane küljes olevale kahele CD-le on Göteborgi raadio hoolsalt kogunud ja kokku pannud valiku parimatest ja põnevamatest esinemistest. Aga see pole veel kõik. Peale selle on plaadifirma Deutsche Grammophon andnud välja topeltplaadi "Aurora", millel kõlavad GSO esituses mõned vanad, mõned uuendatud ja mõned päris uued heliülevõtted Põhjamaade heliloojate kaunimatest orkestrilugudest. Tõeline neemejärvilik maiuspala!

"Rootsi meeldib mulle. Siin on kõik nii korras ja puhas ja rahulik. Siin on hea töötada. Orkester on "stiili- ja rassi-

Tomas Lind Gustav III osas.

FOTO INGMAR JERNBERG

puhtalt” põhjamine, mis tähendab mängukoolilist ühtlust, emotsionaalset ja eetilist tervikkust. Sellel on omad plusid,” tõdeb Järvi.

Sümπαatia on vastastikune. Sture Carlsson, kes on viisteist aastat olnud Konserthuseti direktor, räägib:

“Göteborgi Sümfooniaorkestri ligi saja-aastases ajaloos on Neeme Järvi kõige olulisem peadirigent. Koostöö algas aastal 1980 suure Inglismaa-turnee, lepinguline tööperiood sai alguse 1982. ja kestab 2004. aastani. Järvi kümne eelkäija hulgas on nii vähem tuntud kui ka kuulsaid nimesid, nagu Wilhelm Stenhammar, kelle loomingut Neeme on palju mänginud; Sixten Eckerberg, kes juhatas ka Göteborgi raadio orkestrit; Issay Dobrowen, Sten Frykberg, Sergiu Comissiona, Charles Dutoit. Järvi ei ole oluline mitte ainult tänu oma peadirigendina tegutsemise aja pikkusele, kuigi ka see on väga tähtis näitaja. Kui hakkaksime oma 20 aasta “bilanssi” kirja panema, tähendaks see lehekülgede kaupa arve, ja meeldivaid arve: 595 kontserti, 35 kontserditurneed 21 maale jpm. Uhkusega võime öelda, et mängitud on sellistes kohtades nagu Carnegie Hall New Yorgis, BBC Proms, Royal Albert Hall, Barbican ja Royal Festival Hall Londonis, Concertgebouw Amsterdamis, Musikverein Viinis, Berliini

Filharmonia, Théâtre des Champs-Élysées Pariisis, Tonhalle Zürichis, Santori Hall Tokios, Festspielen Salzburgis. Esimese Rootsi orkestrina külastasime 1999. aastal Hiinat. Meil on selle aja jooksul valminud umbes 90 heliplaati või plaadikomplekti koostöös firmadega BIS ja Deutsche Grammophon. Oleme hakanud ka ise hindama süstemaatilisust ja ammendavat põhjalikkust, millega orkester on jäädvustanud Põhjamaade heliloojate – Berwaldi, Griegi, Nielseni, Stenhammari, Tubina –, aga ka vene klassikute Borodini, Prokofjevi, Rahmaninovi, Štaikovski, Šostakovitši muusikat. Järvi on kasvatanud 80-liikmelise orkestri täismõduliseks 109, vajadusel 120 mängijaga kollektiiviks ja selles, kuidas ta loob suhteid ning leiab orkestrile toetajaid, ei ole talle võrdset. Neeme Järvi ajal on orkestri positsioon Göteborgi linnas ja kogu Rootsimaal oluliselt tõusnud, tema positiivne meelelaad on loonud palju häid kontakte ja toonud juurde palju sõpru, kes meid igas mõttes toetavad. Üks olulisemaid tugisambaid, kelle rahalisel toel on saanudki võimalikuks orkestri järkjärguline suurendamine ning kes ka juubeli puhul taas suurejooneliselt rahaga ringi käis, on suurfirma Volvo. Rahvusorkestri nimi, mille saime viis aastat tagasi, on tõstnud orkestri prestiiži,

entusiasmi ja vastutustunnet; me ei ole lihtsalt üks kohalik väike orkester, vaid esindame riiki!”

Teine päev. GSO, Järvi ja kontsert Vastakad mõtted, kuulates proove ja kontserti

Juubelikontserdil esineb solistina äsja pensionile jäänud orkestri kontsertmeister. See kätkeb endas probleeme. Väga tublil ja suurepärase tehniliste võimetega viiuldajal ei ole solisti närvi ja mäng jääb tuimaks. Proovis püüab Järvi mehele kõigest väest “hinge sisse puhuda”, aga...

Kontserdil esitab viiuldaja Stenhammari Romansi igati korrektselt, kuid sama “hingetult” kui proovis ja veel märgatavam “krambi” tähe all. Aga ikkagi – solist on ju Oma Mees! Dirigent, orkester ja publik on aplausiga nii helled, et see kujuneb lausovatsiooniks. Mitukümmend aastat orkestri kontsertmeisteri auvärsel kohal istunud Christer Thorvaldsson, süli lilli täis, on hämmingus ja õnnelik. Lugu läheb kordamisele. Ja nüüd saame kogeda üht kõige hämmastavamat fenomeni: Dirigent on kui üksainus ja avalik partner Solistile! Nad musitseerivad koos! Pidurid on kadunud, kramp on kadunud, tehniline tase pääseb täiel määral maksvusele ja uskumatult nüansirikas, piltilus, romantilisest paatosest kantud Stenhammari Romanss on kui uuesti sündinud. Oleks vale jätta ütlemata, et just Järvi “dirigeeris” seda ovatsiooni, mis solisti psüühilisest pingest välja tõi!

Kolmas päev. Jutud, jutud, jutud...

Juubelikontsert tõi kohale Göteborgi väliseestlased, kõik kohalikud muusikud ning mitmed äri- ja kultuuritegelased, mõned ka Eestist.

End eesti päritolu dirigendiks pidav Kristjan Järvi lisab värve Eesti-Rootsi kontaktide ritta.

“Minu side Rootsiaga on kestnud sama kaua kui isal: kümneaastasena hakkasin temaga ringreisidel kaasas käima ning kodunesin selle orkestri, linna ja inimestega. Oleme siin Göteborgis nagu mingis suuremas pereringis, tundes mõistmist ja tuge nii muusikalises mõttes kui ka muidu. Paavo töö Malmös sidus teda kohe kõvasti Põhjamaade külge. Ka praegu, kui tal on Cincinnatis oma orkester – mis on iga dirigendi unistus, sest Ameerika võimalusi peetakse siiski maailma parimateks –, on ta jäänud

Sibeliuse, Tubina jt põhjamaalaste, aga ka eesti heliloojate Sumera ja Tüüri muusika propageerijaks.

Rootsimaa on olnud väga hea nii Järvidel kui ka muusikale! Töötan praegu teist aastat Umeå linnas Norrlands-Opera peadirigendina ja võimalik, et jään sinna pikemaks ajaks. Teater toob välja kaks uuslavastust aastas, aga orkester annab igal nädalal kontserdi, nagu väiksed Berliini filharmoonikud (*naerab*). Meil ongi tõeline mini-filharmoonia! Umeås on ju ka kuulsad jazzifestivalid ja orelistival. Muusikaelus toimub kogu aeg midagi põnevat.

Oleme orkestriga välja andnud kaks CDd. Esimene plaat Lepo Sumera ja John Adamsi muusikaga, mis ilmus möödunud aastal, sai väga hea kriitika osaliseks. Teisel on *live*-salvestused džäsifestivalilt (Miles Davis, Daniel Schneider jt). Järgmisena on plaanis Hilding Rosenbergi ooperi "Paradiisi saar" plaadistamine."

Neljas päev. Pühapäev

Merike Elm, kes on kümne Konsert-husetis töötanud aasta jooksul õppinud tundma kõiki kohalikke muusikategelasi ja kes on minu tõlgiks Göteborgis, viib mind päiksepaistelisel pühapäeval laeva-reisile ümberkaudsetele saartele. Tundub, nagu poleks Astrid Lindgreni raamatutest tuttavaks loetud Rootsimaa mitmekümne aasta jooksul üldse muutunud. ("Ega olegi," nendib Merike kerge iroonia-noodiga hääles. "Ka mitmed Rootsi enda mõtlejad muretsevad selle pärast.") Mina ei muretse, ma naudin seda. On tõelise puhkuse, rahu, küllusliku looduse ja hästi korraldatud elustiili idülliline hetk. Nii harv, nii harv selles kiirustavas maailmas...

Viies päev. Kjell Ingebretsen ja "Gustav III"

Göteborgi Ooperimaja. See on eriline, laeva kujutav maja, rohke klaasi ja kolme, fuajee poole avatud rõdukorrusega. Eriline on vaade majale jõelt, samuti avarast klaasseinaga fuajee jõe. Kiiduväärt akustikaga saal näib väike ja hubane, nagu polekski seal 1300 istekohta.

"Gustav III" on Verdi "Maskiballi" algvariant, mille tsensuur omal ajal ära keelas. See leiti kaks aastat tagasi, kui avati osa Verdi arhiivist, mis seni oli pereliikmete soovil olnud avalikkusele suletud.

"Gustav III" lavale toonud töögrupp, kel puudub rootslaste kompleks "oma kuninga" teema suhtes, on tõstnud tegevuse Rootsi tänapäeva. Göteborgi Ooperi muusikadirektori Kjell Ingebretseni arvates on sellel pretsedenti loov tähendus, sest Gustav III ja tema aeg on rootslaste endi jaoks olnud püha ja puutumatu. Uuslavastuse dirigendipuldus seisab Maurizio Barbacini, ooperi on lavastanud Anthony Pilavachi, kostüümid loonud Markus Pysall. Teos esitatakse itaalia keeles, lava kohal jookseb rootsikeelne tekst. Peaosilaulavad Tomas Lind (Gustav III), Hillevi Martinpelto (Amelia), võrratu Susanne Resmark (Ulrica), Krister St. Hill (kapten/krahv Anckarström) ja Carolina Sandgren (paaž).

Lavastus tekitab algul sisemist hämingut – Tomas Lind sarnaneb oma esimeses etteastes nii väga praeguse kuningaga, kuni tema admiralipintsaku metallnööpideni välja... Aga peagi ununeb vajadus ajaloolise tõe järele. Harjub silm ja naudib kõrv. Lavastuse vaimukused kviteeritakse aplausiga, nagu ka suurepärased aariad ja ansamblid. Publik sulab, kuigi pikkamisi. Järgmiste päevade ajakirjandus toob Ingebretseni lauale vastandlikke arvamusi, "vett ja veini", nagu ta ise nendib. Lavastus on skandaalilähedane, aga selle päästab erakordselt tugev muusikaline külg. Ooperidirektor ise, kes on rahvuselt norralane, loodab, et ehk murrab lavastus midagi rootslase eelarvamustes.

Mulle aga meenuvad Neeme Järvi intervjuu viimased mõtted: "Kui nüüd 2004. aastal lepingud lõpevad, tahaksin sümfooniakontsertide asemel hoopis oopereid dirigeerida. Võib-olla isegi siinsamas Rootsis. Nii palju ilusat on veel juhatamata. Wagner näiteks. Üks tohutu muusikamaailm, mida tahaks ka puudutada..."

Epiloog. Lend tulede särava Rootsimaa kohal

Lennuk rikub ära kaugusetunnetuse. Mõni tund, ja tulede särav Göteborg, tuledega ääristatud teed ühest öövalgest asulast ja linnast teise joonistavad justkui Rootsimaa kaardi pimedale metsade-järvede-mere maastikule.

Pimedaks läheb alles siis, kui libiseme üle Soome lahe Helsingist Tallinna poole. Olen kuulnud räägitavat valgussaastest meie planeedil. Eesti igatahes on sellest patust puhas.

Mitu sammu ilusa mõtlemise suunas

Eesti Muusikaakadeemia sügisfestivali esiettekannetest

ELENA LASS

Spetsiaalselt noorte uudisloominguks pühendatud festivalid polegi maailmas nii tavapärased nähtused, kui võiks arvata. Festivali värvikaimad väliskülalised Amsterdamis konservatooriumist teadsid rääkida, et neil toimuvad noorautorite muusikapäevad alles 1999. aastast alates. Meil, võiks öelda, korraldatakse neid juba 1999. aastast. Festivali kuuest kontserdist kolm ja pool oli sisestatud uuema eesti muusikaga, esiettekandes kõlas üheksa noore helilooja teost.

Avakontserdi töödest olid varem kuulmata Ülo Kriguli "Asylum", Lauri Jõehe "Lävi" ja Taavi Pärteli Sonaat viiulile ja klaverile. Kriguli "Asylum" viiulile ja klaverile on teos, milles autorit sellisena, nagu teda senini teame, ei olnudki kerge ära tunda. Tõsine ja traagiline, ärev ja ähvardav. Pealkirja õnnestunud kajastamine muusikas või vastupidi. Väga tahaks kiita Liisa Suusterit, kes esitas loo tehniliselt mitte just lihtsa viiulipartii (akadeemia II kursusel!). Pärast kuueaastast ootamist jõudis lõpuks esiettekandeni Lauri Jõehe "Lävi" kandlele. Selle pilli valik ei ole eesti muusika kontekstis niisama lihtne – kaasa tuleb seoste ja tähenduste koorem, millega peaks justkui midagi ette võtma. Eesti noorautoritele paistab see mäng aga meeldivat, kandlele on viimastel aegadel kirjutatud kaugel rohkem kui üks helilooja. "Lävi" pole just nende otsingute äärmusliku suuna esindaja – valdavalt on kasutusel traditsioonilised mänguvõtted, väljendus on aga soe ja inimlik, nagu Lauri Jõehe muusikale ikka omane.

Festivali kolmanda päeva kontserdi märksõnadeks olid *live*-elektronika ja "elektroakustika". Uudisteosiks Hans Gunter Locki "Mu kivised sõnad" lauljale, neljale instrumendile ja elektroakustilistele instrumentidele. Ei saa kuidagi mainimata jätta, et lisaks loo autoriks olemisele on saksa päritolu Hans Gunter Lock ka eesti muusikateaduse magister. Paljud pidasid teost üksmeelselt kontserdi kõige inspireerivamaks. Umbes kahekümne

minuti jooksul võis kuulda suurt hulka huvitavaid mõtteväljatuid ja kõikmõeldavaid leidlikke heliefekte. Neist terviku loomine jäi aga paraku iga kuulaja enda ülesandeks.

NYJD Ensemble'i kontserdil kanti ette kolm uut lugu, mis olid välja valitud kompositsiooniosakonna kammerteoste konkursile laekunute hulgast. Age Hirve (1973) "Reljeef" koosnes mõtteliselt kahest osast. Autor annab algul kätte tasapinna, mis püsib sujuvas kulgemises ja oma põhijooni säilitades kuni teose lõpuni. Kõik toimub selle tasandi sees ja ümber, all ja peal. Moodustuvad kujundid, mis leiavad oma lõpliku lihvi loo teises pooles. Kõlalisel peen ja vormilt loogiline tervik.

Festivali noorima uudisteostaja Mariliis Valkoneni (1982) "Flight-sight" on autori esimesi suuremaid ansambllugusid. See jätabki pisut "prooviloo" mulje, kohati on kuhjatud mõtteid ja võtteid, mis justkui parasjagu pähe tulnud. Tulemus on stiililt ja vormilt üpris kirev ja segane. Kõrva taha panemist väärivad aga mitmed huvitavad kõlaleiud, eriti puhkpillide partiides. Teose algimpulss ja pealkiri tulenevad helilooja sõnul rahulike merepiltide ja industriaalsete maastike vastandamisest. Üha tagasipöörduvad õhkõrnad akordid klaveril räägivadki mingist häiritud ilu- ja rahutundest. Kaudseid mõjutusi võib märgata uuema heakõlalise ameerika ja inglise muusika loojailt, keda autor enda eeskujuudeks peab.

Konkursi esimene preemia anti üksmeelselt Tatjana Kozlovale teose "Clouds of Sand" eest. Sedavõrd eredat ja mõjuvat tööd ei kuule Eestis kuigi tihti, ammuigi veel noorelt autorilt (1977). Iseenesest keerulistest elementidest moodustuv tervikvorm on selge nagu vesi. Kiired ja jõulised liikumised klaveril ja vibrafonil vahelduvad aleatoorsena mõjuvate (kuid partituuris täpselt üles märgitud) üksikkaheksandiknootidest koosnevate lõikudega keel- ja puhkpillidel kõige vaiksema dünaamikaga. Peamine mäng seisneb nende struktuuri põhielementide vastandamises ja ühendamises kuni kulminatsioonini. Järgneb staatilise rahu pind, mille kohal kulgeb puhkpillide multifoonide omaette liin. Ja teose lõpus üks pisike rudiment algelementidest. Hulk leidlikult kasutatud kaasaegseid mänguvõtteid moodustab sedavõrd rikka, värvika ja haarava kõlamaailma, et sellest nii kergelt enam välja ei pääse. Kohatist liigstaatilisust heitis oma teosele ette ka helilooja ise, kel

Age Hirv.
FOTO MAREK VILBA

Mariliis Valkonen.
FOTO MAREK VILBA

Tanja Kozlova.
FOTO ERAKOGUST

õnnestus seda esimest korda kuulda vahetult enne kontserti, mil parandusi teha enam ei jõudnud.

Ilusate mõtete kontsentratsioon oli tihedaim kontserdil, mis pühendatud flötist Jaan Õunale. Nagu muuseumis ja pisut saladuskatte all oli see ühtlasi ka Jaan Õuna õpilase Tarmo Johannese doktorikontsert. Kaudselt oli kontsert pühendatud kavas olnud eesti keskmise ja "kadunud" põlvkonna heliloojatele Kuldar Singile, Lepo Sumerale, Raimo Kangrole ja Mati Kuulbergile. Hästi mõjusid nende kõrval ka kaks uut tööd noortelt heliloojatelt. Kristjan Kõrveri teose "Florete flores" (metsosopranile, flöödile, kandlele ja tšellole) algidee on seotud katoliiklikus maailmas 7. oktoobril tähistatava Neitsi Maarja kui roosipärja kuninganna päevaga (tekst Siiraki raamatust). Teos jäi meelde kui mitmetahuline ja keeruline selle heas tähenduses. Lisaks akustiliselt müstiline. Helid jõudsid kuulajani nagu kuskilt mujalt, mitte sealt, kus seisid esitajad. Teose lõpp oli sedavõrd mõjuv, et kuuldu täitis vaikuse veel kauaks.

Age Hirve teise festivalil kõlanud loo "Enesekaotus" (altflöödile ja metsosopranile) tekst on koostatud Ilmar Laabani luuletuste põhjal. Laabani luule pole kaugeltki meeoleu dikteeriv, Age Hirve lootud pelgalt sõnakujunduseks nimetada oleks vähe. Väga poeetiline süntees-sümbioos, sõna väärtustav ja tundlik.

Seekord jäi eesti noorest muusikast meelde palju ilusat ja vähe koledat. Asi on tasakaalust väljas pigem paremuse poole, mitu sammu ilusa(ma) mõtlemise suunas. Südantsoojendavad hetked enne talve, nagu Hando Runneli luuletus kavalehel:

Kui oleks kaks ämbritäit puid
ja oleks kaks ämbritäit briketti
ja oleks kaks tikutoositäit tuld
siis saaks nii palju sooja
et mitu nädalat võiksid
kõik tuttavad inimesed
ja kõik meie sõprade lapsed
me kodus külas käia
kui neil ei ole ahju
ja nende maja ei kõeta
ja nendel on tulnud kõha
ja nende käed on külmad.

Klaverikunsti vikerkaar

Festival "Klaver 2002"

LILIAN SEMPER

Kaheksa päeva, kaksteist kontserti, kolm meistriklassi ja üks loeng. Vaimustav ja üsna väsitav ettevõtmine, kui tahad kõigest osa saada. Pisut hõrendada ja ehk päeva võrra lühendada – kas poleks see optimaalne variant? Aga jäägu niisugune asi korraldajate otsustada. Igal juhul kujunes sellest sündmus, mida kaua mäletada. Suurim tänu Lauri Väinmaale, Madis Kolgile ja kõigile teistele asjaosalistele. Siin need päevad siis on.

I. Avalöögi andis 13-aastane Nare Agramanjan, n-ö soojenduspianist edaspidisele. Mind isiklikult imelapse-fenomen ei köida. Kui inimene on laval ja tahab midagi pakkuda, siis olgu ta kuuene, kuueteistkümnene või kuuekümnekuue. Antud juhul on tegemist kena andeka tütarlapsena, kel loomulik musikaalsus ja tubli tehniline tase. Kava koosnes peamiselt väikevormidest, mille hulgas oli päris krõbedaid pähkleid. Nare Agramanjani interpretatsioon on praegu veel must-valge, palju kontraste ja vähe arenguid. On see ehk lõunamaine temperament, mis sunnib teda nii ägedalt *forte*'desse sööstma, et tekib kramplikkus ja forsseeritud kõla? *Piano* seevastu on väga kena. Enim meeldisid need lood, mis pianistile tema ea tõttu kõige mõistetavamad olid. Ma mõtlen Scarlatti sonaate, Babadžanjani Eleegiat, ka Clementi Sonaati fis-moll. Siin oli ta ka füüsiliselt vaba ja kõla ei kannatanud. Muide, miks ei võiks meilgi rohkem Clementit mängida, miks oleme raudselt ainult kolmele Viini klaskikule pidama jäänud? Nare Aramanjanil on juba väga tubli tehnika (Johann Strauss – Schulz-Evleri Doonau-valss), kui kõik läheb normaalselt, võib tema kontsert 5–6 aasta pärast palju rohkem huvi pakkuda.

Sama päeva õhtul tuli Arkadi Volodosi näol juba raskekahurvägi välja. Niipea kui ta käed klaverile pani ja esimese, peaaegu immateriaalse fraasi Skrjabini palas "Enigme" kuuldavale tõi, olin lummatud. Klaverimäng kõrgeimal võimalikul tasemel, kõlailu, selle sametisus, pehmus ja mahlakus. Eelistused *piano* poole, kuid kuipalju nüansse selles! Just võime eri liine

Pjotr Anderszewski.

FOTO FILIPE DA ROCHA

samaaegselt nii erinevate tämbritega välja võluda oli hämmastav. Hilise Skrjabini maailm oma salapärasuses, otsivas ja värelevas olemuses laotus naudingut pakkuvalt meie ette. Suurepärase oli ka Rahmaninov. Meenus kavalehelt loetud märge Volodosi lauluõpingute kohta. Võib-olla siit meloodia eriline esiplaanile nihutus ja reljeefsus. See aga ei tähenda, et ülejäänud faktuur kaotsi läheks, ta on lihtsalt pisut kaugemal kui tavaliselt. Kena oli Schuberti vähemärgitav Sonaat As-duur D 557 ja kolm laulu Liszti seades, millest eriti mõjus "Teisik". Volodosi musitseerimine on nii loomulik, otsekui oleks see lihtne ja ainuvõimalik. Et tegu on supervirtuooosiga, selgus täielikult juba Rahmaninovi-Volodosi Itaalia polka pimestavas ja vaimukas esituses. Puht-tehnilise ime peale suunatud Liszti Rapsodia ja Mozarti "Türgi marsi" töötused ei pakkunud nii suurt huvi, ehedal kujul on need teosed ju palju ilusamad. Ilmselt aga võimaldab selline tehnika maailmameistri tase Volodosil just nii musitseerida, nagu ta tahab, ja see on peaasi.

II. Peter Donohoe tulek äratas ootusi, teame teda eelmiste külastuste põhjal kui väga isikupärase kunstniku. Rahmaninovi Kolmas klaverikontsert, kus kaasa tegi ERSO Arvo Volmeri vilunud juhatamisel, algas kuidagi hajevil ja veidi formaalselt, kuid hakkas kulgedes järjest enam kaasa tõmbama. Teises osas oli palju ilusat. Donohoe hiilgavat vormikujundusoskust tõestas kolmanda osa suurejooneline suundumine vägevale kulminatsioonile. Selle klaverikontserdi puhul ei saa ma, veider küll, unustada erakordset muljet, mille aastakümneid tagasi sain Van Cliburni kuuulates, ja ausalt öeldes segab see mind teisi täielikult nautimast tänini.

Donohoe tarkust muusikas ja klaverimängus võisime aduda veel järgmisel hommikul meistrikursustel EMAs. Sügav muusik ja sümpaatne õpetaja.

III. Ilusa pärastlõuna pakkus Ralf Taali Schuberti-programmi, mis näitas, et pikaajaline süvenemine ühe helilooja loomingusse võimaldab ennast selles

tõeliselt kodus tunda. Ei mäletagi pianistilt sedavõrd terviklikku ja süvenenud kava. "Rändurifantaasia" oli targalt mängitud, siin oli vajalikke meeolusid ja – mis Taali puhul eriti kiiduväärt – lisandunud tahtejõulist ja mehlist külge. See aitas luua head tervikut. Kahest klaveripalast D 946 mõjusid eriti kaunina kaks esimest. Kava kroonis suur Sonaat A-duur. Ralf Taal mängib peenelt, intiimselt, samas hea arenguga. Ei ole liialdusi mingis suunas, kõik on loomulik ja faktuur selge. Kui sellesse kiidulaulu midagi muudki tilgutada, siis annaks ehk veidi varieerida dünaamilis-tämbriilist külge tõepoolest kontrastivaeses ja väga pikas finaalis.

Anthony De Mare etendus õhtul oli vahelduseks päris tore. Kuigi see ehk otseselt ei kuulu klaveri, vaid pigem multimeedia valdkonda, on seal kohta ka klaverimängu jaoks. Anthony De Mare on väga andekas mees, selline atleetlik tüüp, kellelt ootaks, et ta viskab mõned saltod või hundirattad. Vastu ootusi mängib ta aga vägagi osavalt klaverit. Kuid see pole siiski peamine. Klaveril on tihti rohkem saatev, fooni moodustav või kommenteeriv roll, sellest hoolimata, et kavas oli üsna mitmete meilegi tuntud heliloojate teoseid (Cage, Monk, Rzewski). Esiplaanile nihkub suuline tegevus: tekstiga kõne, laul, karjed, itsitused, hingeldamine jpm. Siin oli De Mare meisterlik ja väga leidlik. Oli päris lõbus vaadata, kuidas ta noodilehe keeramise ajaks tegi häälekat naeru, kuni töö tehtud. Peab ütleva, et ka see, mis tuli ekraanilt, tundus väga sobiv ja kvaliteetne.

Lõpuks mõjus kava esimene pool siiski kübeke tüütult, paratamatult tuli ette kordust. Kitzke teos teises pooles oma sürrealistliku tekstiga tundus mulle palju terviklikumana ja tõmbas rohkem kaasa.

IV. "Klaveriorkester" oli pilgeni välja müüdnud ja tahan arvata, et mitte ainult odava hinna tõttu. See oli vägagi amüsanantne muusikaline etendus. Kava kasvas kammerlikust neljakäe-musitseerimisest Mendelssohniga (Sakkos-Peäske) läbi harva kuuldu kuuekäe-repertuaari (Ruubel-P. Väinmaa-Habak Rahmani-noviga) populaarse kahe klaveri koosseisuni (Ratassepp-Mikalai ja Milhaud) ja sealt veel edasi üpris haruldase kolme klaveri mänguni (L. Väinmaa-Peäske-Mikalai). Viimased mängisid Dallapiccolat ja kuigi nad tegid seda hästi, ei

tundunud teos eriti põnevana.

Suurt lusti pakkus Czerny Kontsert neljale klaverile, kaheksale käele (Sakkos-Ratassepp-Peäske-Mikalai). See särav, vahel ka lüüriline muusika nõuab mängijailt palju, eriti virtuoosses mõttes, ja kuulajail ei tulnud pettuda. Mulle terendus balletidivertisment, kus üks solist või duo sooritab oma etteastet ja teised ootavad kulisside vahel järge, et oma piruette või hüppeid vahele lükkida ning lõpuks kõik koos elurõõmsat tantsu vihtuda.

Kontserdi lõpuosa oli pühendatud Urmas Sisaski "Universumi hääle" esietekandele. Neli klaverit, neli duot, kuusteist kätt. Sisaski fenomen on tõesti midagi eripärast meie muusikaelus. Muusika on ehk pisut illustratiivne, kuid hästi tehtud ja pakub palju huvitavaid värve. Oli tore vaadata, kuidas meie neli duot (milline rikkus!) vastavalt oma karakterile – mõned eredamad ja temperamentsemad, teised delikaatsemad, kuid kõik süvenenud ja hästi kokkumängivad – seda esitasid. Efekt oli suur.

Arbo Valdma on ka juubeliaastatesse jõudnuna jäänud truuks oma tänuväärsele missioonile – tutvustada kuulajatele vähemärgitud teoseid. Ülesanne on nii kerge kui ka raske. Publiku kõrvus puuduvad šabloonid, mille järgi ootusi häälestada, samas tuleb interpreedil uut teed rajada ja edugi pole alati garanteeritud.

Kuldar Singi Teise sonaadiga tsüklist "Mäed ja inimesed" pole ma varem ega ka nüüd päris head kontakti saanud, vaatamata minu suurele lugupidamisele Singi loomingu vastu. Teose taotluslik staatilisus on küllalt raskesti vastuvõetav, isegi Valdma sugestiivne ja kõlakontrastidega võrtsitatud mäng ei aidanud päriselt. Ivesi Sonaadile lisas meeldivalt kõlamahtu tšelesta (Lea Leiten). Eredaimad muljed tulid kahest kontsertiinost, mängitud heas koostöös Reval Ensemble'iga. Värske ja loogiline tundus Sören-Nils Eichbergi teos, mida Valdma autori dirigeerimisel esitas toredata fantaasiarikkusega. Mõjuv oli kontserdi lõpunumber – Janačeki Kontsertiino klaverile ja kuuele instrumendile – väga loominguline mäng koos vääriliste partneritega. Kaunina mõjus ka Janačeki kaheosaline Sonaat. Teosed, kus tuleb mõjuda kõneka musitseerimisega, mõjuvad Valdma esituses ikka sisendusjõuliselt.

Edu talle uutes huvitavates projektides.

V. **Age Juurikase** kava oli maastaapne nagu kogu tema muusikunatuur. Lai haare, julgus ja loomulikult reljeefne musitseerimisviis on tema trumbid. Suurepäraselt pääsesid need mõjule Šostakoviči Prelüüd ja fuugas d-moll ning Prokofjevi Kuuendas sonaadis. Pole kahtlust, et noorel pianistil on intensiivne sisemaailm ja tal on palju öelda. Ilusa arusaamisega olid mängitud ka Schubert ja Chopin. Eriti võluv oli lisapalana esitatud Rahmaninovi Prelüüd gis-moll. Jälle peab nentima, kui väga viljakalt mõjub pikaagee süvenemine ühe helilooja muusikamaailma. Olen kindel, et ka Chopini ja Schubertisse lisandub ajapikku järjest rohkem personaalset suhet, nõtket vabadust ja kõlalise külje viimistletust ning nüansseeritust.

Õhtu kujunes rabavaks üllatuseks. Ega me siin ju eriti palju **Pjotr Anderszewskist** ei tea, kuid kava, mis välistas täielikult iga-suguse pianistliku edevuse, jäi kohe silma. Pjotr Anderszewski hoidis Beethoveni kõike muud kui kergelt kuulatavate Diabelli-variantioonidega op 120 kuulajat peos algusest lõpuni. Sealjuures tarvitas ta ülekaalukalt *piano-* ja *pianissimo*-nüansse. Mäng oli orkestraalne selles mõttes, et iga pisingi motiiv ükskõik millises hääles või registris oli eseseisvalt mõtestatud ja oma värviga, aga mis peaasi – sulandus täielikult dirigendi sisesse tahtesse. Eksaktne rütm ja erakordne vabadus musitseerimises andsid unustamatu elamuse. Mulle isiklikult tundus, et see on oma sisemaailma suletud elulõpu Beethoven, kes kõneleb, kõneleb eriti sisukalt ja eriti intiimselt.

Pianist otsekui unustas täielikult publiku, ja õieti öeldes, publik ka pianisti. Jäi ainult muusika.

Haruldase originaalsusega (et tänapäeval suudab keegi tunda-teada repertuaaris nii omanäoline ja samas nii autorinäoline olla!) kõitsid ka Bachi teosed – kolm Prelüüdi ja fuugat ning Partiiita B-duur.

Suurim tänu selle õhtu eest.

VI. Pärastlõuna kuulus **Sten Lassmannile**. Noor pianist tuleb toime üha uute suurteostega, nendest kava koosneski. Väga meeldis Brahmsi Sonaat f-moll, esituse kujundlikkus, vormiselt, siiras lüürika ja orkestraalne dramatism. Klaver kõlab vabalt ja loomulikult. Beethoveni viimane klaverisonaat op 111 hakkas suuremat mõju avaldama lõpupoole. Esimeses osas on veel arenguruumi, tahaks rohkem ägedust ja kirge. Teine osa, mis eeldaks mängi-

ja suurt küpsust ja elukogemust, mõjus üllatuslikult väga tõsiselt, mida edasi, seda enam. Bartóki süit "Vabas õhus" on raske ja meil harva esitatud teos, seda oli väga põnev kuulata. Eriti mõjuv oli salapärane, huvitavate värvidega neljas osa "Ööhääled". Siin-seal veel pisut barbaarset julgust ei teeks selles süidis vist paha. Et pianist sellest puudu pole, tõendas lisapala, Prokofjevi "Suggestion diabolique".

Iga uue esinemisega on märgata noore muusiku jõudsat arengut.

Kuuendal õhtul esines itaalia pianist Carlo Grante. Sellest kontserdist jäi vastuoluline mulje. Klaver kõlab ilusti nii *forte*'s kui *piano*'s ja vastu ei saa ka vaielda tema virtuossetele võimetele. Kuid selles suhtes, mis tal õelda oli, oodanuks rohkemat. Meeldiv ja õpetlik oli kuulata Scarlatti sonaate itaallase esituses. Grante mängis väga peene kõlaga ja mõningate päris suurte vabadustega, kuid see kõik kõlas usutavalt. Soliidne oli Bachi-Busoni Chaconne ja mõned meeldivad kaasaegsed klaveripalad. Kava pearõhk oli aga pandud ülivirtuossetele teostele. Minul tekkis mõte, kas ei võiks Liszti "Don Juani" asemel mängida hoopis heliredeleid. Ütleme topeltsekstid *pianissimo* ja *leggerissimo*. Puhas kraam ja kindlasti hästi tore kuulata. Minu meelest on niisugused teosed nagu "Reminescences de Don Juan" lootusetult vananenud. Balakirevi "Islamei" ei olnud piisavalt kvaliteetne, supertempo juures polnud eriti palju kuulda sellest, mis noodis kirjas.

Carlo Grante kursus EMAs pakkus mõndagi kasulikku.

VII. Põhjamaade sümfooniaorkestri kontsert tõi jälle ilusa üllatuse... Olles nautinud Stenhammari romantilise Klaverikontserdi väga musikaalset, värsket ja temperamentset esitust Rootsist pärit Per Tengstrand'i ja toreda kindlakäelise Soome naisdirigendi Susanna Mälkki koostöös, tekkis suur huvi pianisti rohkemgi kuulata.

Per Tengstrand'i kursus EMAs kinnitas, et tegu on sügava muusikuga.

Niisugune oli seekordne klaverikunsti vikerkaar, mille eredaimad triibud maalisid Arkadi Volodos ja Pjotr Anderszewski, kuid kus iga pianist lisas nüansi, milleta kogumulje poleks olnud täielik.

Oktoobrilume suur eklektika

Tõnis Mäe kontsert "pÜHENDUS" 19. oktoobril Vanemuise kontserdimajas

BERK VAHER

Sain Eesti Päevalehele kirjutatud arvustuse eest juba mõnelt laulja anonüümselt austajalt hurjutada, et see olla liiga frivoolne, liiga kergemeelselt kaubanduslik. Ma ei arva, et ajalehe ja erialaajakirja käsitlusviisid peaksid nii drastiliselt erinevama, nagu nad tänases Eestis erinevad – ja stiilisuunajaks peaks pigem olema teine, mitte esimene. Kuid mida tasuks Tõnis Mäe puhul vältida, on surmpühalik müüri ehitamine "kerge" ja "tõsise" vahele – on ju Mägi ise just siiras sillaehitaja. "pÜHENDUS" oli ikkagi popkontsert – mis kinnitas, et publikumenukat muusikat on võimalik luua ja esitada ka vaimselt ja hingestatult. Seda kinnitust vajab praegune eesti muusikaelu võib-olla rohkem kui ühtki muud. Viljandi folgifestivalil "Toiduks" pööratud "Koit" tõendas, et Mägi ei taha lasta ennast hiigelausambaks raiuda. Ning "pÜHENDUS" andis taas kord aimu ka sellest, et oleks ülekohtune Mäge mingisse konkreetseesse stiilikihistusse suruda. Kontserdi ajal tundus kohati, et mõne laulu lahendus tekitas osas kuulajates kõhklusi – nagu poleks too justkui see õige Mägi, harras ja karge ja mõtisklev Mägi. Kuid pidagem meeles, et tegu on ometi Eesti kõige avaramat stiilidiapasooni omava lauljaga!

Minu jaoks on Tõnis Mägi just nimelt suur eklektik. Ja see ei tähenda mitte ajaviiteks eri stiilidega mängitsemist (see oleks väike eklektika), vaid iga stiili hinge tabamist ja nende hingede ühisosa leidmist. Mäe "aardekambris" on biiti ja souli, kupleed ja raskerokki, diskot ja autorilaulu; nõukogude estraadi, religioosset rahvuslust ja transglobaalset enot. Ja ma tihkan küll väita, et tema disko või estraad pole halvem kui autori-laul või etno. Igal stiilil on oma kvaliteet ja väärtuskese, mis aga ei tähenda, nagu poleks Mäe repertuaaris kaheldavusi – kuid isegi need on intrigeerivad. Meenub mõne aasta eest Alo Mattiisenilt tellitud eurolaul, mis oli lausa traagiliselt halb – tahtlikult, kibedalt banaalne. Ent Tõnis

Mägi laulis seda mingi maameheliku reipusega, mis kibedust suuresti neutraliseeris.

Kogu see suur eklektika ilmnes ka "pÜHENDUSes". Ühte kontserdi mah-tusid ära muhedad laulud tütreaga/tütrelle ning araabiamõjuline gootirokk-manamine täis trummide kõue, *qawwali*-kriis-keid ja esoteeriat. Valge mehe vapramui-geline valu kõlas Mäe vastuses Tom Waitsi "Tom Traubert's Blues/Waltzing Matildale", milles kummastavalt aimus ka "Looja, hoia Maarjamaad"; musta mehe rõõmu pulbitses pehmelt tantsuli-ses soulis ja pulatekstiga *funk*'is – ärgem unustagem, kui oluline on Tõnis Mäele olnud mustanahaliste muusika ning kui-võrd edukalt on ta selle värve ja varjun-deid oma hääle juurutanud! Eestlane ihkaks Mäge (ja iga teist lauljat) võib-olla pigem ikka kuulda põhjamaises hillitsetuses ja raevus, ent just too mustanaha-liste avali elurõõm on näiteks Mäe mõningaid religioosideid laule tava-pärastest kahvanäolistest usulauludest jõuliselt eristanud. Kui tema tänane *funk* ka ekstaasini minna ei tihka, siis Terry Callieri lauludega ligilähedast sooja süvavaimsust on ta soulpalades ikka.

Ses kontserdis oli kuskil siiski mingi murdepunkt, mille järel hakkas tunduma, et Mägi näeb säramisega veidike vaeva. Kontserdi algupoolele jagus rohkesti publikuga suhtlemist – olgu siis soojalt südamlikku üleskutset sideme tun-netamisele üksteise ja esivanemate vahel või siis absurdimaigulist sketši pää-letükkiva lõbustuspargi teemal –, mingil raskesti meenuval hetkel aga avastasin, et Mägi ei ole enam juttu teinud ja murd-sekundeiks kisub ta hääle reetlikult tuh-miks. Ent ikka ja jälle taastas ta oma sisendusjõu, nii laulda ümisedes kui ka müristades. Saatemuusikud andsid oma soolodega talle parasjagu ruumi ja õhku – laulude säaded olid kõige paremas mõttes sisekujunduslikud, instrumendid moodustasid tervikliku keskkonnataite, mis aitas Mäel lauludes lähedalt viibida. (Ansambliisse kuulusid Jaak Sooäär, Raul Vaigla, Petteri Hasa, Mihkel Metsala ja Meelis Vind.)

Nood kõhklushetked, mida aimasin Mäe esinemises üksvahe kuulvat, kan-naksin siiski pigem mõtte kui hääle arvele. Ehk siis – aina oli tunda, et ta sooviks võib-olla tegelikult rohkem riski-da, rohkem üllatada; rohkem kõladega ja lauluformaadiga eksperimenteerida. Ja

Kontserti "pÜHENDUS" mahtusid ära muhedad laulud tütreaga/tütrelle ning araabiamõjuline gootirokk-manamine täis trummide kõue, qawwali-kriiskeid ja esoteeriat.

FOTO PEETER HÜTT/TIPPFOTO

samas polnud täit kindlust, et publik sellega kaasa tuleb. Kui mõni keerukama helikeelega ballaad natuke ebalevama aplausi sai kui "tavapärasem Mägi", siis tundus, et nii mõnelgi järgmisel helilisel teelahkmel valis laulja (veidi) hõlpsama haru. Aga võib-olla kujutan ma seda endale lihtsalt ette. Kontserdi lõpuks tõusis publik ju ometi püsti (siiski alles päris lõpuks, päälle lisalugusid, millest teises – klaveriga esitatud lahkumislaulus – leidis Mägi taas kord tolle temale unikaalse tasakaalu/ühenduse äärmise lihtsuse ja vokaalse meisterlikkuse vahel).

Järgmised "pÜHENDUSE" kontserdid leiavad aset jõulude eel ning siis võib Mäelt ja ta sõpradelt oodata pigem konservatiivsemaid tõlgitsusi uutest lauludest. Ent kui neid kontserte peaks veel tulema ning kui Vanemuise kontserdimajas salvestatud DVD-le ka helialbum lisandub, siis loodan küll, et teostub too aimata olnud tahe avastada veelgi eripärasemaid kõlasid – mis sellel sinasel suurelekkilisel kombel läbi päältkuulda radikaalselt erinevate stiilide südame voolaksid – ja neid kõlasid muhedade karmi elegantsiga lihtsa ja inimliku laulu keelde

ühendada. Sest mingi kummastav ootamatus kõigis nois uutest lauludes on – või vähemasti avatus ootamatustele.

See kontsert toimus turvalises saalis – kesk ülikondi ja õhtutualette, kesk ootusi ja mõttelisi tellimusigi. Kuid oktoobrikuusse mahasadanud lumi ja sügislehti kattev kirmetis kumasid läbi Vanemuise kontserdimaja seinte, toleks avaramaks ruumiks, kuhu "pÜHENDUS" kuulub. Ärgu see lumi siis homsetes saalides sulagu.

Paganiniga loomaaias ja tšelloga leinamas

NYVD Ensemble'i kontsert
11. novembril Estonia
kontserdisaalis

Otseülekanne kahe-
kümnesse Euroopa riiki

Dirigent Olari Elts, solist
Perttu Kivilaakso (Soome,
tšello, Apocalyptica)

ANNELI REMME

NYVD Ensemble'i kontsert Tallinna esin-
dussaalis istuvale publikule ja Euroopasse
kuulus sarja, mis eesti keelde on tõlgitud
kui "Džässi mõjud klassikalises muusikas".
Kuna aga sõnapaar "klassikaline muusika"
oli praegusel juhul antud mõista tähendu-
ses "n-ö tõsine muusika" ehk mitte-pop-
muusika (inglise keeles öeldakse *serious*),
tekib täpsuse huvides kontserdiväliline
küsimus, mida nimetada klassikaliseks
muusikaks ja mida mitte. Õieti, kas 1960.
aastal sündinud Mark-Anthony Turnage'i
veidi üle kümne aasta vanused uute kõla-
vormide otsinguteel rändavad lood on
"klassikaline muusika". Aga see
sõnanärimine ei tee kontserti halvemaks.
Pakuksin kavale välja ka alapealkirja:
Gershwini mõjud uuemas muusikas, sest
paljud kõlad ja võtted kuulnud lugudes
olid justkui tema mõttelise õpiku järgi
sündinud.

Ansambel oli suurele kuulajaskonnale
läkitamiseks valinud väga huvitava kava –
see "haigus" paistab neil olevat krooniline
ja tähendab ühtlasi, et tähelepanu kesken-
dub rohkem teostele kui esitusele, ka siin-
ses muljejagamises. Muusikaväliselt on
intrigeeriv fakt, et kontserdi avaloo
helilooja oli fašistliku sõjaroimari ja ühe
peamise antisemitismile õhutaja nimekaim
Goebbels ning viimase loo autor tšehhi
juut Schulhoff, kes lõpetas aastal 1942
kontsentratsioonilaagris. Peaaegu tund-
matu nimi, tegelikult suure Regeri õpilane,
pidas kirjavahetust Alban Bergiga, oli Paul
Klee ja dadaistide ringkonna liige. Erwin
Schulhoffi Süit (1921) tollastest moe-
tantsudest, kantud sellesama "tõsise muusi-
ka" haridusega helilooja sünteesimisoo-
vist, jäi minu meelest kavas algul veidi

Olari Elts.

FOTO DESTUDIO

kurba seisundisse – kontserdi varaseim,
siiras tonaalne muusika sai justkui karista-
da selle eest, et järgnes rafineeritud pinget
pakkuvale uemale repertuaarile. Schul-
hoffi huumor, oma aja muusikalised
ulakused ja tämbrinaljad hakkasid publiku
peal päriselt toimima alles süüdi ühe osa
kordamisel. Alles teisel katsel ajas oma-
aegse autosireeni "prööh-prääh" kuulajate
enamiku naerma, esmaesitusel nägi enda
tümber enamasti surmtõsiseid ilmeid.

Heiner Goebbelsi "Red Run"
(1988/1991) – väga hea lugu, mille kõla ja
vormi kulgu võiks lapsele seletada näiteks
nii: džäss-rocki bänd kõnnib positiivses
meeleolus koos muessini ja Paganiniga
loomaaias, aga äkki näevad nad midagi
kurba ning seltskond süngestub. Goebbels
annab kogu aeg juurde uut materjali,
vaheldades aktiivsemat ja passiivsemat
olekut, viimase alla kuulub näiteks natuke
nüüdismuusikaliseks nihetatud kõhvi-
džäss.

Louis Andriessen alustab lausa *jam-ses-
sion*'iga kõhvikus, aga lõhub rütmistruk-
tuuri ja ei lase seega inimesel normaalselt
tantsida. Lugu on ehitatud lõbus-kerge
džässiga peibutamise ja "rütmipettuse"
vaheldamise peale, pöördpunktiks saab
üks lõik, mis toob silma ette oma halle aju-
rakke pingutava Poirot'. Edasi tulebki pua-
roollik äraarvamismäng. Lugu näikse jäävat

venima. Midagi peab edasi saama! Mida
me ootame? Kui see tuleb, siis olgu olla
midagi erilist. Andriesseni puánt seisneb
aga selles, et seda "midagit" ei tulegi. Üks
kergdžässilik lauseke ja võimalus ning
kohustus aplodeerida.

Mark-Anthony Turnage on terve
peatükk NYVD Ensemble'i eluloos. Tema
teosed on fantaasiarikkad profitööd. See
kontsert oli Turnage'i kaebe-ekstra.
Nautisin "Release'i", aga räägiksin teoses
nimega "Kai". Sisuliselt tšellokontsert,
solist eelkõige Apocalypticast tuntud
Kivilaakso. Väga hea – ka esitus – ja väga
valus. Mõnusad sünged tämbrid, mille
Turnage on loonud vasekõla sobitamisel
millegi muuga. Väga romantiline tšellopar-
tii. Kas "Kai" väljendab kuuekümnendatel
sündinute maailmavalu? Selles loos leinab
tšello ühte konkreetset traagiliselt surma
saanud tšellisti nimega Kai. Mis on selles
teoses "džässi mõju"? Osalt rütmipilt,
džässimprovisatsioonist põlvnevad hetked
soolopartii; lõpus lõik, mis mulle näis nii,
nagu oleks Gershwinile postuumselt teki-
tatud depressioon. Ja Turnage on ka
helilooja, kes oskab klassikalistele pillidele
kirjutada midagi nüüsgust, mille kohta
tahaks pubekalikult öelda "jube hea taguv
mürakoht!". Muuseas, loo esiettekan-
de dirigent oli Simon Rattle.

Arved Haugi viis tahku

Pillimees

Oli aasta 1945. Pärnus andis kontserdi eesti korpuse suur džässorkester. Nägin üle nelja aasta vana sõpra Raimond Valgret, kellega koos mängis hulk pillimehi, kes olid viidud mobilisatsiooniga Venemaale sõdima ja jõudnud nüüd Euterpe kaitsva tiiva all eluga tagasi koju. Üks neist toredatest poistest oli Arved Haug, keda kõik kutsusid Arviks. Ta oli üks kaheksast saksofonistist, kuid peagi sain teada, et ta mängis ka klarnetit, akordioni, kontrabassi ja trummi – võimalik, et veel mõnda pilli. Igatahes oli ta õppinud ka orelimängu. Olles ise saksofonist, oskasin ma kõige rohkem hinnata tema mängu sellel pillil. Eriti meeldis mulle, et ta oskas ka maitsekalt improviseerida, meloodiaid oma tahtmist mööda teisendada. Pillimängust ei loobunud Arvi kunagi, mäletan Teadlaste Maja juures tegutsenud swingiansambli, kus ta koos sõjaaegsete muusikakaaslaste Emil Laansoo ja Eino Avarsooga vanu mõnusaid viise pakkusid. Peale ta enese oli ansambli lauljaks tütar Eve. Ega siis ainult Reet oska laulu laksutada!

Laulja

Meie kokkupuuted jätkusid Eesti Raadios, olime ju sama asutuse leival. Tema segakooris, mina estraadiorkestris. Kui orkestrile alalist vokaalsolisti otsiti, oli kõne all ka Arvi, ent peagi pöörduti vana praktika juurde tagasi ja kutsuti lauljad Estoniast. Solistina meeldis Arvi mulle eriti Valgre laulude esitajana. Temas oli seda lihtsust ja soojust, mida eeldab tema hea sõbra unustamatu loomine. Hoopis uusi võimalusi pakkus kõige madalama hääle laulmine legendaarses Eesti Raadio meeskvarteris koos Eri Klasi, Kalju Terasmaa ja Uno Loobiga. Et see ansambel pole senini kaotanud oma võlu, on nelja levimuusikaga seotud sugulashinge ühine võit. Puhtus, täpsus, ühtne džässitunnetus ja täiuslikult ühtesulavad hääled olid selle kvarteti trumbid, mida nooremad tegijad pole suutnud lüüa.

Arved Haug.
FOTO JAZZKAAR

Näitleja

Jah, ja ka näitleja! Kui televisioon Eestis jalad alla sai, hakati usinasti filmima ka ERi meeskvarterit. Vaadates praegu vanadelt mustvalgeilt filmiklippidelt nelja lõbusat poissi, imetleme nende vahetut laulu- ja mängurõõmu ning esinemisvabadust, mis paljudele on jäänud kättesaamatuks. Polnud siis ime, et Arvi Haug sai ka näitlejana pisiosi – meenuvad TV-saatesari “Muinaslood muusikas” ja film “Juhuslik kohtumine”.

Orkestrijuht

Kui isegi kuulus Toscanini tõusis dirigendi poodiumile orkestri tšellomängija puldi tagant, siis pole ime, et mitmes ansambli ja orkestris mänginud Arvi Haug kutsuti juhutama filharmoonia estraadiorkestrit Vana Toomas, mis sai tuntud tunnusmeloodia ta enda sulest. Orkestrit juhatab Arvi hoole ja armastusega kuus aastat ja jätkas veel neli aastat ansambli Erfia kunstilise juhina. Ühtekokku tegutses ta filharmoonia

katuse all veerand sajandit, olles veel estraadiosakonna inspektor ja estraadilavastuste muusikajuht, juhendades ansambli Laine ning esinedes sageli ka instrumentaalsolistina. Seda kõike saatis vajadus otsida aina uut repertuaari. Siit kasvas välja otsetee kõigepealt populaarsete palade seadmise, edasi aga juba omaloomingu juurde.

Helilooja

Helilooming on valdkond, millega muusikahuviline Arved Haugi nime kõige rohkem seob. Nagu paljud tema eelkäijad – Boris Kõrver, Edgar Arro ja Raimond Valgre kui eredaimad – alustas temagi oma muusikaliste mõtete kirjapanemist enne erialaõpet. Levimuusikas on seda teed käidud igal ajal ja igas ilmakaares. Tänapäeva noorsugu lausa põlgab heliloomingu õppimist, ehkki helilooja nime kannavad kõik auga. Pole ju enam vajadustki, kui masin laob noodid ritta nagu halud riita. Usun, et oma igihaljad viisid oleks ta leidnud ka lõpetamata Heliloojate Liidu noorte ja algajate seminari (1963). Ta oli aga juba õppinud muusikakoolis klarnetit ja laulu ega peljanud istuda täismehena koolipinki, et seminaris avardada oma muusikalist silmaringi, saavutada tuge oma otsingule. Meenutades lõpetuseks Arved Haugi tuntuimaid laule – mõnigi neist ka võistlustel pärjatud –, tunnen kahetsust, et pealkirjad ei helise. Ent nende taga on viisid, mis helisevad meis enestes.

Hõissa pulmad!
Sepa jutustus
Lõpp poissmehe elule!
Laisa nädal
Rannaneidude naljalaul
Mere muusika
Rannapiiga
Rannapoiss
Ma saadan oma varju
Selle laulu mina ise luuletasin
Kodu
Kui kõnnib mannekeen
Laev lahkub hommikul
Rannakivi ja laine
Aastad on läinud

Valter Ojakäär

Tallinna Noorte Puhkpilliorkestri võidukas esinemine Kalev Kütaru käe all.

FOTO ANNE-MALLE HALLIK

Eesti puhkpilli- orkestrite suur menu Ungaris

Százhalombatta festival
28.–29. septembrini

Móri festival 4.–6. oktoobrini

Tallinna Noorte Puhkpilliorkester löi laineid septembri lõpupäevil Budapesti lähedal asuva väikelinna Százhalombatta festivalil. Orkestri asutaja ja peadirigent Vello Loogna kahjuks ise kaasa sõita ei saanud, Kalev Kütaru ja Olav Roosa olid need, kes juhatasid Eesti puhkpillimängijad ja trummitüdrukud Ungaris triumfile. Nii korraldajad kui ka kuulajad-vaatajad hindasid meie orkestri esinemist ülivõrretes, isegi festivali parimaks. Samas toonis kajastas toimunut ka kohalik ajakirjandus. Eriliselt tõsteti esile hea suhtlejana tuntud Kalev Kütaru oskust siduda asjatundlik dirigeerimine *show'* elementidega, jõuda publiku ja orkestrantidega ühele lainele.

Esineti nii vabas õhus kui ka saalis. Küllaltki muljetavaldav oli jälgida, kuidas kõik festivalist osavõtjad marssisid musitseerides linna peaväljakule, Ungari riigi esimese kuninga järgi nime saanud Püha Istváni väljakule, kus iga orkester esines esmalt eraldi, seejärel aga juba teistega

koos. Ühisorkestrit oli kutsutud juhatama madjarite muusikaelu legendaarne kuju – Ungari Kaitseväe Orkestri peadirigent ja Ungari Puhkpillimuusika Ühingu esimees kolonel László Dohos.

Peale Eesti ja Ungari võtsid osa veel Itaalia, Tšehhi ja Jugoslaavia orkestrid. Siiski, ka viimati mainitu koosnes ungarlastest, kes on pärit Ungariga piirnevast põlisest ungari piirkonnast Vojvodinast, mille lääneliitlased pärast Esimese maailmasõja lõppu Jugoslaaviale kinkisid ja kus tänapäevalgi veel sadu tuhandeid madjareid elab.

Nädalapäevad hiljem löikas maa loodeosas, Ungari sakslaste tugialaks olevas Móri linnakeses loorbereid juba Tallinna ja Tartu ühendorkester, mis koosnes Tallinna Muusikakeskkooli, H. Elleri nim Tartu Muusikakooli ja G. Otsa nim Tallinna Muusikakooli õpilastest, dirigentideks Aavo Ots ja Viljar Lang. Seal tuli mõõtu võtta Ungari, Rumeenia, Tšehhi, Sloveenia ja Itaalia mängijatega.

“Eesti orkester on tippklass,” ütles festivali ajal korduvalt üks korraldajaid, Móri Puhkpillimuusika Ühingu esimees József Grell. Tallinlaste ja tartlaste ühisorkester pälviski oma kategoorias kuldmedali, lisaks sai Neeme Ots eriauhinna kui parim solist.

Tõnu Kalvet

Juko-Mart Kõlar:

Tuleb tunnistada Eesti puhkpillimuusikaelu organisatoorse poole mahajäämust võrreldes teiste Euroopa riikidega. Nimelt puudub meil ühendus, mis populariseeriks puhkpillimuusikat ja koondaks tegijaid.

Aavo Ots loodab olukorda parandada asutatava Eesti Puhkpillimuusika Ühingu abil, mille eesmärkideks on puhkpillimuusika edendamine, harastamine ja propageerimine Eestis ning välismaal; ühingu liikmete muusika- ja kultuurialane enesetäiendamine; orkestrite tegevust koordineeriva infrastruktuuri loomine ja – mis kõige olulisem – puhkpillihariduse kaasajastamine, mis looks võimalused orkestrite ja ansamblite arenguks.

Siinkohal teeksin ettepaneku kohalikele haridustegelastele ja kultuurijuhtidele muusikaharidussüsteemi täiustamiseks.

Heites pilgu Lääne-Euroopa ja Ameerika Ühendriikide (samuti Eesti varasemale) puhkpillimuusika õpetamise traditsioonidele, näeme, et põhirõhk selles on orkestri- ja ansamblimängijate, mitte solistide koolitamisel. Kõigis Ameerika riiklikes keskkoolides on võimalik valida ühe aine-na puhkpilliorkester.

Eestis koolitatakse eelkõige soliste ja noored puutuvad orkestritõõga esmakordselt kokku alles muusikakooli lõpuklassides või veelgi hiljem.

Ehk oleks aeg ümber (taas?) mõtestada puhkpillimuusika ja puhkpilliorkestrite osatähtsus meie rahvuslikus muusikakultuuris ning vastavalt sellele ka muusikaharidussüsteemi reformida?

Trumpetist Jaan Ots.

FOTO MARIKA AHVEN

Kannel. Meister Ants Piilberg.
Jöelähtme, 1809.

Suur murrang eesti kandlemaailmas!

Sellest sügisest saab EMAs omandada kõrgharidus kandle erialal, õppejõuks on Kristi Mühling.

2001. aastal lõpetas Tallinna Klaverivabrik kromaatiliste ja kuuekeelsete kannelde tootmise.

2002. aastal hakkas Rapla pillimeister Rait Pihlap valmistama kromaatilisi kandleid, mis lähevad ka müüki.

2002. aasta maikuus loodi Eesti Kandleliit, mille eesmärgiks on propageerida kandlemängu Eestis ja korraldada kandleõpetajate täiendkoolitust.

2003. aasta kevadel toimuvad Pärnus Rahvusvahelised Kandlepäevad, kus võib kuulda kandlemuusikat neljal erineval kandletüübil.

Ella Maidre

Rakvere Linnaorkester tähistab oma kümnendat sünnipäeva. Orkestri asutaja ja muusikaline juht Jüri Takjas, kes on oma sõnul üdini puhkpilli- ja džässiusku, loodab, et Rakvere kultuurielus oma koha leidnud bigbänd jääb püsima.

Jaauarikuust asub Teatri- ja Muusikamuuseumi direktori kohale Ülle Reimets (pildil). Küsisime sel puhul, mida ta peab kõige olulisemaks oma uues ametis.

Anton Hansen Tammsaare sõnades “Olevikku ei ole, on vaid tulevik ja minevik, eriti viimane, tema püsib kõige kindlamana...” ongi väljendatud muuseumi olemus. Need sõnad kinnitavad ka kaasaegse muuseumi tulevikku suunatud tegevust selle nimel, et minevik, mis jääb alles kultuuripärandina, oleks rikkalik ja tagaks järjepidevuse. Täna muuseumis on olulised professionaalsus, aktiivsus ja pidev muutumine, uute väljundite otsimine. Muuseum ei tohi olla vaid passiivne vaatleja ja hoidja, vaid ka aktiivne suhtleja, pakkuja, algataja; peab olema publikule avatud nii otseselt kui ka sisuliselt. Olema kultuurikeskus, mis kutsub külastajaid. Paiknema mitte ainult nelja seina vahel, ajaloolises interjööris – mis on samuti äärmiselt oluline mõjur –, vaid tulema ka kõikjale, kus on huvilised. Teadmisi, mida kätkeb muuseumi varamu, tuleb jagada avalikkusega, nii on muuseum rahvusliku kultuuripärandi taaslooja.

Kuigi muuseumikogu hoidmisest räägitakse vähe, on töö sellega põhjalik ja järjepidev, see on muuseumis tähtsaim.

Muuseumi tegevus on niivõrd mitmekülgne ja vastutusrikas, et seda saab hästi teha ainult tugeva, targa ja teotahtelise meeskonnaga, kellest igaüks oskab ja armastab oma tööd.

Kust võiks leida veel enam loomingulist tegevuseiva, kui mitte meie muusika- ja teatripärandist... kuigi, Tammsaare juurde tagasi jõudes, olevat ”muusika üldse mõtetu tegevus”... ometi nii kaunis kunst... Ja teater aitab puudu olevate mõtetega.

Ülle Reimets

JUBILATE

Andemõistuse ja käte-jalgadega

Eesti Muusikaakadeemia audoktori professor Arbo Valdma esimene rahvusvaheline meistrikursus kodumaal toimus 22.–31. juulini Pärnus.

TOOMAS VELMET

Nagu teada, on Pärnu linn suvel Eesti muusikaelu keskus ning erinevaid meistrikursusi, alates Neeme Järvi dirigendikursustest kuni Ilmar Tõnissoni suupillikursusteni, pilgeni täis. Seega on mõneti üllatav, et umbes kolmekümne aasta jooksul maailmas suure tunnustuse pälvinud pianist Arbo Valdma alles nüüd kodulinna naasis. Eesti proffidele ei ole Valdma pedagoogiline kõrgtase teadmata; juba aastaid on ta Eesti Muusika-

akadeemias alaline ja oodatud külaline, kelle meistriklassid ei suuda kõiki soovijaid vastu võtta. Valdma töö tulemusena on hulk andekaid eesti noori pianiste pürginud edasi õppima Euroopa ja Ameerika kõrgkoolidesse, mis on nn karjääripianismi vältimatu eeldus. Ave Sopp Pärnu Kontserdibüroost ei kõhelnud professori ettepaneku peale kuigi kaua ning asus ohtlikult lühikesele ettevalmistusajale ja pingelisele eelarvele vaatamata

energiliselt tegutsema. Kui tagantjärele tagasihoidlik olla, siis kerge paanika tekitas teadmine, et Pärnus puudub kvaliteetne kontsertklaver.

Arbo Valdma lahkus Eestist kolmkümmend aastat tagasi – suunaga tolleaegsesse Jugoslaaviasse, kus ta alustas oma karjääri Belgradi ja Novi Sadi muusikakõrgkooli õppejõuna. Kui see riik lagunes kildudeks, kandideeris ta edukalt Saksamaa (ühtlasi Euroopa)

suurima ja prestiizikaima muusikakõrgkooli, Kölni Muusikaakadeemia professori kohale. Võib ju öelda, mis selles siis nii erilist, et Valdmani kord kodulinna jõudis. Olgu ükskõik kelle meistrkursused, Pärnu jaoks pole need ju mingi eriline nähtus. Ma ütleksin aga, et Valdmani kui pedagoog on eriline nähtus. Ning esmakordselt oli Eestis osavõtjate seas ka tema enda üliõpilasi: Koreast, Jaapanist, Saksamaalt, Tšiilist, Soomest, Horvaatiast ja Eestist pärit pianiste. Erakordne oli nii professori töö intensiivsus – 14 tundi päevas – kui ka kümnapäevase töö tulemuse viimistletus. Selles võis veenduda igaüks, kes kuulas kas või paari viimast stuudiokontserti või lõppkontserti Pärnu raekojas. Oli see siis 14-aastane Kristina Kebet Horvaatiast või 30-aastane Ryuji Hino Jaapanist, eranditult kõigi osavõtjate mängus realiseeritud kontsertpianismi põhitõed. Need tõed ei ole ju iseenesest mingi saladus, kuid pedagoogilise meisterlikkuse näitaja on õpilaste motiveerimine ja mobiliseerimine. Valdmani klassis ei käi töö mitte ainult tunnistundi, vaid lausa 24 tundi. Ta pühendab end õpilastele ööpäev läbi, teab ja tunneb nende probleeme (erialaväliseid samuti) ja leiab neile ka lahenduse. Valdmani on ekstravagantne kamraad ja erakordselt erudeeritud vaimne isa. Ka tema ebaharilikemal nippidel ja äärmuseni kujundlikul suulisel väljendusel on mitu tasandit, piki ja põiki kulgev alltekst, mille tajumine nõuab õpilastelt süvenenud töövoimet. Sellise tasemega meistrklassis on töövoime mõistagi elementaarne, ent ometi ebapiisav, kui anne ja isiksus on keskpärased. *Mente et manu* võiks olla selle vaimuse tunnus – tõsi, jalgugi läheb tarvis. Hea on tajuda, et muusikakeskkooli tüdruk Liisa Hirsch ei jää milleski alla ei Aya Yoshukavale (Jaapan) ega Gonzalo Paredesele (Tšiili). Viimase kohta oli professori kommentaar lühike: Kölni akadeemia andepäril. Lisaväärtusena oli kursuste käsutuses kõrgtasemel Estonia; seesugust kontsertklaverit on Pärnu linn ammu igatsenud ja vajanud. Ja Indrek Laul, kes selle liigutuse tegi, on ju Arbo Valdmani kõrgelt graduateeritud õpilane. Professor Valdmani on teatavasti erakordne anne inimestesse karmelt vaimustust ja tulemuslikku tegutsemislusti süstida. Mõistes Pärnu kehviklikku olukorda kontsertklaveri osas, suutis ta kähku ja kõlavalt organiseerida Estonia

Lisaväärtusena oli kursuslaste käsutuses kõrgtasemel Estonia, mida Pärnu linn on ammu igatsenud ja vajanud.

FOTO MATI PÖLDRE

Klaverisõprade Ühenduse, kus asutajaliikmeid üle kolmekümne, lisaks Pärnu pianistidele-pedagoogidele ka Lauri Väinmaa, Vardo Rumessen, professor Valdur Roots ning oma suureks imetuseks allakirjutanugi. Ei kahtle, et mõne aja möödudes kuuluvad ühendusse needki eesti pianistid, kes organisatsiooni loomise ajal puhkust nautisid ja Pärnut vältisid. Et Estonia – pianistide üksmeelsel kinnitusel tõeliselt kvaliteetne pill! – jääb Pärnu ja tema asukohaks saab Pärnu raekoda, sellegi otsuse nimel jõuti tegutseda sedavõrd, et tehingut soodustavate pankade seas tekkis vaat et rivaliteet. Pärnu Muusikakooli saalis alustati ühenduse loomist spontaanselt ja efektse musitseerimisega kahel klaveril, mida koosolijale pakkusid eakaaslased, juubilaridest pärnakad-pianistid Vardo Rumessen ja Arbo Valdmani. Eestis samade

Valdmani on ekstravagantne kamraad ja erakordselt erudeeritud vaimne isa.

Ta pühendab end õpilastele ööpäev läbi, teab ja tunneb nende probleeme (erialaväliseid samuti) ja leiab neile ka lahenduse.

pedagoogide, st Pärnu Alice Mardi, Tallinnas Hilja Olmi ja Bruno Luki käe all oma rada käinud Rumessen ja Valdmani on andelt erinevad, kuid pühendumuse ning teotahte ja -võimsuse poolest sarnased. Kahel klaveril improviseeriti esmakordselt. Valdmani ja Rumessen on selles saalis varemgi koos musitseerinud, kuid Rumessen mängis toona viiulit – ning sellest on möödas ligi pool sajandit. *C'est la vie!*

Allakirjutanul õnnestus enne professori lahkumist talle ka mõned küsimused esitada. Tundsin huvi, kuidas Valdmani ise kommenteerib oma “redelit” Rääma agulist Kölni. Vastus tõstis sel eneseületamisredelil võrdväärsete pulkadena esile Räämast ülejõemineku Pärnu Muusikakooli, Pärnust Tallinna Muusikakooli ja samas vaimus edasi: TMK > TRK, Tallinn > Moskva, Moskva > Belgrad, Belgrad > Köln. Ikka motivatsiooniks soov olla muusik ja teha seda endast maksimaalset andes. Asju endale selgeks tehes on tal alati tekkinud vastupandamatu soov selgekssaanut teistelegi edasi anda; ja Valdmani enesele ootamatult on see soov juba lapsepõlves vilja kandnud. Ka on professorit stimuleerinud enese proovilepanek, et ta suudab kohaneda ja läbi lüüa absoluutselt võõras keskkonnas. Vestluses jäi kõlama veel üks mõte: üksindus on vastutus ja see kohustab. Rahvusvaheline mees Arbo Valdmani sundis mind küsima: “Mis rahvusest sa oled?” Otsest vastusest hiilis professor vaikselts kõrvale, sõnades, et rahvusest palju olulisemaks peab ta talenti, ja seda oma elu kirge rahuldab ta pedagoogina. Samas ei jätnud ta siiski ütle mata, et aja kulgedes on ta ka nostalgiat tunda saanud ning sellel on selged rahvuslikud tunnused. “Kas sa oled oma rahu leidnud?” Vastus mu viimasele küsimusele oli valdmalikult paradoksaalne: “Jaa, ma olen rahu leidnud oma jätkuvas rahutuses!” See rahutus pani aluse ka Pärnuga seotud tulevikuplaanidele, mille kõrval tänava teostatu on tõepoolest alles algus väikese a-ga.

Valdmani juhtumi puhul – tema suhe sünnilinnaga Pärnuga ja ümberpöörduvalt – on vaimustus kahepoolne. Kui linn abilinnapea Taimi Vilgase isikus oma vaimustust avaldas, vastas Arbo Valdmani samaga, tunnustades nii linnapoolset tähelepanu kui ka Pärnu Kontserdibüroo ja Ave Sopi tehtut.

Vaevalt aasta vana, suudab Keith Jarrett (s 1945 Pennsylvanias, Allentownis) oma isa veenda, et teda ei tõmba millegi muu kui klaveri poole. Ja isa muretsebki talle oksjonilt ühe päevi näinud pilli. Mõõdub veel paar aastat ning ema saab aru, et anne andeks, kuid algõpetust peab suunama profi käsi. Ta palkab pojale koduõpetaja ja mõistagi on just ranged klassikarööpad hakatuseks parimad. Paralleelselt pillimänguga harrastab Jarrett loomingut ning üsna varsti ilmneb, et klassika raamid seda last küll ei pea. Mängigu ta mida tahes, ikka kisub asi improvisatsiooniks kätte.

Elkooliealisena jääb Jarrett silma dirigent Paul Withermanile, tasapisi algab kontserttegevus. Aeg läheb omasoodu. Nagu enamik poisse, kel muusikapisik veres, nii teeb ka Jarrett bändi. Viieteistkümmneselt kuuleb ta esmakordselt Dave Brubeckit – mulje on vapustav. Brubecki mäng lööks Jarretti maailmapildi justkui segi, tegelikult läheb aga mõni asi paika. Just nüüd teadvustab vabrikutöeline Jarrett endale džässi olemasolu ning õpib Brubecki loominguga abil tundma improvisatsiooni kõõgipoolt. Kuuekümnendate algul nühib Jarrett Bostonis koolipinki, tudengipõlv saab aga ruttu läbi – hoopis New Yorki on vaja minna, üksnes selles linnas vältavad *jam-session*'id ööpäev läbi. New Yorgis kogeb ta tühje taskuid ja õpib tundma talendipüüdjaid; Jarrettki rügab mõnda aega "heategijate" tarvis. Õnneks jätkub tal tervet mõistust mütsi kergitada ning jälle on nooruke üksiküritaja iseenda tööandja.

Aastal 1966 ristub Jarretti tee Charles Lloydi kvartetiga. Kui Lloyd 1969. aastal ansambli laiali saadab, jätkab Jarrett trios Paul Motiani ja Charlie Hadeniga. Seitsmekümnendatel liitub Jarrett Miles Davise ansambliga, koostöö käivitub ka Dewey Redmaniga. 1971 kohtub lindprii Jarrett Manfred Eicheriga, plaadifirma ECM (Editions of Contemporary Music) produtsendiga. Eicherist kujuneb Jarretti karjääri võtmeisik ning ECMi firmamärgi all murrab Jarrett end ka plaadituru edetabeleisse. Seal on ta tänini. Aastal 1974 lindistab ta esmakordselt koos norra saksofonisti Jan Garbarekiga ja on sestpeale nii ansamblisti kui ka solistina tegev kahel kontinendil. 1983 algab koostöö Gary Peacocki ja Jack DeJohnette'iga – praegu võiks triot tituleerida džässiajaloo kestvaimaks ühenduseks. Ent Jarrett

MEDITATSIOON

“Andke mulle õige heli ja ma kergitan maailma paigast”

Pianist Keith Jarrett liigub alati seitsmepenkoormasaabastega

eksperimenteerib ka klassikaga: ECMile truuks jäädes plaadistab ta Bachi, Mozartit, Händelit, Šostakoviitit. Aastal 1996, keset aktiivset ning üledukat plaadistus- ja kontserttegevust haigestub Jarrett

“kroonilisse väsimusse”. Eicher jätkab plaatide väljaandmist; 1997 lubab Jarrett oma mängu otse kodus lindistada – valmib “The Melody At Night With You”, plaat, mis pühendatud abikaasa Rose Anne'ile.

Jarretti haigusest sai paljuhelseldatud jututeema, asja olemus jäi aga salapäraseks. Või kas ikka jäi? Äkki on Jarrett sellele kunagi hoopis varem ise vastanud? Siis, kui ta polnud veel ei kuningas ega geenius; siis, kui ta ühtedele oli jumal ja teistele “langetõbine pianist, kes peaks ennast peeglist vaatama ja oma vähkreemise pärast häbi tundma”. On ta ju 1983. aastal öelnud: “Loovisiku üksindus on alati suurem kui kuulsus, mille ta saavutab. [—] Kunstnik on alati üks, meeldigu see talle või ei.”

Jarrett tuli erakupõlvest välja: ansamblistina on ta tõestanud, et risk ja vabaduse kuristikud on need, kus tema loomine täiel rinnal hingab. Sellest, mille suunas ta nüüd solistina liigub, peaks lähijal aimu saama. Kuna Jarrett on aga kogu elu liikunud seitsmepeniikoormasaabastega, siis võib julgelt eeldada, et need on tal ka nüüd käepärast võtta.

Mailis Pöld

Giacomo Pelllicciotti intervjuu Jarrettiga

Mis sunnib teid paar korda aastas koduüksildusest väljuma?

Eks ma ikka iga kord looda, et publik saab kogemuse võrra rikkamaks. Mõeldes kunagiste ringreiside peale, olen aru saanud, et on parem mitte esineda liiga palju ega olla kogu aeg rahva keskel. Et mõista, kas tegemist on hea või halva muusikaga, pole publik alati ideaalne baromeeter. Muusikud peavad seda taipama omaette olles. Liigsed turneed ei mõju muusika kvaliteedile hästi, sul ei jää enam aega, et mõtteid koguda, et eneses midagi uut kasvama panna. See õppetükk on mul aastatepikkuse kontserttegevuse järel päevselgeks saanud. Kord tuli mul aasta peale kokku 53 soolokontserti. Asja mõte: tol aastal olin 78 tundi hõivatud uue muusika loomisega. Ajalises mõttes liiga palju.

Nooremata oli ehk suurem vajadus laval olla.

Seda kindlasti ka.

Kuidas te oma üha harvemateks esinemisteks valmistute?

Kui tehniline vorm välja arvata, siis ei vaja triomäng mingit ettevalmistust. Tuleb lihtsalt sõrmi liigutada ja lood, sugugi mitte alati need, mis kontserdil kavas,

klaveril järele proovida. See, kuidas ma omal ajal solistina klaverit käsitsesin, ei ärata minus mingit vaimustust, sestap alustasin jälle nullist. Mul polnud mingit tahtmist mehhanismi külge vangi jääda. [—] Nüüd, aastaid kestnud pausi järel, plaanin tunduvalt radikaalsemat soolomängu. Itaalias mängisin viimati soolot 1996. aastal, toona olin haige. Aga ega või teada, kas olengi selleks valmis. Uut on vahest niipalju, et meloodiatele pole mu muusikas enam kohta, see on nüüd “free” nagu vana hea avangard, aga seda kopeerimata.

Carnegie Hall, iidne linnaplats Toskaana südames, tennisestaadion Roomas, Milano rahvateater – mis tunne on nii erinevais olustikes üles astuda?

Need paigad erinevad üksteisest füüsiliselt, kontsentreerumine jääb igal pool samasuguseks. Minu tähelepanu koondub ju eeskätt helile ja olgu koht milline tahes, mõnes mõttes see otsekui haihtub. Vahel võib tekkida eriline atmosfäär, aga juhtub midagi ettenägematut, ja heli sureb sealsamas. Londonis “Inside outi” lindistades tegime esmalt prooviks mõned standardid, aga tolles ruumis see kohe üldse ei võtnud vedu. Kuid just see andis tõuke teist laadi muusika loomiseks, too paik nimelt avaski meile uued perspektiivid, mille nimel praegu töötame. Mäletan üht vabaõhukontserti Genovas. Olin magamata ja puruväsinud, tundsin end nagu peksasaanu, mängimisest ei tahtnud kuuldagi. Kontserdipaik näis nukker ja kõle, ei mingit külalishakust, heli oli aga lihtsalt oivaline. Meil kõigil kiskus näo naerule. Siis leidsime lava tagant imemaitsvaid virsikuid ja oligi see kentsakas paik äkki tundmatuseni muutunud.

Kuidas mõjutavad teid need hävingu märgid, mis täna maailma ähvardavad? Kõik see häda ja viletsus jätab ilmselt kunstnikelegi oma jälje.

Ma ei arva, et leiduks paiku, kus kunstinimeste elu oleks lust ja lillepidu, alati on nad pidanud võitlema. Kui Ameerikas see mats käis, mõtlesin, et varem või hiljem see ju pidigi juhtuma. Vahetult pärast seda trioga Ühendriikides turneel olles vajusin kohutavasse masendusse, täitsa jube, mis hetki ma üle elasin. Šokiseisundiga seda võrrelda ei anna, olin omadega täiesti läbi ja lihtsalt ära, kohe kuidagi ei saanud enam jalgu alla. Pidin

meeletult kannatust varuma, et midagi hakkaks minus eneses muutuma. Mingis mõttes oli maailm juba varem ära vägistatud, aga nüüd pole tal enam üldse pead otsas. Tajusin seda lausa füüsiliselt, samas ma ei arva, et nende sündmuste tõttu võiks muusika muutuda. Minu jaoks igatahes mitte.

Just äsja panite punkti autobiograafiale. Mis ajendas enesest rääkima?

Ei tea, aga kirjutamine oli justkui depressiooni väljalaskmine. Tahtsin tähelepanu juhtida asjadele, mida teised polnud oma raamatuis ja intervjuudes puudutanud. Ma võrdleksin seda pika klaveriimprovvisatsiooniga – ainult et kõik sünnib paberil. Toimetajal pole selle raamatuga midagi peale hakata. Justkui sooloõhtul: jätd siit-sealt midagi vahele ega leiagi enam ühenduskohti üles. Või nagu mul proovide ajal: jään kuhugi jokitama, et klaas vett juua, ja pärast ei saa enam millelegi pihta. Või kui publiku hulgas keegi nahistab – mind ajab see täielikku ummikusse ja pean jälle otsast alustama. Kirjutamisele kulus mul peaaegu aasta. Palju jäi välja ja ega ta päris õige autobiograafia olegi, aga kui ma omadega ühele poole olin saanud, taipasin seda jalamaid. Nagu mängides – ei tea ju ette, millal lõpp käes, aga jääd seisma ja kogu lugu. Inspiratsiooni peab austama.

Te küll praegu enam klassikat ei mängi, aga küsija suu peale ei lööda: kas te ei arva, et dogmaatiline tekstitruudus, mida puristid taga ajavad, on minevikuigand?

Täiesti nõus. Pärast 11. septembrit pole enam miski tähtis. Meele teeb mõruks, kuid kõik asjad on oma tähtsuse mineetanud. Improviseerimine on ajakohasem. Muusik, kes ootab täiuslikku hetke, on vist omadega vales kohas.

Aastaid tagasi Bergamos istusite ühe jazz-session'i ajal löökristade taga.

Ainus, mida ma tõepoolest kahetsen, on see, et ma pole kunagi midagi trummarina salvestanud. Nüüd on asi juba ammu soiku jäänud ja mis mõtet oleks seda enam üles soojendada.

Kas teile jalgpall meeldib?

Ei, eelistan pingpongi.

Väljaandest La Repubblica (27. 6. 2002) lühendatult tõlkinud Mailis Pöld

Puhas, sealhulgas ka akustiliselt saastamata loodus on oluline tegur inimese tervisele ja psüühikale. Vaikus viibimine maandab stressi ja lõõgastab ning taastab tervist. Fotol Harilaiu vaade.

TIIT BLAAT/EE

KONTRAPUNKT

Helimaastiku mõistest

VAIKE SARV

Viimasel Viljandi Pärimusmuusikafestivalil liikus ringi inimesi, kes mõtsid müra tugevust kontsertidel. Neile tegi muret liiga tugev heli, mis kohati kuulajaid kurdistas. On ju teada, et valju heli puhul tõmbub trummikile pingule ja kui see heli kestab pikemat aega, kaob trummikilel võime lõdvestuda ja kuulmine on pöördumatult kahjustatud. Lisaks kahjustab meie tajuvõimet ka helide kuhjumine, mis kokkuvõttes muutub müraks ja takistab informatsiooni levikut.

Müra pealetung isegi nn rohelise mõtteviisiga inimeste hulgas sundis

mõtlemale nähtusele, mida on nimetatud helimaastikuks ehk heliliseks keskkonnaks. Selle mõiste abil näidatakse, kuidas individid või sootsium tajub ja mõistab teda ümbritsevaid helisid. Helilist keskkonda uuritakse tänapäeval peamiselt akustilise ökoloogia raames.¹ Asutatud on maailmafoorum (*World Forum for Acoustic Ecology*, 1993), toimuvad kongressid, helimaastike uurijad annavad välja oma ajakirja (*Soundscape. The Journal of Acoustic Ecology*).²

Mõiste pole kasutusel ainult prak-

tilistes keskkonnauuringutes. Helimaastik on eeskätt abstraktne konstruktsioon ja mõneti võrreldav heliteosega. Seetõttu sai helimaastike uurimine alguse etnomusikoloogia uurimisalas ja püsib seal tänaseni. Tähelepanuväärne on fakt, et helilise keskkonna uuringutele pani filosoofilise aluse muusik – kanada tuntum helilooja ja kommunikatsiooni uurimise professor R. Murray Schafer (s 1933). 1960. aastate lõpul toimunud ideoloogilise murrangu käigus tuli ta välja väitega, et inimene püüab kuulata teda ümbritsevaid helisid nagu muusikalist komposit-

siooni. Vastutus selle heliteose loomise eest langeb aga talle endale.³ Järgnevat aastail pani Schafer aluse projektile, mis uurib helimaastikke kogu maailmas ning ühendab heli akustilisi, kunstilisi ja sotsiaalseid aspekte.

Helimaastiku mõiste ühendab enamikku Schaferi helitöid. Oma loomingus on Schafer püüdnud selgitada helimaastike abil ka rahvusliku stiili küsimust professionaalses muusikas. Ta ei uskunud, et vastus peitub rahvaviiside kasutamises. Samuti pani ta kahtluse alla väite, et muusika on internatsionaalne. Muusika nagu iga teinegi kultuuri produkt on inimeste tegevuse tulemus ja sõltub nende helilistest kogemustest.

Kanada muusika vanameister on rahvusliku stiili kujundamiseks kasutanud meid ümbritseva helilise keskkonna neid osi, mis tema arvates iseloomustavad seal elavate inimeste identiteeti. Seegi polnud kerge ülesanne, sest Ameerika on ju valutatud eurooplaste poolt. Kaheteistosalise muusikalise draama "Patria" esimeses osas "Wolfman" (esimene variant 1966) on Schafer keskendunud võõrandumise teemale. Inuitide asumisaladele saabunud emigrandid ei võta omaks põlisasukate muusikat, pigem leiavad nad oma identiteedi looduses kõlavate hääle abil (hilisemates variantides on Schafer siiski sisse toonud ka loodusrahvaste muusika). Etendused ise on toimunud looduslikult kaunites paikades ja sageli meenutanud vanu rituaale. Looduslike ja kultuuriliselt kujundatud hääle ühendamiseks kasutas Schafer muu hulgas linnulaulu transkribeerimisi.

R. Murray Schafer on hoolega jälginud inimeste endi loodud helimaastikke ja pidanud oluliseks, et inimene oleks teadlik teda ümbritsevatest helidest. Keskkonna helide uurimiseks formaliseeris ta kirjelduse, kasutades sealjuures muusika analüüsi termineid. Schafer tõi esile kolm olulist tunnuste rühma.

Taustahelid moodustavad analoogiliselt muusikapalaga "võtmenoodid" (*keynotes*), sedakaudu määratletud tooni-ka annab helimaastiku teose põhihelistiku. Looduslik põhihelistik võib olla laine kohin või tuule undamine, kultuuriline aga kella tiksumine või vokiratta vurin.

Esiplaani helid annavad teada, millele tuleb konkreetsetes situatsioonides tähelepanu pöörata, neid on nimetatud ka helisignaaleks (*sound signals*).

Valju heli puhul tõmbub trummikile pingule ja kui see heli kestab pikemat aega, kaob trummikilel võime lõdvestuda ja kuulmine on pöördumatult kahjustatud.

Looduslikud helisignaaleid on müristamine või jää raksumine, kultuurilised aga lokulaua löömine või kiirabiauto huilgamine.

Helisid, mida uuritav kogukond peab eriti tähtsaks, nimetab ta tunnushelideks ehk helimärkideks (*soundmarks*) analoogiliselt maastikku tähistavate maamärkidega. Kihelkondi ühendas heliliselt kirikukell, mis kostis vaigse ilmaga mitmete kilomeetrite kaugusele. Tartus on analoogilise ülesandega raekoja kell.

Schaferi terminoloogia toob esile idee, et võtmenoodid võivad väljendada kogukonna identiteeti. Nii erinevad märgatavalt metsaküla ja kaluriküla põhitoonid, kõnelemata industriaalse ja agraarse ühiskonna põhitoonidest. Tööstuslik revolutsioon on inimese helimaastiku põhihelistikke ühtlustanud ja ühiseks tunnusheliks on paljudele erinevas kliimas ja erinevas aastaajas paiknevatele helimaastikele hoopiski liikluse müra.

Õppetöö käigus erinevates ülikoolides on ta uurinud üliõpilaste sonoloogilist kompetentsust, küsides, milliseid akustilise keskkonna ilminguid nad on märganud või millised neist on meeldinud ja millised mitte. Tuli välja, et mõned noored polnud kodunt kooli tõtates märganud ühtegi heli enda ümber. Need inimesed esindavad nn silmakultuuri, kus maailma tajutakse valdavalt visuaalselt.

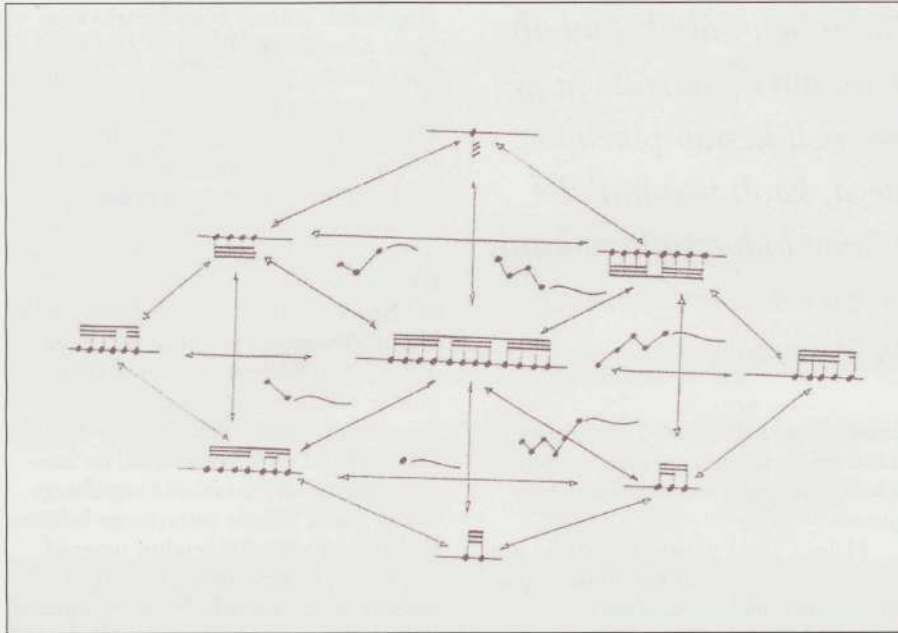
Maailmas on siiski piisavalt piirkondi, kus puudub tööstusmaastikele iseloomulik põhitoon ja on säilinud looduslik heliline keskkond. Selliseid helimaastikke, kus helid harva kattuvad ja kus on palju sügavustunnetust, on Schafer nimetanud suurel määral originaalile vastavateks (*high fidelity*). Seal on heli tugevuse tase, spekter ja rütmipilt tasakaalus

ning vastab inimese ellujäämiseks vajalikele nõuetele. Ka Eestis on veel kohti, kus kuulmise järgi võib määrata rändlindude liikumise suunda või otsustada, kelle õuel haugub koer. Otseselt levivatele helilainetele lisaks võivad helid saada erilise värvingu tänu peegeldustele ja kajadele, mis annab kuulajale olulist informatsiooni keskkonna füüsilise olemuse tajumiseks.

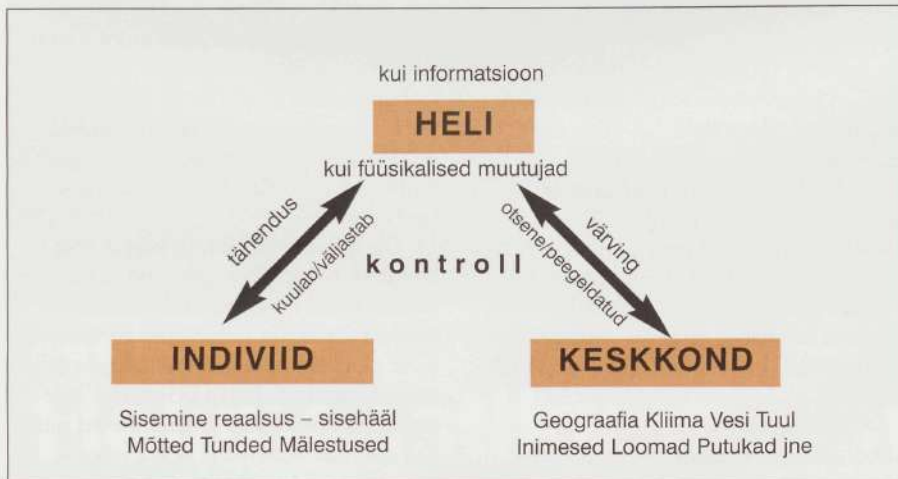
Neile vastandlikud on helimaastikud, kus helid vastavad originaalile vähesel määral (*low fidelity*). Akustikas kasutatakse neil puhkudel terminit "mask". See tähendab, et suhteliselt kõrged ja vaiksed helid on kuuldamatud, nn maskeeritud valjude, madalama sagedusega helide poolt. Vähesel vastavusega helilises keskkonnas võivad tähendust omavad helid olla maskeeritud sel määral, et kuulmisruum väheneb. On täheldatud, et linnud, kes elavad maanteed läheduses, ei kuule teiste laulu ega õpi seetõttu ka ise laulma. Loomad, kes ei kuule pulmakutset, võivad jääda järglasteta. Inimesel, kes ei kuule oma samme, on kuulmisruum väiksem oma mõõtmest ja see on ohtlik inimesele kui liigile. Igapäevaseks toimetulekuks vajalik auditiivne informatsioon moondub industriaalses keskkonnas müraks ja inimest ümbritsev helimüür isoleerib kuulaja keskkonnast.

Uuringud näitavad, et keskkonna helide teadvustamise oskus on kahanenud. Sajad nüansid, mida tunnevad loodusrahvad, on taandunud äärmusteks: meie jaoks on helid kas rahulikud või larmakad, head või halvad. Seetõttu saavad juhtumid, kus linnainimesed püüavad end halbade helide eest kaitsta – panevad majale pakettaknad või summutavad naaberorterist kostva müra raadiohäälega. Muusika võib selles kontekstis olla kaitsevahend reaalse helilise keskkonna eest.

Müra üle kaebavad paljud Eestimaa elanikud. Inimesi vaevab liikluse müra, eriti läbi elamukvartalite veerevad rongid ja veoautod. Lisaks tekitavad muret undavad mootorid, sirisevad arvutid ja ka nn taustamuusika paljudes toitlustuskohtades. Uurimused on näidanud, et urbaniseerunud keskkonna helinivoo tõuseb aastas 0,5–1,0 detsibelli, mis on inimese kuulmistaju arvestades (vaikses kodus on heli tugevus 40 dB) suur kaotus. Kõrvatropid ja -klapid ning mitmesugused müratõkked on saanud osaks

Joonis 1. Põhja-Ameerikas levinud linnu *Sphyrapicus varius* laulust⁴ tuletatud rütmilised kujundid löökpillidele R. Murray Schaferi muusikalises draamas "Wolfman".⁵

Joonis 2. Helide vahendusel liikuv informatsioon indiviidi ja keskkonna vahel.⁶

igapäevases elust.

Sõna 'müra' kasutatakse muuhulgas ebameeldivate mõtete ja tunnete kohta. Ka sisemist müra üritatakse peita muusika abil – seda küll enese eest. Sisemist dialoogi saab tõepoolest blokeerida sonoorse valuvaigisti abil, kuid varem või hiljem pääsevad allasurutud mõtted ja tunded taas pinnale. Stressi hinnaga püüame adapteeruda uue elamisviisiga, milles olulisel kohal on kiirus, müra ja pidev askeldamine. Elu linnas on loonud inimliigi, mida nimetatakse *homo urbanus*.⁷ Nendele on vaiksed, palju erinevaid nüansse sisaldavad heli-

Linnud, kes elavad maanteede läheduses, ei kuule teiste laulu ega õpi seetõttu ka ise laulma. Inimesel, kes ei kuule oma samme, on kuulumisruum väiksem oma mõõtmetest ja see on ohtlik inimesele kui liigile.

maastikud igavuse ja mahajäetuse sümboliks. Akustilise ökoloogia uurijate jaoks on siin aga tegemist teadvustamata hirmuga oma allasurutud tunnete ees, mida pole tahtud või osatud läbi töötada. Nii loodus kui ka inimese tunded on tänapäeva inimese jaoks midagi metsikut, mille üle tuleb säilitada kontroll. Appi võetakse elektri jõul toimivad aparaadid, mis aitavad tegelikkuse eest põgeneda ja luua virtuaalset reaalsust.

R. Murray Schafer on esile toonud kaks võimalust, kuidas parandada meid ümbritsevat akustilist keskkonda. Kõigepealt tuleks suurendada noorte kuulamisoskust haridusprogrammi abil, mis püüaks neisse sisendada vajadust tajuda ja väärtustada keskkonna helisid. Uut lähenemist tuleks rakendada sellise keskkonna helilises kujundamises, mis vähendaks energia kulu.

Schafer on rõhutanud, et kuulamise korrastamiseks peame peatuma või vähemalt liikuma aeglasemalt – nii kehaliselt kui ka vaimselt. Ainult nõnda saab olla "siin ja praegu", nagu seda on õpetanud paljud idamaade filosoofid. Samuti on kirjutanud tasakaaluhetkel Ernst Enno: "Nii vaikselt kõik on jäänud – mu ümber ja mu sees." Schaferi arvamusele on aga vastu seatud rahvaküsitlusi, millest ei ilmne taht elada harmoonilises helilises keskkonnas. Eks samasugust vastust oleks oodata ka Eestis. Siiski on ellujäämiseks vältimatult vajalik looduslike helimaastike säilitamine ja taastamine.

¹ Truax, Barry, ed. (Series editor R. M. Schafer). Handbook for Acoustic Ecology. Originally published by the World Soundscape Projekt, Simon Fraser University and ARC Publications, 1978. <http://www.sfu.ca/sonic-studio/handbook>

² Käesolev töö tugineb Kendall Wrightsoni artiklile "An Introduction to Acoustic Ecology", mis ilmus ajakirjas Soundscape. The Journal of Acoustic Ecology. Volume 1, Spring 2000, lk10–13. <http://interact.uoregon.edu/medialit/wfae/journal/wrightson.pdf>

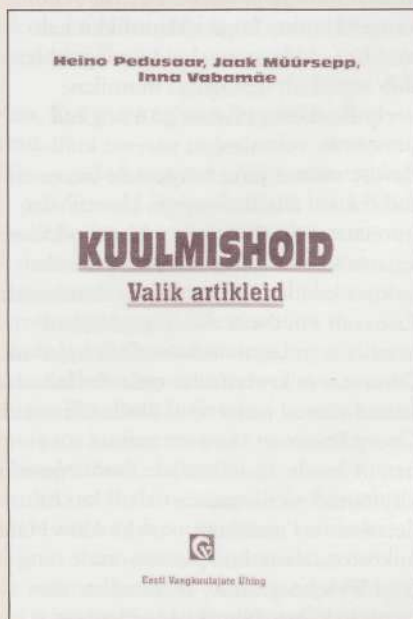
³ Schafer, R. M. The Tuning of the World. New York: Knopf, 1977, lk 205.

⁴ <http://www.ronausting.com/Yellow-BellySapsucker.htm>

⁵ Harley, Maria Anna. Canadian Identity, Deep Ecology and R. Murray Schafer's "The Princess of the Stars". – Yearbook of Soundscape Studies. Northern Soundscapes, Vol. 1, 1998. Edited by R. Murray Schafer & Helmi Järviuoma. Tampere, 1998, lk 119–142. Example 1.

⁶ Truax, Barry. Acoustic Communication. New Jersey: Ablex Publishing, 1984, lk 11.

⁷ Newman, P. S. and S. Lonsdale. The Human Jungle. London: Ebury Press, 1996, lk 34.

Heino Pedusaar, Jaak Mürsepp, Inna Vabamäe. "Kuulmishoid". Eesti Vaegkuuljate Ühing 2001

Katkendeid:

Kuulmine on organismi väga keeruline talitus, mida teostavad koostöös kõrv ja peaju. Meelelunditest on kõrv kõige sotsiaalsema tähendusega, sest inimeste omavaheline suhtlemine on määravalt seotud kuulmisega. Kuulmise langus või selle puudumine võib paljudes olukordades põhjustada raskeid tagajärgi, nagu väärarvamuste, ohusituatsioonide (kas või liikluses!), enesestõmbumise, koguni suitsiidimõtteid.

Enne müra tingitud kuulmisnõrkuse saabumist kujunevad välja töövõime vähenemine (eriti noortel; vanemaid aitavad aastatega omandatud rutiin ja kogemused!), organismi vegetatiivsed häired, südame-veresoonkonna muutused ja mitmed muud ebasoovitavad või isegi ohtlikud nähud.

Arvamus, et vaegkuulmine – kõne arusaadavuse langus, pidev kohin peas või kõrvades – puudutab emasjoones eakaid inimesi, peab ühelt poolt paika, sest pikad eluaastad on kuulmisvõimet paratamatult omajagu kulutanud. Kuid

teiselt poolt on ka noored tublisti ohustatud, moodustades asjade tegelikust olemusest enesele aru andmata isegi kõige olulisema riskigrupi.

Tänase elu-oluga kaasneb sageli lubamatult vali olmemüra (liiklus, tümpsumuusika jm.), samuti tugev tööstusmüra ja vibratsioon (masinad, mehhanismid). Sellises meluastus peab inimene päevad läbi viibima. Kuid kuulmiskahjurite hulka tuleb paratamatult asendada ka väärastunud elustiili toime.

Eripärane kuulmisharjumus puudutab eelkõige lärmakat diskot ja võimendavat kontserti, samuti arutul võimsusel üürigavat hääletoru autos ja muidugi mingi kantava heliseadme "viimse vindini pealekeeratud" kuulari järjekindlat kasutamist muusika *nautimiseks* (?). Reeglina toimub see kõik lausa narkomaaniaks klassifitseeritava helitugevusel, mis küünib koguni – pärast seda, kui kuulmisvõime on paari kuulamistunniga juba parasjagu nüristunud – kõrva valuläveni ja hakkab niisugust füsioloogilist piiri teinekord isegi ületama.

Igas olukorras tuleb enesele aru anda, et vali müra või müraks degradeeritud ülivali muusika kahjustab kuulmist tagasipöördumatult. Teadlased ja arstid on seda protsessi ulatuslikult uurinud ning saadud järeled tekitavad muret. Arvamus, et müra kahjustab ainult kuulmist, on sügavalt ekslik; see mõjutab ka närvisüsteemi ja organismi olulisi füsioloogilisi protsesse.

Paraku peab ütleva, et selline east, lärmakatest töötajadest või läbimõtlemtatust eluviisist johtuv kuulmiskahjustus vähemalt praegu mingile ravile ei allu, sest sisekõrva kord juba riknenud ülikeerulisi struktuure (karvarakud jt.) aspiriini või purgeeniga enam ei paranda. Nii jääbki üle kasutada heli võimendavat kuuldeaparaati ja sellest pole kaugelki alati täielikku abi loota.

Süsteematiliselt diskoõhtuid külastavate noorukite kuulmisvõime kontrollimise läbilõikeline tulem Eestis annab praegu üsnagi murettekitava pildi ja samas ka selge lähtekoha olukorra tõsiduse hindamiseks. Liiga paljudel noortel, eelkõige linnades (kus diskod on rohkem käepärast) tuvastatakse ilmselgeid varajase kuulmiskahjustuse nähte.

Viidatakse sellele, et vähemalt 15 protsendil Eesti noortest kujuneb veel enne tööellu astumist püsivalt kuulmiskahjustus sisekõrvas. Lasnamäe Polikliiniku Kuulmiskeskuses teostatud pistelised mõõtmised näitavad, et viis nappi aastat niisugust kuulamistava on jätnud igale kolmekümnendale Eesti noorukile keskeltläbi 12...18 (!) detsibelli sügavuse kuulmisvõime languse 3 kilohertsi piirkonnas (kõrgemate helide suhtes tavaliselt veelgi enam). Mõnevõrra tagasihoidlikumas ulatuses esineb seda paraku igal kolmandal-neljandal aktiivsel melumuusikanautlejal.

Paraku võib kuulmisvõime langust täheldada ka väikelastel – ikka tänu papade-mammade harrastusele vahetpidamata kuulata lärmakat muusikat kodus. On ju lapse kuulmiselund erilisel õrn. Samas on paljud puhtakujulised lasteüritused isegi soliidsetes kontserdisaalides lootusetult ja arulagedalt üle võimendatud.

Mõneski meiekandi diskosaalis pole autori initsieeritud ja salamisi tehtud kontrollmõõtmiste kohaselt haruldane puhuti isegi ilmselgelt kuulmishügieeni ja koguni töökaitses valdkonda kuuluv 100...105 detsibellini küündiv melu, mis on täiesti võrreldav... lähedase reaktiivmootori mõirguga kusagil lennuvälja veeres. Ja seda terve *pubkeõhtu* jooksul!

Olete lõõgastava puhkehetke nautimiseks läinud puutumatusse (?) loodusesse, kusagile inimestest võimalikult kaugesse nurka. Linnud siristavad, lained laksuvad, puud sahisevad, kuid... kusagilt kaugel-kaugel jõuab ebamääraselt teieni ikkagi mingi rütmiline tümps. Vaikselt, kuid antud olustikus seda häirivamalt. Ja taas süveneb veelgi seesama stress, mille eest just metsa või mereranda pageti.

Eesti Vaegkuuljate Ühingult on varem ilmunud brošüürid "Müra kui sotsiaalne probleem" (1998), "Kuulmisabi" (1999) ning "Kuulmine ja vananemine" (2000).

Georg Friedrich Haas.

©JOHANNA KEMPTNER-HAAS

KADENTS

Vabade olendite kooskõla

SAALE KAREDA

Austria sõjajärgset heliloomingut valdas aastakümneid natsionaalsotsialistlikust tsensuurist tingitud uusromantismi uim. Ainult paar üksikvõitlejast eksperimenteerijat nagu Roman Haubenstock-Ramati ja Friedrich Čerha häirisid Austria konservatiivse kultuuripoliitika ja muusikalise mainstream'i tardelu. Alles kaheksakümnendail ja suuresti tänu uuele festivalile "Wien Modern" avardus jälle uusloomingu spekter.

1953. aastal sündinud GEORG FRIEDRICH HAASI nimetati juba üheksakümnendate algul austria huvitavaimaks heliloojaks samavanuse Šveitsi päritolu komponisti Beat Furreri kõrval. Auhindu ja stipendiume hakkas Haas pälvida aastast 1977, viimasel ajal on tema kõlatundlik ja kõlaga eksperimenteeriv muusika leidnud laiemat vastukaja ka väljaspool saksakeelset kultuuriruumi.

Mikrotonaalne helilooja

"Paljude aastate eest mängisin ma koos pianist Karl Heinz Schuh'ga kahel veerandtoonise vahega häälestatud klaveril mitmesugust veerandtoonimuusikat. 1988. aastal koostas "Musikprotokoll" kava festivali "Steirischer Herbst" raames teemal "Mikrotonaalsus". Sellest ajast peale elan ma sildiga "mikrotonaalne helilooja". Jah, see on õige, et ma kirjutan mikrotonaalset muusikat, aga tänapäeval leidub vähe nimekaid heliloojaid, kes seda mingil kombel ei teeks. Ma olen alati viidanud varasemate mikrotonaalsete heliloojate mõjudele oma muusikas – ühelt poolt tänulikkusest ja aukartusest nende vastu, kellelt olen õppinud, teisalt ka, quasi-teadusliku korrektsuse mõttes, kui "allikale".¹

Haasile sai juba väga varakult selgeks, et meie praeguse noteerimissüsteemi aluseks olev kaheteisttoonine temperereitud häälestus, ehk lihtsalt väljendudes,

klaveri mustad ja valged klahvid ei hõlma kaugeltki mitte kogu väärtuslikku helimaailma. Mikrotonaalsete ilminguid leidub tegelikult igasuguses muusikas: keelpilliorkestri *vibrato*'ga mängitud unisoonis, vokaalsolisti parema kuuldavuse mõttes pisut kõrgemale intoneeritud fraasis, alumise registri klaverihelis, intonatsioonivääratustes... Noodipildis ei kajastu sellest midagi. Kreeka muusikateooria käsitles küll veel ka veerandtoone. Erinevalt nüüdseks meienigi jõudnud araabia ja india muusikatradsioonist on Euroopas mikrotonaalset muusika loomise katsed jäänud isoleeritud üksiknähtusteks. Georg Friedrich Haas on aastaid süvenenud nende üksiküritajate loominguusse ja kirjutanud nii ülevaateartikleid kui ka detailsemaid uurimusi, näiteks Alois Hába mikrotonaalsete kompositsioonide ning Ivan Wyschnegradsky teoreetiliste süsteemide kohta. Nimekiri heliloojast ja teoreetikust, kes Haasile "mikrotonaalset huvi" pakkunud, saab pikk: lisaks eelnimetatutele Richard Heinrich Stein, Julián Carrillo, Jörg Mager, Jean Etienne Marie, Easley Blackwood, Harry Partch, La Monte Young, James Tenney, Gérard Grisey, Tristan Murail, Giacinto Scelsi, Charles Ives, John Cage, Luigi Nono...

Ehkki Haas ütleb, et on neilt kõigilt õppinud, käib ta oma rada ega püüa näiteks Wyschnegradsky või Hába eeskujul temperereitud skaalat pelgalt kolmandik- ja veerandtoonide abil laiendada. Haas otsib oma mikrotonaalsete tehnikate kaudu uusi kõlaruume – uurib akustilisi nähtusi ja transformeerib neid, mängib vaevu hoomatavate filigraansete kõlastruktuuridega. Omaette peatükk Haasi loomingu on temperereitud kõlasüsteemi ja naturaalse ülemhelispektri vahelise pinge kuuldavale toomine ja tekkivate pingeväljade otsekui aeglubis jälgimine.

Spektraalmuusika loojate Tristan Murail' ja Gérard Grisey detailsetele arvuti-analüüsidesele seab Haas vastu puhta kuulmiskogemuse. "Ma usaldan kõlaanalüüsi sama vähe kui reatabeleid." Ehkki Haasi varaste teoste struktuur on kohati rangelt determineeritud, ei taju seda tema muusikat kuulates. Viimastel aastatel distantseerib Haas end aga teadlikult igat liiki konstruktsioonidest: "Olen nüüdseks jõudnud punkti, kus ma end enam determineerida ei lase. Konstruktsioonist kinni pidamine on ju tegelikult väga praktiline ja abistav. Seda võib mõista ka poliitiliselt. Seaduse järgimine on loobumine kriitili-

sest distantsist. Ma märkan aga, et palju raskem on mitte järgida ette antud konstsruksiooni.”²

“Kes, kui ma karjuks, kuuleks mind...”

“Ikka ja jälle küsin ma endalt, mis õigus on mul varjuda oma rahulikku heliloojajapesakesse, et nikerdada ainuüksi muusikaliste kriteeriumidega määratletud helimaterjali kallal, et kuulatleda peeni ülemhelihäälestuse diferentse, et tegelda kõlade ja kõlastruktuuridega, sel ajal kui minu ümber sünnib mõndagi, mis erineb näiteks Bosnias või Ruandas toimuvast ainult suurusjärgu poolest, mitte aga põhimõtteliselt. Lahkheli minu kõlamaailma ja ahastuse vahel, mis tuleneb jõuetusest astuda vastu ühiskondlikele realiteetidele, puudutab mind sügavalt. Ma näen selget seost meile tänapäeval juba kaugeks jäänud Prantsuse Revolutsiooni järgse pettumuse ja meie utoopiate pettumise vahel; utoopiate, mis nüüpea, kui nad on (näiliselt?) ellu viidud, osutuvad iseene vastandiks,” kirjutab Haas 1996. aastal Hölderlinist inspireeritud ooperi “Nacht” (“Öö”) kavavihikus. Ooperit loob ta ajal, kui Bosnias käib sõda. Alates kaheksakümnendate keskpaigast saab Hölderlinist üks Haasi loomingu võtmefigure, kuna tema loomingus peegeldub seesama valuline utoopiate purunemine, mis on viinud pluralistliku ajajärgu kunstis igasuguste perspektiivide kadumiseni. Samal põhjusel on Hölderlin olulist rolli mänginud ka Bruno Maderna, Luigi Nono, Wolfgang Rihmi ja Heinz Holligeri loomingus. Haasi teoste pealkirjades üha varieeruv öö ja varjude temaatika ei viita seega mitte nostalgilisele romantikale, vaid lootusetusele; ööst saab subjektiivset identiteeti ähvardava irratsionaalsuse meneteekel.

Haasi viimase aja kuulsaim teos “*in vain*” (“asjata”) käsitleb samuti lootusetuse teemat: selles mängitakse ületatuks peetu spiraalse tagasipöördumise ning progressi läbikukkumise teema läbi monumentaalselt — “igavene tagasipöördumine” on vältimatu, eesmärk on sama mõttetu kategooria kui väljapääs Maurits C. Escheri endasse suletud treppidel. Escherlike lõputute treppidega sarnanevad kõlaspiraalid ilmutavad end juba varasemas Haasi loomingus. Nagu ka allasurutu või ületatuks peetu välja ilmutamine hetkel, mil seda kõige vähem oodata oskaks.

“Kunst ei suuda midagi muuta, parimal juhul saab ta üksnes midagi esile manada. Iga kunstis väljendatud ahastus on ilus,” ütleb Haas Rilkelt laenatud pealkirjaga “Wer, wenn ich schrie, hörte mich...” (“Kes, kui ma karjuks, kuuleks mind...”) teost kirjutades. Sel ajal käib sõda Kosovos.

Helid kui elusolendid

Haas võrdleb helisid elusolenditega, kes kasvavad ja arenevad. “Minu vahendid on hoolimine kõlast ja taotlus lasta helidel segamatult avaneda. [—] Ma püüan muusikat kirjutada nii, nagu jälgiksin kõrvalt taime kasvamist...” Dialektika individualiseeritud hääle ja kollektiivse kooskõla vahel on samuti Hölderlinist inspireeritud teema. Haas kannab muusikasse saksa lüüriku utopia ideaalsest ühiskonnast – vaba tahtega olendite vabatahtlikust ja mõtestatud kommunikatsioonist sündiva kooskõla.

Ikka ja jälle küsin ma endalt, mis õigus on mul varjuda oma rahulikku heliloojajapesakesse, et nikerdada ainuüksi muusikaliste kriteeriumidega määratletud helimaterjali kallal, kuulatleda peeni ülemhelihäälestuse diferentse, sel ajal kui minu ümber sünnib mõndagi, mis erineb näiteks Bosnias või Ruandas toimuvast ainult suurusjärgu poolest?

Ilmekaimalt on see leidnud kehastuse Haasi põneva vormiideega topeltteoses “...Einklang freier Wesen...” + “...aus freier Lust...verbunden...”. Muusikalises mõttes praktiseerib Haas siin uut tüüpi polüfooniat, milles hääle iseseisvus on absoluutne. Pealkirjad pärinevad ühest lõigust Hölderlini “Hyperionis”:

“Ich fühl’ in mir ein Leben, das kein Gott geschaffen und kein Sterblicher gezeugt. Ich glaube, daß wir durch uns selber sind, und nur aus freier Lust so innig mit dem All verbunden...”

...Was wär auch diese Welt, wenn sie nicht wär ein Einklang freier Wesen? Wenn nicht aus eignem frohen Triebe die Lebendigen von Anbeginn in ihr zusammenwirkten in ein vollstimmig Leben, wie hölzern wäre sie, wie kalt?”

(“Hyperion”, 2. kd, 2. rmt, ptk XXVII)³

Iga “...Einklang freier Wesen...” partii on ühtlasi sooloteos pealkirjaga “...aus freier Lust... verbunden” (sama nime kannab ka mitu väiksemat ansamblikoost, kokku on sellenimelisi teoseid 14) ning vastupidi: kümnest iseseisvalt elujõulisest soolost moodustub orgaaniline ja dialoogivõimeline “ühiskond”. Haas loodab edastada oma muusikaga humaanset sõnumit. “Siin ei ole Damaskust, kus pühast vaimust pimestatud Saulusest saab Paulus, siin saab mõjuda ainult see sisemusest lähtuv vaikesete helide ja vabastatud kõlade nõrk jõud, mis aeglaselt ja järjekindlalt astub vastu väljastpoolt tulevale vägivallale. Ma ei tea, kas mul on õnnestunud seda “nõrka jõudu” toimima panna. Ma ei tea ka, kas see mul kunagi õnnestub. Aga ma tean, et ma töötan selle kallal nii kaua, kuni suudan.”⁴

Haas armastab oma muusikas kompiida irratsionaalset, aga tema muusika ei mõju kunagi pessimistlikult, ängistavalt. Haasi muusika sünnib vabade kõlaolevuste mõtestatud kommunikatsioonist. See on schubertlikust valust looritatud filigraanne kõlamaailm, kus varjude vahelt võrsub õrn lootus...

Georg Friedrich Haas on sündinud 16. 8. 1953 Grazis. 1955 kolib perekond mägikülla Vorarlbergis. Gümnaasiumi ajal tekivad Haasi esimesed kokkupuuted uue muusikaga (Ligeti, Penderecki, Berio). Ülikooliõpingud kõigepealt matemaatikas

ja fütisikas; seejärel Grazi muusikaülikool – kompositsioon (Ivan Eröd ja Gösta Neuwirth), klaveri ja muusikapedagoogika eriala. 1981–1983 postgraduaalne stuudium Friedrich Cerha juures Viinis. 1978–1997 õpetab Haas muusikateoreetilisi aineid Grazi muusikaülikoolis. Darmstadt kursustest võtab ta osa aastail 1980, 1988, 1990; 1991 täiendab end IRCAMi juures Pariisis. 1992–1993 festivali “Salzburger Festspiele” stipendiaat, 1992 Sandoz Preis, 1995 teaduse ja kultuuriministeeriumi auhind, 1998 Ernst-Křenek-Preis. 1999 festivali “Salzburger Festspiele” nn Next Generation-helilooja, 1999/2000 DAADi stipendium Berliinis. Aastal 2000 Rostrumi auhind Viilikontserdi eest. 2001 composer-in-residence Collegium Novumi juures Zürichis.

Tähtsaimad teosed: kammerooperid “Adolf Wölfl” ja “Nacht”, Viilikontsert, “...” (topeltkontsert akordionile ja vioolale), kolm keelpillikvartetti, orkestriteosed “in vain”, “Descendiendo”, “Torso”, “Wer, wenn ich schrie, hörte mich...”, “quasi una tanpura”, “...sodaß ich’s hernach, gleichsam wie ein schönes Bild...im Geist übersehe”; vokaalinstrumentaalne “Blumenstück”, ansambeliteosed “...Einklang freier Wesen...”, “...aus freier Lust... verbunden”, “Nach-Ruf...entgleitend...”, “Nacht-Schatten”, “...wie ein Nachtstück”, “tria ex uno”, “Monodie”, 2 sekstetti.

¹ Österreichische Musikzeitschrift 1999, nr 6, lk 12.

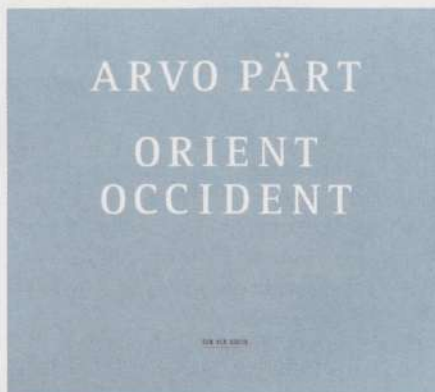
² Kultur (Zeitschrift für Kultur und Gesellschaft, Dornbirn) 1999, juuni, lk 59.

³ “Ma tunnen endas elu, mida ei ükski jumal loonud ega eostand ükski inime”. Ma usun, et me ise oleme, ja ainult vabast tahtest nii innukalt kõiksusega seotud...

... Mis oleks maailm väärt, kui mitte poleks vabade olendite koosõla ta? Kui mitte oma rõõmsast tungist kõik elav aegade algusest ei oleks koos, kui kalk siis oleks ta, kui külm?”

* Almanahh Wien Modern 1993, lk 53.

MELOMAAN

Arvo Pärt. Orient & Occident.

ECM New Series 1795; 472 080-2

Esitavad Rootsi Raadio Sümfooniaorkester ja Rootsi Raadio Koor, dirigent Tõnu Kaljuste, sopran Helena Olsson.

Uus Arvo Pärti album dirigent Tõnu Kaljustelt sisaldab kolme erilmelist teost. Unenäopildilik miniatuur “Rändaja laul” on kirjutatud pärast Pärti sõbra, režissöör Grigori Kromanovi lahkumist 1984. aastal. Keelpillide hingeliselt ülespoole hõikavad kujundid (lummav esitus!) otsivad keereldes teed kõrgemale. Meeskoor ütleb laulu ühel helil: “Ma tõstan oma silmad mägede poole /.../ Jehoova hoiab su väljumist ja su tulemist nüüd ja igavesti” (Psalm 121). Kahel korral alla paiskuv pingeline keelpillijoon laskub nagu kiiskav valgus ja kujuneb hõikeks, mis nagu enne ülalt, leiab altpoolt ki lõpmatuse. Ja lõpuks tõusevad taas vaiksed hõiked ringjalt ülespoole.

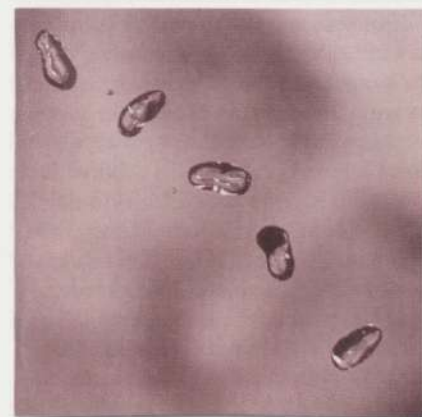
Plaadi keelpillikõlaline ja muretu nimilugu “Orient & Occident” on justkui dialoog idapärase unisoonis monoodia ja läänemaise pärdiliku tintinnabuli-polüfoonia vahel, ning kuna vestlus toimub ühe inimese peas, hāgustuvad piirid kahe pooluse vahel või liigub meel nende vahel mõttekiirusel. Vaiksetes lõpunootides sulavad pooled üheks.

Kui plaadi kaks esimest teost on kenade ühe-idee-lugudena meeldivalt kergelt haaratavad, siis kolmas, 42. ja 43. psalmi tekstil: “Otskui hirv igatseb veeojade järele, nõnda igatseb mu hing sinu juurde, Jumal...”, kutsub ikka ja jälle üle kuulama, et avastada selle erinevalt teostatud osadesse kätketud sõnumeid.

Hispaaniakeelses “Como cierva sedientas” laulab naiskoor vaid unisooni, vahel-

dudes sopraniga, värvikal sümfoonia-orkestril on teksti illustreeriv roll. Kui teksti sõna-sõnalt jälgida, isegi kaasa laulda, on loo kuulamine põnev retk muusikaliste sümbolite maailma. Kaljuste on detailide- ja tähendusterohke teose orkestripartii nauditava peenuseni viimistlenud. Koor kõlab keskmises tessituuris mahlakalt ja sügavalt, eeterlikes kõrgustes vahel veidi kiledalt, kuid see ei häiri, kui loosse sukelduda ja süüvinult sümboleid imetleda. Nii mõnigi lahvatav ere kujund jääb kauaks meeltesse.

Liina Fjuk

Peter Gabriel. Up.

Real World 8130620

“Upi” kuulamise võtmeideedeks said minu jaoks “targa mehe melanhoolia” ja lihtsaimad, aga paratamatult tõesed väljavõtted psühhoanalüüsist. Kauga oodatud kümnelooline album külmetab hingeliselt, kannatab maailmakurbuse käes, levitab toetaval ja enamasti kaunil viisil musta lootusetust. Lihtsad töed à la “mida sügavamale liigud, seda pimedamaks läheb”, mitme laulu ülesehituses kohati banaalselt otsene (mitte aga banaalselt mõjuv) pimeduse ja valguse vastandamine jne.

Avaloo esimene kuulamine peletas mind mõneks päevaks kõrvaklappidest eemale, sest “Darknessi” mängima panemisel käivituv jõud meenutas mitut teist hiljuti kuulatud intellektuaalset “jõumuusikat” ning Gabrieli loos lahvatavad toored, nagu tsiviliseerimata sound’id ei tahtnud ainult ühe kuulamisega nende teiste, kultuuristatumaks produtseeritud helide kõrvale ära mahtuda. Viimane mõttekäik ei ole mõel-

dud kellegi ülistuseks ega halvustamiseks ning on täiesti irooniavaba, sest minu peamiseks võrdlusallikaks on Depeche Mode'i hilisemad lood. Ja mõnel hetkel siirdub mõte Beethovenile.

Ühel avatumas meeleolus päeval kadus distants minu ja "Upi" vahelt ning tuli täis-selgus, et tegemist on viimase aja ühe parima albumiga (hetkel minu lemmikplaat nr 2). Gabrieli eneseväljenduse vahend ja eesmärk ongi just selle iseäraliku tooruse asetamine Genesisest tuttavate ja veel paljude teiste maailmast kokku korjatud heliideede kõr-vale. Viimaste hulgas võib välja noppida sar-nasused keelpillimuusika klassikaga, kirjade särkidega kokku käiva kitarrisound'i, kultuurihüpped itta ja lõunasse. Tulemus on elu (sh muusikat) kogenud 52-aastase mehe kainemõistuslik ja nii paljusid ühendava maailmavalu epitsentrisse vaatav lüürika.

Mõne erandiga ei ole "Upi" sound'i-pank kuigi originaalne, aga see pole oluline, kui mõte, valu ja vägi kohale jõuavad. Parimad lood on esimene ja üheksas.

Anneli Remme

Pierre Hantai. Scarlatti 1.
Mirare MIR 9918

KUUM! Taas kord raputab Pierre Hantai, meie aja üks isikupärasemaid klavessiniste, publikut oma vahetu otsekoheste väljendus-laadiga, mängides oma lemmiku, Domenico Scarlatti loomingut. Hullumeelsed tempod, robustsed dissonantsid, 180-kraadised kan-napöörded ei lase kuulajal hetkekski muga-valt tugitooli vajuda, vaid sunnivad kümne küünega muusika külge klammerduma. On tunne, et oled kohe-kohe mingile vaenuli-kule loodusjõule alla jäämas. Veidi puhkust pakutakse aeglaste, kohati banaalselt lihtsa-

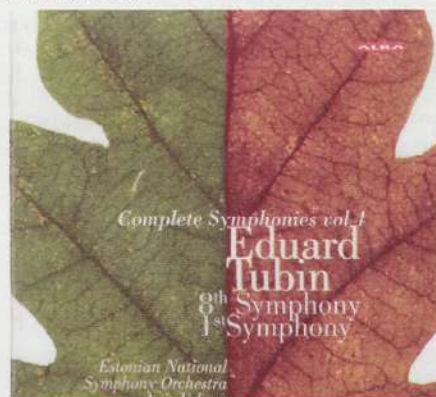
te sonaatide näol. Tähelepanelik kuulaja märkab siingi, kui rikas on interpreedi muusikaline sõnavara. Tavalisest 8-takti-lisest fraasist kujundab ta huvitavate liigen-dustega liitlause. Tundub, nagu loeks väga head, keeleliselt nauditavat raamatut.

Scarlatti looming on 18. sajandil valit-senud barokist oma stiili poolest üsna erinev, seetõttu ei olegi alati nii lihtne noodist välja lugeda neid otsatuid või-malusi, mida tema helikeel pakub. Pierre Hantai kunstnikunatuur näib Scarlatti hästi mõistvat. Heliloojale läheneb ta eelarva-mustevabalt, igale tema sonaadile indi-viduaalselt, n-õ puhta lehena, järgides oma sisemist häält ning otsides sõnumit, mida muusika endas kannab. Kindlasti on Pierre Hantai muusik suure algustähega, kes ületab kaugelt oma kitsa eriala piirid. Parii-sis elav ungari päritolu kunstnik on esine-nud kahel korral ka Tallinnas.

Skeptikud, kes ikka veel peavad klaves-iini nüansivaeks, liiga vaikseks, motoor-selt klõbisevaks instrumendiks, kuulake seda ülemhelderikast, mahlast seotud kõla, mis ei karda peale jäetud dissonantse, eba-ühtlasest häälestusest tingitud tavatuid in-tervalle, seda haritud inimesele nii olulist kõlapildi korrastatust ja mõnusat korrastust üheaegselt.

Järjekorranumber 1 plaadiümbrisel lubab peatselt paljutootavat järke.

Kristiina Are

Eduard Tubin. Complete Symphonies vol 4: Symphony No. 8, Symphony No. 1. Estonian National Symphony Orchestra, Arvo Volmer. Alba ABCD 163

Äsja ilmus firma BIS ühes karbis müügile Neeme Järvi 1980. aastate salvestused

kõigist Tubina sümfooniast. Samal ajal on lõpusirgele jõudnud Arvo Volmeri ja ERSO koostööprojekt firmaga Alba Records, ilmunud on viieplaadilise Tubina sümfooni-ate sarja neljas plaat. Nagu kõigil eelmis-tel, nii kõlab ka sellel CD-l üks varane, kodumaal loodud sümfoonia kõrvuti ühe Rootsi-perioodi sümfooniaga. Sedapuhku on aga plaadi tegijad seadnud kronoloogi-selt hilisema teose ettepoole – ilmselt muusika kvaliteedist lähtuvalt, sest kui Kaheksas sümfoonia (1966) on vaieldama-tult Tubina üks tippteoseid, siis Esimeses (1931–1934) tulevane meister alles otsib oma teed. Selle massiivsete kulminatsioo-nide rohkuses ja temaatiliste detailidega tihedalt küllastatud faktuuris võib tajuda noore helilooja mõningat "ülipüüdlikkust". Ka vormiosade vahel on kohati märgata traagelniite, mida küpse Tubina puhul ette ei tule. Siiski pole Esimese sümfoonia vää-rtus üksnes ajalooline (see on üldse neljas eesti helilooja sümfoonia). Selles leidub tõeliselt kaunist muusikat: esimese osa veidi ellerlik oboemeloodia, brahmsilikult sügavtõsine finaali peateema jpm. Kui Esimene sümfoonia lõpeb beethovenlikus traditsioonis võiduka apoteoosiga, siis Kaheksanda sümfoonia üldkontseptsioon on väga pessimistlik. Teoses on palju ängi ja valu, mis siiski ei muutu kuulajale kur-navaks, sest keskmiste osade grotesksed kujundid ja ostinaatsuses peituv energia-laeng pakuvad meditatiivsetele mee-leoludele piisavalt vaheldust.

Arvo Volmeri tõlgendused ja ERSO musitseerimine püsivad eelmiste Tubina plaatide kõrgtasemel. Tegemist on täpselt läbi mõeldud ja hoolega lihvitud esitustega, mille juures siiski ei puudu vajalik spon-taansuse säde. Järviga võrreldes eelistab Volmer mõneti vaoshoitumaid temposid. Eriti märgatav on see Kaheksanda sümfoonia avaosas, mis algab Volmeril nagu tõeline Adagio. Siiski ei jää muusika liiga kauaks staatilisse sfääri, sest osa töötluslik-repriisi-liku teise poole kujundab dirigent mär-gatavalt intensiivsemas laadis. Hea terviku-tunne iseloomustab sümfoonia teisigi osi.

See plaat sobib süvenemistahtelisele kuulajale. Süvitsi minekule peaks kaasa aita-ma ka Vardo Rumesseni põhjalikud anno-tatsioonid.

Margus Pärtlas

Alexei Lubimov. Der Bote.
ECM New Series 1771; 461 812-2

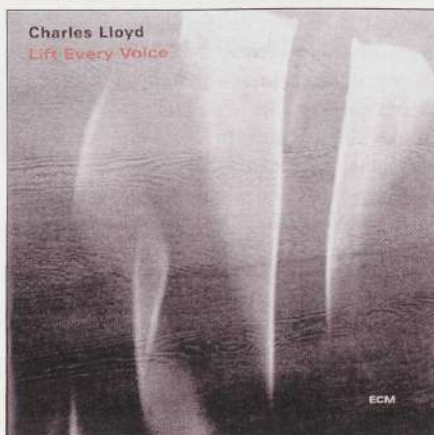
Aleksei Ljubimov, ka eesti publikule hästi tuttav vene pianist, on oma uusimale albumile salvestanud programmi, mille ajalised piirid on 1787 ja 1997 ning mille üksikosi ühendab plaadi alapealkiri “Eleegiad klaverile”.

Eleegiliste klaveriteoste seas kohtame Carl Philipp Emanuel Bachi, Liszti, Glinka, Chopini, Debussy, Bartóki, John Cage'i, Valentin Silvestrovi ning Tigran Mansuriani teoseid, sageli selliseid, mis ei kuulu kuulsa heliloojate tuntuimate (ja vahel ka tüüpilisemate) kompositsioonide sekka. Seega pakub uus plaat uusi tutvusi lüüriilise klaveriliteratuuriga, võib-olla ka uute heliloojatega; näiteks üks lummavamaid teoseid CD-l on Liibanonis sündinud armenlase Tigran Mansuriani meditatiivne “Nostalgia” (1976).

Aleksei Ljubimov ise on plaadiraamatus õelnud, et kõik albumile valitud palad on omavahel teatud suguluses, mistõttu polevat imestusväärne, et Carl Philipp Emanuel

Bachi Fantaasia fis-moll (1787) võib tunda kaasaegsem Valentin Silvestrovi teostest “Eleegia” (1976) ja “Der Bote” (1996/97). Tõepoolest, Ljubimov ei rõhuta oma tõlgendustes erinevate ajastute interpretatsioonilisi erinevusi, vaid kasutab enamikus teostes romantilist agoogikat, mängib erinevate *piano* varjunditega ning loobub teravamatest nurkadest ja suurtest kontrastidest. Nagu alati ECMi plaatidel, toetab interpreedi taotlusi nüansirikas ja tähelepanelik helirežiim. Ilus, terviklik ja hoolega valitud programmiga album.

Joosep Sang

Charles Lloyd. Lift Every Voice.
ECM 1832/33; 018 783-2

64-aastane tenorsaksofonist Lloyd peaks eestlastele olema hea tuttav – 1967. aastal esines ta Tallinna Džässifestivalil, olles just oma rocki ning jazzi mõjusid ühendava kvartetiga jazzimaailma tähelepanu

keskmes. 1997. aastal tähistas selle sündmuse 30. aastapäeva Lloyd'i mälestusväärne etteaste Jazzkaaril. Tema uusim plaat on sündmus.

Kahest CDst koosnev “Lift Every Voice” esitleb küpset ja ülimalt spirituaalset muusikut (Lloyd tegeles osa seitsme- ning enamiku kaheksakümnendate aastatest meditatsiooni ja filosoofiaga, esinedes vaid haruharva), kelle sügavust ning vaimsust saab võrrelda selliste saksofonistidega nagu John Coltrane ja Roland Rahsaan Kirk. Lugude valik albumil on kirev, siin on Lloyd'i religioossete viidetega oma loomingut ja terve rida spirituaale, samas ka sellised palad nagu Joe Cockeri hitt “You Are So Beautiful” ja soulprohveti Marvin Gaye “What's Goin' On”. Siiski mängib Lloyd ka neid lugusid kui enda omi, andes kaalu ja sisu igale fraasile ja noodile.

Intiimse plaadi sünnis on oluline osa ka 11. septembri sündmustel New Yorgis – just sel õhtul pidi Lloyd'i kvintett üles astuma linna mainekaimas jazziklubis Blue Note. Peatselt pärast terroristit asus Lloyd tööle uue plaadi kallal, leides tööst lohutust.

Charles Lloyd'i ansamblipartnerid säilitavad tõeliste mõttekaaslaste kombel harukordse ühtsuse ka siis, kui Lloyd'i improvisatsioonid habraste ballaadide juurest bluuksi või *free jazz*'i radadele satuvad. John Abercrombie kitarril ja Geri Allen klaveril mängivad sisukaid soolosisid, kuid pole kordagi üheaegselt valgusvihus, vaid annavad teineteisele rohkelt ruumi. Rütmisektsioonis mängivad kordamööda Marc Johnson ja Larry Grenadier bassil ning Billy Hart trummidel. Kuldaväärt koostöö, soovitan korduvalt tähelepanelikku kuulamist.

Eesti Muusikaakadeemia XIV Rahvusvahelised Trompetipäevad 1.-7. aprillini 2003

Kunstiline juht **Aavo Ots**. Trompeti meistrikursus – prof **Bo Nilsson** (Malmö).
Ansambli meistriklass – prof **Viktor Sumerkin**. Ansambli meistriklass – **Jüri Leiten**.

1.04 kell 18 EMA kammersaal
Avakontsert

2.04 kell 19 Estonia Talveaed
Kammerkontsert

5.04 kell 10 EMA kammersaal
**Rahvusvaheline noorte trompeticolistide
konkurs “Trompeticatendid Tallinn 2003”**

6.04 kell 16 EMA kammersaal
Trompeticatendid lõppkontsert

EMA XIV Rahvusvahelised Trompeticatendid on võetud organisatsioon International Trumpet Guild ürituste plaani. www.trumpetguild.org/calendar/calendar.htm. Info tel 66 75 760, 051 77 937

Detsember

Tallinnas

1. 12 kell 13 Orelitund: Aare-Paul Lattik Eesti Muusikaakadeemias
1. 12 kell 16 Orelipooltund: Tiit Kiik Niguliste kirikus
1. 12 kell 16 Nõmme muusikakooli õpilased Mikkelil muuseumis
1. 12 kell 16 Operetta Scretta Estonia Talveaias
1. 12 kell 17 Akadeemiline kammermuusika Kadrioru lossis: Leelo Kõlar (klaver)
1. 12 kell 19 Advendikontsert: Riia Toomkiriku Poistekoor, ERSO, Dita Kalnina (sopran), Antra Bigaca (alt), Viesturs Jansons (tenor), Krisjanis Norvilis (bass), Aivars Kalejs (orel), Martin Haselböck (dirigent) Estonia kontserdisaalis
1. 12 kell 19 Advendikontsert: Riia Toomkiriku Poistekoor, Dita Kalnina (sopran), Antra Bigaca (alt), Viesturs Jansons (tenor), Kristjanis Norvilis (bass), Aivars Kalejs (orel), Martins Klisans (dirigent) Estonia kontserdisaalis
3. 12 kell 18 Rahvusvahelise Eduard Tubina Ühingu muusikaõhtu Estonia Talveaias
3. 12 kell 19 Sabbatum: Rondellus Niguliste kirikus
3. 12 kell 19 Lehári operett "Löbus lesk" Rahvusoperis Estonia
4. 12 kell 18 Koorjuhi kolmapäev Jüri Rendiga: TTÜ Akadeemilise Meeskoori ansambel After Six, Age Raa (õhtujuht) Estonia Talveaias
4. ja 6. 12 kell 19 Tšaikovski ballett "Luikede järv" Rahvusoperis Estonia
5. 12 kell 18 Tiit Kaljund (bariton), Merle Silmato (metsosopran) Eesti Muusikaakadeemias
5. 12 kell 18 Kaunis jõuluaeg: Valke Kiik (metsosopran), Ülle Rebane (klaver), Henn Soode (viul), Prit Amla (trompet) Estonia Talveaias
5. 12 kell 19 Põhjatäht: ERSO, Kari Kriikku (klarnet), John Storgårds (dirigent) Estonia kontserdisaalis
5. ja 7. 12 kell 19 Bizet' ooper "Carmen" Rahvusoperis Estonia
5.–18. 12 Festival "Jõulujazz"
6. 12 kell 15 Matinée: Hortus Musicus Estonia kontserdisaalis
6. ja 8. 12 kell 18 Menotti ooper

"Vanatüdruk ja varas" Estonia Talveaias
7. 12 kell 12 Orelipooltund: Kristel Aer toomkirikus
7. 12 kell 16 Sibeliuse Akadeemia klaveriosakonna üliõpilaste kontsert Eesti Muusikaakadeemias
7. ja 8. 12 kell 16 Orelipooltund: Tiit Kiik Niguliste kirikus
7. 12 kell 19 Tuhat aastat nagu üks päev: Vox Clamantis ja Küberstuudio Oleviste kiriku Maarja kabelis
8. 12 kell 12 Olav Ehala koguperemuusikal "Nukitsamees" Rahvusoperis Estonia
8. 12 kell 14 Mati Palmi lauluklassi õpilased Estonia Talveaias
8. 12 kell 16 Maardu muusikakooli õpilased Mikkelil muuseumis
8. 12 kell 17 Hortus Musicus 30. Herodese mäng: Tallinna Poistekoor, RAMi lauljad, Hortus Musicus, Andres Mustonen (dirigent ja lavastaja) Estonia kontserdisaalis
8. 12 kell 19 Tallinna Kammerorkester, Juha Kangas (dirigent) Mustpeade Majas
10. 12 kell 19 Ritva Koistinen (soome kannel), Kristi Mühling (eesti kannel), Elke Unt (orel) Rootsi Mihkli kirikus
11. 12 kell 18 Vabad improvisatsioonid muusikas ja näitekunstis: Anto Petti ja Anne-Liis Polli õpilased Eesti Muusikaakadeemias
11. 12 kell 19 Hümni Jumalale: Moskva Patriarhaadi Koor, Jevgeni Tarassov (bass-oktavist), Oleg Kovaljov (bass), Andrei Žuraljov (bariton), Platon Grekov (tenor), Viktor Balkarov (tenor), Anatoli Grindenko (dirigent) Kaarli kirikus
11. 12 kell 19 Sadhana Kala Kendra (etnoansambel Nepaalist) Estonia kontserdisaalis
11. 12 kell 19 Verdi ooper "La Traviata" Rahvusoperis Estonia
12. 12 kell 19 Heategevuskontsert "Jõulupäike": Eesti Filharmonia Kammerkoor, Kammeransambel, Paul Hillier (dirigent) Estonia kontserdisaalis
12. ja 14. 12 kell 19 Mozarti ooper "Don Giovanni" Rahvusoperis Estonia
13. 12 kell 19 Orffi ooper "Tark

naine" Rahvusoperis Estonia
14. 12 kell 12 Orelipooltund: Tiia Tenno-Ratas toomkirikus
14. 12 kell 16 Suur jõulukontsert Eesti Muusikaakadeemias
14. 12 kell 16 Telekontsert "Klassika koos Klasiga": Tallinna Kammerorkester, Tallinna Poistekoor, Andrus Haav (viul), Eri Klas (dirigent) Mustpeade Majas
14. ja 15. 12 kell 16 Orelipooltund: Andres Uibo Niguliste kirikus
14. 12 kell 17 Eda Peäske (harf), Raivo Peäske (flööt) Kadrioru lossis
14. 12 kell 19 Heinavanker, Toomas Trass (orel) Rootsi Mihkli kirikus
15. 12 kell 13 Orelitund: Andres Uibo Eesti Muusikaakadeemias
15. 12 kell 16 Tallinna muusikakoolide kitarrõpetajate jõulukontsert Mikkelil muuseumis
17. 12 kell 18 Henry-David Varema tšelloklassi õpilased Eesti Muusikaakadeemias
17. 12 kell 19 Raekontsert: Tobias Quartett Tallinna raekojas
18. 12 kell 18 Multimeedia etendus "Beckett v. Duchamp": Vladimir J. Konečni (autor), Juhan Ulfsak, Krista Köster, Anneli Kadakas, Endrik Üksvärav Eesti Muusikaakadeemias
18. 12 kell 19 Vocal Sampling Estonia kontserdisaalis
18. 12 kell 19 Operetirevüü "Vahuvein ja paprika!" Rahvusoperis Estonia
18. 12 kell 19 Maailma kauneimad jõululaulud: Noorkuu ja Liisi Koikson Kaarli kirikus
19. 12 kell 19 Kuldne klassika. Haydni "Loomine": ERSO, RAM, Tallinna Poistekoor, Nikolai Aleksejev (dirigent) Kaarli kirikus
19. 12 kell 19 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Rahvusoperis Estonia
20. 12 kell 18 Advendi- ja jõulumuusika: Scandicus, Toivo Tulev (dirigent), Ines Maidre (orel) toomkirikus
20. 12 kell 19 Lossimuusika: Trio Romanss Kadrioru lossis
20. 12 kell 19 J. S. Bach "Jõuluoratorium": Eesti Filharmonia Kammerkoor, Concerto Copenhagen, Kaia Urb (sopran),

Iris Oja (alt), Mati Turi (tenor), Uku Joller (bass), Paul Hillier (dirigent) Estonia kontserdisaalis
21. 12 kell 12 Orelipooltund: Kersti Petermann toomkirikus
21. 12 kell 16 Väravatorni muusika. Müstika liikumises: Hortus Musicus Väravatornis
21. ja 22. 12 kell 16 Orelipooltund: Ulla Villenthal Niguliste kirikus
21., 22. ja 24. 12 kell 12 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Rahvusoperis Estonia
22. 12 kell 12 Tartu Ülikooli Akadeemiline Naiskoor, Raul Talmar (dirigent) Niguliste kirikus
22. 12 kell 13 Jõulukontsert linnarahvale. J. S. Bach "Jõuluoratorium": Eesti Filharmonia Kammerkoor, Concerto Copenhagen, Kaia Urb (sopran), Iris Oja (alt), Mati Turi (tenor), Uku Joller (bass), Paul Hillier (dirigent) Estonia kontserdisaalis
22. 12 kell 17 Ernesto Bitetti (kitarr) Estonia kontserdisaalis
22. 12 kell 17 Lossikontsert: Hortus Musicus Kadrioru lossis
22. 12 kell 19 Jõulumuusikat Manhattanilt: Tallinna Saksofonikvartett, Pille Lill (sopran) Tallinna raekojas
23. 12 kell 19 Jõulukontsert: Eesti Rahvusmeeskoor, Ants Soots (dirigent) Jaani kirikus
23. 12 kell 19 pÜHENDUS: Tõnis Mägi (vokaal), Mihkel Metsala (trompet), Meelis Vind (bassklarinet), Jaak Sooäär (kitarr), Raul Vaigla (basskitarr), Petteri Hasa (löökpillid), Airi Eras (valguskunstnik) Estonia kontserdisaalis
25. 12 kell 17 Pidulik jõulumuusika: Aavo Otsa Muusikastuudio solistide ansambel, Mati Palm (bass), Kadri Ploompuu (orel) toomkirikus
26. 12 kell 16 Jõululaps: Tallinna Poistekoor, Ka Bo Chan (kontra-tenor), Andres Uibo (orel), Tomi Rahula (dirigent), Lydia Rahula (dirigent) Niguliste kirikus
27. 12 kell 19 Trio Romanss Tallinna raekojas
27. 12 kell 19 Verdi ooper "La Traviata" Rahvusoperis Estonia
28. 12 kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu (orel), Maren Ülevain (sopran) toomkirikus

28. 12 kell 16 Väravatorni muusika. Kristus on üles tõusnud: Hortus Musicus Väravatornis

28. ja 29. 12 kell 16 Orelipooltund: Tiit Kiik Niguliste kirikus

28. 12 kell 19 Eesti keeled, Riho Sibul, Jaak Johanson Estonia kontserdisaalis

28. ja 30. 12 kell 19 Tšaikovski ballett "Luikede järv" Rahvuskooperis Estonia

29. 12 kell 13 Orelitund: Ulla Villenthal, Maris Oidekivi, Marelle Siitas Eesti Muusikaakadeemias

29. 12 kell 18 Vox Clamantis, Jaan-Eik Tulve (dirigent), Weekend Guitar Trio Niguliste kirikus *

30. 12 kell 17 Ajaloo ilu: Corelli Consort, Kaia Urb (sopran) ja Jüri Kuuskemaa (kunstiajaloolane) Kadrioru lossis

30. 12 kell 19 Raekontsert: Hortus Musicus Tallinna raekojas

31. 12 kell 14 Lehári operett "Löbus lesk" Rahvuskooperis Estonia

31. 12 kell 16 Raekontsert. Tantsumüsteerium: Arvo Leibur (viul), Terje Terasmaa (vibrafon), Heiki Mätlik (kitarr) Tallinna raekojas

31. 12 kell 18 Raekontsert. Tantsumüsteerium: Arvo Leibur (viul), Terje Terasmaa (vibrafon), Heiki Mätlik (kitarr) Tallinna raeko-

Tartus

1. 12 kell 13 Advendikontsert: Riia Toomkiriku Poistekoor, Dita Kalnina (sopran), Antra Bigaca (alt), Viesturs Jansons (tenor), Krisjanis Norvilis (bass), Aivars Kalejs (orel), Martins Klisans (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

1. 12 kell 13 Lortzingi ooper "Salakütt" Vanemuise väikeses majas *

4. 12 kell 19 Sabbatum: Rondellus Tartu Ülikooli ajaloomuuseumis

6. 12 kell 18 Humperdincki laste-ooper "Hansuke ja Greteke" Vanemuise väikeses majas

7. 12 kell 17 J. S. Bachi "Jõuluoratoorium": Janne Sevtsenko (sopran), Iris Oja (alt), Roland Liiv (tenor), Priit Volmer (bass), TÜ Kammerkoor, Pärnu Kammerkoor, Pärnu Linnaorkester, Jüri Alpernten (dirigent) Tartu Ülikooli aulas

7. ja 13. 12 kell 19 Donizetti ooper "Lucia di Lammermoor"

Vanemuise suures majas

8. 12 kell 16 Linna muusikud Linnamuuseumis. Herilase hukk: Raivo Tafenau (saksofonid), Meelis Vind (bassklarnet)

8. 12 kell 18 Jõulujazz. Maailma tuuled: Yasuhito Mori & Anders Hagberg Sadamateatris

8. 12 kell 19 Esietendus: ballett "Armastuse tango" Piazzolla muusikale Vanemuise suures majas *

11. 12 kell 12 Kontsertetendus: Poulenci "Elevandipoeg Babar" ja Britteni "Variatsioonid Purcelli teemale" Vanemuise suures majas

11. 12 kell 19 Verdi ooper "Maskiball" Vanemuise väikeses majas

12. 12 kell 19 Kálmáni operett "Bajadeer" Vanemuise suures majas

12. 12 kell 19 Hümnn Jumalale: Moskva Patriarhaadi Koor, Jevgeni Tarassov (bass-oktavist), Oleg Kovaljov (bass), Andrei Žuraljov (bariton), Platon Grekov (tenor), Viktor Balkarov (tenor), Anatoli Grindenko (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

14. 12 kell 18 Ballett "Armastuse tango" Piazzolla muusikale Vanemuise suures majas

15. 12 kell 14 Tantsuetendus "Fluxus" Erkki-Sven Tüüri muusikale Sadamateatris *

16. 12 kell 19 Vocal Sampling Vanemuise kontserdimajas

18. 12 kell 12 Balletiõhtu: "Chopiniana" Chopini muusikale ja Minkuse "Quiteria pulm" Vanemuise suures majas

18. 12 kell 18 Jõulujazz. Heategevuskontsert "Aita alustada elu": Tore Johansen Quartet, Karin Krog, Tallinna Muusikakeskkooli Kammerkoor Tartu Ülikooli aulas

19. 12 kell 11 Lydia Austeri lasteballett "Bamby" Vanemuise väikeses majas

19. 12 kell 19 Stiles'i noortemuusikal "Inetu" Vanemuise suures majas

19. 12 kell 19 J. S. Bachi "Jõuluoratoorium": Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Concerto Copenhagen, Kaia Urb (sopran), Iris Oja (alt), Mati Turi (tenor), Uku Joller (bass), Paul Hillier (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

20. 12 kell 14 Stiles'i noortemuusikal "Inetu" Vanemuise suures majas

20. 12 kell 19 Tantsuetendus "Fluxus" Erkki-Sven Tüüri muusikale Sadamateatris

20. 12 kell 19 Maailma kauneimad jõululaulud: Noorkuu ja Liisi Koikson Vanemuise kontserdimajas

21. 12 kell 19 Ernesto Bitetti (kitarr) Tartu Ülikooli aulas

21. 12 kell 19 Styne'i muusikal "Gypsy" Vanemuise suures majas

22. 12 kell 14 Russellil muusikal "Verevennad" Vanemuise suures majas *

27. 12 kell 19 Jõululaps: Tallinna Poistekoor, Ka Bo Chan (kontra-tenor), Andres Uiho (orel), Tomi Rahula (dirigent), Lydia Rahula (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

28. 12 kell 18 Vox Clamantis, Jaan-Eik Tulve (dirigent), Weekend Guitar Trio Tartu Pauluse kirikus

30. 12 kell 19 Eesti Keeled, Riho Sibul (kitarr, vokaal), Jaak Johanson (kitarr, vokaal) Vanemuise kontserdimajas

31. 12 kell 14 Aastalõpu kontsert: ERSO, Robert Bonifiglio (suupill), Marion Melnik (sopran), Angelika Klas (sopran), Diana Klas (vokaal), Eri Klas (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

Pärnus

2. 12 kell 19 Advendikontsert: Riia Toomkiriku Poistekoor, ERSO, Dita Kalnina (sopran), Antra Bigaca (alt), Viesturs Jansons (tenor), Krisjanis Norvilis (bass), Aivars Kalejs (orel), Martin Haselböck (dirigent) Pärnu kontserdimajas

5. 12 kell 19 Sabbatum: Rondellus Pärnu kontserdimaja kammersaalis

8. 12 kell 18 J. S. Bachi "Jõuluoratoorium": Janne Sevtsenko (sopran), Iris Oja (alt), Roland Liiv (tenor), Priit Volmer (bass), TÜ Kammerkoor, Pärnu Kammerkoor, Pärnu Linnaorkester, Jüri Alpernten (dirigent) Agape keskuses

9. 12 kell 19 Jõulujazz. Maailma tuuled: Yasuhito Mori & Anders Hagberg Uue Kunsti Muuseumis

10. 12 kell 19 Hümnn Jumalale: Moskva Patriarhaadi Koor, Jevgeni Tarassov (bass-oktavist), Oleg Kovaljov (bass), Andrei Žuraljov (bariton), Platon Grekov (tenor), Viktor Balkarov (tenor), Anatoli Grindenko (dirigent) Pärnu kontserdimajas

15. 12 kell 16 Jõulujazz. KÜünlavalguse Bossa: Sergio Bastos & Raivo Tafenau kvintett Endla teatris

17. 12 kell 19 Vocal Sampling Pärnu kontserdimajas

19. 12 kell 19 pÜHENDUS: Tõnis Mägi (vokaal), Mihkel Metsala (trompet), Meelis Vind (bassklarnet), Jaak Sooäär (kitarr), Raul Vaigla (basskitarr), Petteri Hasa (löökpillid), Airi Eras (valguskunstnik) Pärnu kontserdimajas

20. 12 kell 19 Ernesto Bitetti (kitarr) Pärnu kontserdimajas

21. 12 kell 19 J. S. Bachi "Jõuluoratoorium": Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Concerto Copenhagen, Kaia Urb (sopran), Iris Oja (alt), Mati Turi (tenor), Uku Joller (bass), Paul Hillier (dirigent) Pärnu kontserdimajas

21. 12 kell 19 Maailma kauneimad jõululaulud: Noorkuu ja Liisi Koikson Eliisabeti kirikus

26. 12 kell 19 Eesti Keeled, Riho Sibul, Jaak Johanson Pärnu kontserdimajas

29. 12 kell 15 Kai Kallastu (sopran), Andrus Kallastu (klaver) Pärnu raekojas

30. 12 kell 19 Aastalõpu kontsert: ERSO, Robert Bonifiglio (suupill), Marion Melnik (sopran), Angelika Klas (sopran), Diana Klas (vokaal), Eri Klas (dirigent) Pärnu kontserdimajas

Kõikjal üle Eesti

1. 12 Cyrillus Kreegi 113. sünniaastapäeva kontsert: Teaduste Akadeemia mees- ja naiskoor, Haapsalu Linnaorkester Haapsalu toomkirikus

1. 12 Advendikontsert: Tartu Klarnetikvintett ja Salvador Saxkvartett Elva raekojas

1. 12 Kammerkoori kontsert Tapa Jakobi kirikus

1. 12 kell 12 I advendikontsert: Valga Kammerkoor Valga kultuurija huvialakeskuses

1. 12 kell 17 Hortus Musicus Jõhvi kirikus *

6. 12 Cantores Vagantes Ahtme kunsti koolis

6.12 kell 18 Nii teil mured kaovad... Operetta Scretta Emmaste põhikoolis

6.12 kell 20 Nii teil mured kaovad... Operetta Scretta Suuremõisas

6. 12 kell 18 Jõulujazz. Maailma tuuled: Yasuhito Mori & Anders Hagberg Haapsalu toomkirikus

6. 12 kell 18 Sabbatum: Rondellus Viljandi Pauluse kirikus

7. 12 Võru Meeskoori 75. aastapäeva kontsert Võru kultuurimajas

7. 12 kell 18 New Folk Duo Narva muusikakoolis

8. 12 II adventi vesper: Eesti Segakooride Liidu segakoor, Lilyan Kaiv (dirigent), Kaie Tanner (dirigent) Haapsalu toomkirikus

8. 12 kell 12 II adventi-kontsert Valga kultuuri- ja huvialakeskuses

8. 12 kell 16 Kõlab laul: kammerkoor Riinimanda, Urve Uusberg (dirigent) Kärü kirikus

8. 12 kell 19 Jõulujazz. Kõõnivalguse Bossa: Sergio Bastos & Raivo Tafenau kvintett Elva kultuurikeskuses *

14. 12 Jõuluimpressioon: kammerkooride kontsert, Heli Jürgenson (dirigent) Haapsalu toomkirikus

14.12 kell 21 Nii tell mured kaovad... Operetta Scretta Väike-Maarja rahvamajas

14. 12 kell 19 Jõulumuusikat: Eesti Rahvusmeeskoor, Ants Soots (dirigent)

15. 12 Adventikontsert: Elva meeskoor ja puhkpilliorkester Elva baptisti kirikus

15. 12 Narva Linnaorkestri kontsert Narva kultuurikeskuses

15. 12 kell 12 III adventi-kontsert Valga kultuuri- ja huvialakeskuses

15. 12 kell 13 Kõlab laul: kammerkoor Riinimanda, Urve Uusberg (dirigent) Hageri kirikus

15. 12 kell 17 Lossimuusika: Hortus Musicus Põlva kultuurikeskuses

15.12 kell 16 Adventikontsert: Triin Ella (metsosopran), Merike Käver (klaver) Aruküla rahvamajas *

17. 12 Kammerkoor Solenne jõulukontsert Elva raekojas

19. 12 kell 19 Maailma kauneimad jõululaulud: Noorkuu ja Liisi Koikson Paide Püharisti kirikus

20. 12 kell 17 Hortus Musicus Kohtla-Järve kultuurimajas

21. 12 kell 17 Jõululaps: Tallinna Poistekoor, Ka Bo Chan (kontratenor), Andres Uiibo (orel), Tomi Rahula (dirigent), Lydia Rahula (dirigent) Haapsalu toomkirikus

21. 12 kell 17 Jõulumuusikat Manhattanilt: Tallinna Saksofonikvartett, Pille Lill (sopran) Otepää kultuurikeskuses

22. 12 Adventikontsert Kadriina rahvamajas

22. 12 Adventikontsert Elva luteri kirikus

22. 12 kell 12 IV adventi-kontsert Valga kultuuri- ja huvialakeskuses

22. 12 kell 15 Jõulumuusikat Manhattanilt: Tallinna Saksofonikvartett, Pille Lill (sopran) Kiviõli rahvamajas

22. 12 kell 17 Jõululaps: Tallinna Poistekoor, Ka Bo Chan (kontratenor), Andres Uiibo (orel), Tomi Rahula (dirigent), Lydia Rahula (dirigent) Põltsamaa kirikus

22. 12 kell 17 Jõulumuusikat: Eesti Rahvusmeeskoor, Ants Soots (dirigent) Võru kultuurimajas

22. 12 kell 19 Maailma kauneimad jõululaulud: Noorkuu ja Liisi Koikson Viljandi Jaani kirikus *

23. 12 kell 19 Jõulumuusikat Manhattanilt: Tallinna Saksofonikvartett, Pille Lill (sopran) Sillamäe kultuurimajas

25. 12 Segakoor Sonore jõulukontsert Haapsalu toomkirikus

25. 12 kell 13 Jõululaps: Tallinna Poistekoor, Ka Bo Chan (kontratenor), Andres Uiibo (orel), Tomi Rahula (dirigent), Lydia Rahula (dirigent) Loksa kirikus

25. 12 kell 15 Suur jõulukontsert Valga Jaani kirikus

25. 12 kell 16 Jõululaps: Tallinna Poistekoor, Ka Bo Chan (kontratenor), Andres Uiibo (orel), Tomi Rahula (dirigent), Lydia Rahula (dirigent) Kuusalu kirikus

26. 12 Segakoor Ave jõulukontsert Elva raekojas

26. 12 kell 15 Jõulumuusikat Manhattanilt: Tallinna Saksofonikvartett, Pille Lill (sopran) Viljandi Pauluse kirikus

27. 12 kell 20 Noored ooperisolistid: Heli Veskus (sopran), Rauno Elp (bariton), Riina Pikani (klaver) Jõhvi kultuurikeskuses

29. 12 kell 17 Hortus Musicus Tõrva kirik-kammersaalis

Muusikasaated ETVs

5. 12 kell 22.45 ja **7. 12** kell 15.45 Tour de danse. Tantsufilm "Tants kaamerale"

6. 12 kell 22.35 ja **8. 12** kell 15.50 Muusikatund: Einojuhani Rautavaara

7. 12 kell 19.25 Eesti Päevalehe heategevuskontsert "Kingitus kõige nõrgemale"

8. 12 kell 16.40 Arvo Pärdi "Te Deum"

12. 12 kell 22.45 ja **14. 12** kell 15.45 Muusika ja elu: autor ning saatejuht Igor Garšnek

15. 12 kell 15.40 Muusikatund: Cecilia Bartoli ja Bryn Terfel Glyndebourne'is

19. 12 kell 22.45 ja **21. 12** kell 15.45 Tour de danse. Tantsufilm "Tants kaamerale"

22. 12 kell 16 Klassika koos Klasiga 3/6

26. 12 kell 22.45 ja **28. 12** kell 15.45 Muusika ja elu: autor ning saatejuht Igor Garšnek

Andmed on kontrollitud
12. novembril

*Täpsem info
kodulehekülgedelt:*
Eesti Filharmoonia
Kammerkoor: www.epcc.ee
Eesti Kontsert:
www.concert.ee
Eesti Kooriühing:
www.kooriuhing.ee
Eesti Kunstimuuseum:
www.ekm.ee
Eesti Muusikaakadeemia:
www.ema.edu.ee
ERSO: www.erso.ee
Jazzikontserdid:
www.jazzkaar.ee
Tartu Kontsert:
www.kontsert.ee
Pärnu Kontserdibüroo:
www.parnukontsert.ee
Rahvuskooper Estonia:
www.opera.ee
Tallinna Filharmoonia:
www.filharmoonia.ee
Kontserdid Tartus:
www.tartu.ee
Teater Vanemuine:
www.vanemuine.ee
Vanemuise kontserdimaja:
www.vkm.ee
Viljandi Kultuurikolledž:
www.kultuur.edu.ee
Vox Clamantis:
www.voxclamantis.ee
Üle-eestiline kultuuriürituste andmebaas:
www.kultuuriinfo.ee

Eesti Muusikaakadeemia kontserdid detsembris 2002

P 1.12 kell 13
EMA orelisaal
Orelitund – AARE-PAUL LATTIK

N 5.12 kell 18
EMA kammersaal
TIIT KALJUND (bariton),
MERLE SILMATO (metsosopran)
Kavas Bach, Händel, Vivaldi

L 7.12 kell 16
EMA kammersaal
SIBELIUSE AKADEEMIA klaveri-
osakonna üliõpilaste kontsert

K 11.12 kell 18
EMA kammersaal
VABAD IMPROVISATSIOONID
muusikas ja näitekunstis
Juhendajad Anto Pett ja Anne-Liis Poll

L 14.12 kell 16
EMA kammersaal
EMA üliõpilaste
SUUR JÕULUKONTSERT

P 15.12 kell 13
EMA orelisaal
Orelitund – ANDRES UIBO

T 17.12 kell 18
EMA kammersaal
Henry-David Varema TŠELLOKLASS
Klaveril Lea Leiten

K 18.12 kell 18
EMA kammersaal
Multimeedia etendus
"BECKETT v. DUCHAMP"
Etenduse autor Vladimir J. Konečni
Osades: Juhan Ulfak, Krista Köster,
Anneli Kadakas, Endrik Üksvõrav

P 29.12 kell 13
EMA orelisaal
Orelitund – ULLA VILLENTHAL,
MARIS OIDEKIVI, MARELLE SIITAS

Kontsertidele sissepääs tasuta
www.ema.edu.ee
66 75 758

† hīc. GROGGS. OCCIDIT. PVEBOS. IN. NOCENTES. H. V. S.

P 8. detsember kell 17 Estonia kontserdisaal

Hortus Musicuse
30. loodaj

HORTUS MUSICUS 30

Keskaegne liturgiline draama "Herodese mäng"

TALLINNA POISTEKOOR, EESTI RAHVUSMEESKOORI lauljad

Kunstiline juht, dirigent ja lavastaja **Andres Mustonen**

"Herodese mäng" kannab endas samu väärtusi, mida 30aastase Hortus Musicuse algusaegadel etendatud ja ansamblile hulga poolehoidjaid toonud "Taanieli mäng". Neidsamu igavikulisi väärtusi on ansambel pidanud oluliseks kõik need aastad, hoolimata erinevatest riigikordadest.

E · R · S · O

EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER

Kaunist advendiaega

MUUSIKA
HEA
energia

9 771406 946001